

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ EKREM KARADENİZ
KOLEKSİYONU 2 NUMARALI DEFTER-MEVLEVÎ
ÂYINLERİ'NİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selda ÖZCAN

**Enstitü Anabilim Dalı : Temel Bilimler
Enstitü Bilim Dalı : Müzik Bilimleri**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ferdi KOÇ

EYLÜL – 2020

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ EKREM KARADENİZ
KOLEKSİYONU 2 NUMARALI DEFTER-MEVLEVÎ
ÂYINLERİ’NİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selda ÖZCAN

Enstitü Anabilim Dalı : Temel Bilimler
Enstitü Bilim Dalı : Müzik Bilimleri

“Bu tez sınavı 07/09/2020 tarihinde online olarak yapılmış olup aşağıda isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Doç. Dr. Ferdi KOÇ	BAŞARILI
Doç. Dr. Sühan İRDEN	BAŞARILI
Doç. Dr. Sezai KÜÇÜK	BAŞARILI

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
--	---	-------------

Öğrencinin	
Adı Soyadı :	Selda Özcan
Öğrenci Numarası :	y176062008
Enstitü Anabilim Dalı :	Temel Bilimler
Enstitü Bilim Dalı :	Müzik Bilimleri
Programı :	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı :	Süleymaniye Kütüphanesi Ekrem Karadeniz Koleksiyonu 2 Numaralı Defter-Mevlevî Âyinleri'nin İncelenmesi
Benzerlik Oranı :	%29 (Bu benzerlik oranına istinaden tezin savunulabileceğine dair rapor ek olarak verilmiştir)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,	
☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.	
14/08/2020 İmza	

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere sbe@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.	
Bilgilerinize arz ederim.	
14/08/2020 İmza	

Uygundur	
----------	--

Danışman Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Ferdi KOÇ Tarih:14/08/2020 İmza:	
---	--

☐ KABUL EDİLMİŞTİR ☐ REDDEDİLMİŞTİR EYK Tarih ve No:	Enstitü Birim Sorumlusu Onayı
--	--------------------------------------

ÖNSÖZ

20. yüzyılın önemli mûsikîşinaslarından biri olan Abdülkadir Töre'nin kendi el yazısı ile hazırlamış olduğu nota defterleri, Türk mûsikîsinin değerli koleksiyonları arasındadır. Abdülkadir Töre tarafından hazırlanan bu nota defterleri, daha sonra öğrencisi Ekrem Karadeniz'e intikal etmiştir. Bu defterlerin tamamı mûsikî literatüründe Ekrem Karadeniz koleksiyonu olarak bilinmekte, Süleymaniye Kütüphanesi'nde Ekrem Karadeniz koleksiyonu olarak kaydedilmiştir. Bundan dolayı koleksiyonun ismini tezimizin isminde de "Ekrem Karadeniz" olarak kullandık.

"Süleymaniye Kütüphanesi Ekrem Karadeniz Koleksiyonu 2 Numaralı Defter-Mevlevî Âyinleri'nin İncelenmesi" adlı bu çalışmada, defterde yer alan 9 Âyin-i Şerîfi yeniden yazılmış, güfteler günümüz Türkçesine aktarılarak günümüzdeki Mevlevî Âyini nota nüshaları ile aradaki farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma boyunca, destek ve yardımlarını eksik etmeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Ferdi KOÇ'a, yine yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Cemal KARABAŞOĞLU'na teşekkür ederim.

Mûsikînin hayatımın bir parçası olmasına vesile olan kıymetli babam Mustafa Sami ÖZCAN'a, desteğini fikirlerini dualarını eksik etmeyen annem Süreyya Serpil ÖZCAN'a neşesiyle destek olan eniştem Cihan ÖZDEN'e ve bu güzel bir o kadar meşakkatli yola çıkmam için desteğini hissettiren ve tüm süreçte yanımda olan ablam Seda ÖZCAN ÖZDEN'e teşekkürlerimi sunarım.

Selda ÖZCAN

Eylül 2020

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: ABDÜLKADİR TÖRE, EKREM KARADENİZ VE KOLEKSİYONLARI	5
1.1. Abdülkadir Töre	5
1.2. Ekrem Karadeniz	6
1.3. Abdülkadir Töre, Ekrem Karadeniz Koleksiyonu	8
2.BÖLÜM: MEVLEVÎ ÂYÎN-i ŞERÎFİ	10
2.1. Mevlevîlik ve Mûsikî	10
2.2. Mevlevî Âyinlerinin Biçimsel Özellikleri	12
2.2.1. Mevlevî Âyinlerinde Beste Kuruluşu	12
2.2.2. Mevlevî Âyinlerinde Güfte.....	13
2.3. Mevlevî Âyinlerinin Tasavvufi Olarak Mahiyeti	15
3.BÖLÜM: 2 NUMARALI MEVLEVÎ ÂYİNİ DEFTERİNDEKİ ESERLERİN BESTEKÂRLARI	20
3.1. Nâyî Şeyh Osman Efendi	20
3.2. Seyyid Ahmed Ağa.....	22
3.3. Sultân III. Selim.....	23
3.4. Zekâi Dede.....	24
3.5. Hammâmizâde İsmâil Dede	26
4.BÖLÜM: 2 NUMARALI DEFTERDE YER ALAN MEVLEVÎ ÂYİNLERİNİN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARILMASI, NOTA YAZIMI VE GÜNÜMÜZ NOTALARIYLA KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ	29
4.1. Rast Mevlevî Âyini.....	30
4.1.1. Notası.....	30

4.1.2. Güftesi	53
4.1.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi	58
4.2. Nihâvend Mevlevî Âyini	65
4.2.1. Notası.....	65
4.2.2. Güftesi	85
4.2.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi	88
4.3. Sûz-i Dilârâ Mevlevî Âyini	94
4.3.1. Notası.....	94
4.3.2. Güftesi	110
4.3.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi	113
4.4. Sûzinâk Mevlevî Âyini.....	117
4.4.1. Notası.....	117
4.4.2. Güftesi	134
4.4.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi	137
4.5. Pençgâh Mevlevî Âyini	142
4.5.1. Notası.....	143
4.5.2. Güftesi	162
4.5.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi	165
4.6. Sabâ Mevlevî Âyini.....	169
4.6.1. Notası.....	169
4.6.2. Güftesi	185
4.6.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi	187
4.7. Sabâ Bûselik Mevlevî Âyini.....	191
4.7.1. Notası.....	191
4.7.2. Güftesi	214
4.7.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi	217
4.8. Dügâh Mevlevî Âyini	221
4.8.1. Notası.....	222
4.8.2. Güftesi	239
4.8.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi	242
4.9. İsfahan Mevlevî Âyini	247
4.9.1. Notası.....	247

4.9.2. Güftesi	263
4.9.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi	266
SONUÇ	271
KAYNAKÇA.....	276
EKLER	280

KISALTMALAR

A.Ş. : Anonim Şirketi

BKZ : Bakınız

S. : Sayfa

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: Süleymaniye Kütüphanesi Ekrem Karadeniz Koleksiyonu 2 Numaralı Defter-Mevlevî Âyinleri'nin İncelenmesi			
Tezin Yazarı: Selda ÖZCAN		Danışman: Doç. Dr. Ferdi KOÇ	
Kabul Tarihi: 07.09.2020		Sayfa Sayısı: vi (ön kısım)+ 278 (tez) + 97 (ek)	
Anabilim Dalı: Temel Bilimler		Bilim Dalı: Müzik Bilimleri	
<p>Bu çalışmada, Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan Abdülkadir Töre'nin kendi el yazısı ile hazırladığı nota koleksiyonlarından Ekrem Karadeniz koleksiyonu 2 Numaralı Mevlevî Âyini defteri tanıtımı, günümüz Türkçesine aktarımı, âyin notalarının yazımı, günümüz nüshalarıyla karşılaştırılması ve incelemesi yapılmıştır. Bu bağlamda çalışmamızın mûsikîmizin âyin repertuvarına kaynak olması amaçlanmıştır. Çalışmanın başında öncelikle literatür taraması yapıp bestekârlar, koleksiyon ve Mevlevî Mûsikîsi'nin en büyük formu sayılan Âyîn-i Şerîf hakkında bilgiler verilmiştir. Defterde bulunan Mevlevî Âyinlerinin güfteleri, günümüz Türkçesine aktarılmış, günümüzdeki notalarla tespit edilen nota ve güfte farklılıkları karşılaştırılarak incelenmiştir. Defterdeki 9 Âyîn-i Şerîfi notası, günümüz icrâsı dikkate alınarak uygun şekilde yazılmıştır.</p>			
Anahtar Kelimeler: Abdülkadir Töre, Ekrem Karadeniz, Mevlevî Âyini, Mûsikî			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	√	Ph.D.	
Title of Thesis: Examination of Mevlevî Âyini Notebook Number 2 in Ekrem Karadeniz Collection in Süleymaniye Library into Today's Turkish			
Author of Thesis: Selda ÖZCAN		Supervisor: Assoc. Prof. Ferdi KOÇ	
Accepted Date: 07.09.2020		Number of Pages: vi (prep.) + 278 (main body) + 97 (app.)	
Department: Basic Scienses		Subfield: Musicology	
<p>In this study, Mevlevî Âyîni Number 2 notebook of Ekrem Karadeniz collection, which is in Suleymaniye Library and was included in the musical note collections of Abdülkadir Töre with his own handwriting, is presented; it is transcribed into today's Turkish; the âyîn notes are written and it is compared with current copies and then analyzed. In this context, it is aimed that our study to constitute a source for the repertoire of our musical theory. At the beginning of the study, firstly a literature review was made and information about the composers, the collection and Âyîn-i Şerîf which was considered as the greatest form of Mevlevi Music, was provided. The lyrics of 9 Mevlevî Âyîni in the manuscript were translated into today's Turkish and the identified differences of musical notes and lyrics between current notes and lyrics were examined by compared. The notes of 9 musical pieces in the notebook were written properly by considering today's performance.</p>			
Keywords: Abdülkadir Töre, Ekrem Karadeniz, Mevlevi Ceremony, Music			

GİRİŞ

Mûsikî insanın varoluş sürecinden bu yana, ilk çağlardan beri insanoğlunun hayatının her evresinde varlığını sürdürmüştür. Bir çok alanda olduğu gibi insanoğlu mûsikîyi, manevî dünyasına da taşımış, ruhî arınmada, dinî hayatında, ibadetlerinde de mûsikîden yararlanmışır.

Mûsikî ve mûsikî nağmelerine uygun hareketlerde bulunmak, nağmelere uygun sesler çıkarmak, insanlığın tarihi kadar eskidir.¹ Özellikle dinî mahiyette birtakım hareketler raks'ı meydana getirmiş ve bu üç unsur, dinî âyinlerin temelini teşkil etmiştir.² Mûsikî insanoğlunun dinî hayatında, ibadetlerin ve bazı dinî törenlerin vazgeçilmeyen bir unsuru haline gelmiştir.³

Bütün topluluklarda olduğu gibi Türklerin de mûsikîye karşı gösterdiği ilginin eski çağlara dayandığı bilinmektedir.⁴ Eski Türklerin, dinî çerçevede bazı törenler yaptıkları, bu törenlerde ve cenazelerin ardından tertiplenen Yuğ'larda dinî mahiyette mûsikîye yer verdikleri bilinmektedir.⁵ İslamiyetten önceki ilk din adamları kitleyi harekete geçirmek için güzel söz, ahenkli ses (mûsikî) ve bunların eşlik ettiği raks gibi tesirlerin kudretlerinden faydalanmışlardır.⁶ Türklerin İslamiyet sonrası mûsikîleri de; ibadetten tasavvufa, dinî yaşantının önemli bir bölümünü oluşturmuştur.⁷ İslam tarihi boyunca Türklerin, nefis terbiyesi, güzel ahlak, Allah'a kavuşma yolu tanımlarıyla benimsedikleri tasavvufî düşünce ile dinî duyguları mûsikî ile ifadesinde Mevlevîliğin önemli işlevler gördüğü bilinmektedir. Bir tasavvuf Pir'i olan Mevlâna'nın aşk felsefesiyle ve engin düşünce dünyasıyla yoğrulmuş, tarikatların en yaygın ve büyüğü Mevlevîlik'tir.⁸ Bu tarikatın öncüsü olan, Hz. Mevlâna ve oğlu Sultân Veled'in

¹ Abdölbaki Gölpınarlı, *Mevlevî Âdâp ve Erkânı* (İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri, 1963), 48.

² İsmail Hakkı Özkan, *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat. A.Ş.,2013), 21.

³ Abdölkadir Tekin, *Türk Musikisinde Nağmeler ve Makamlar Kemânî Hızır Ağa'nın Tefhimü'l Makâmât fi Tevlîdi'n Nagâmât İsimli Edvâr Örneğinde 18. Yüzyıl Türk Musikisi* (İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2015), 17.

⁴ M.Nazmi Özalp, *Türk Musikisi Tarihi* (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları,2000), 1/286.

⁵ Özkan, *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri*,21.

⁶ Bayram Akdoğan, "Türk Din Musikisi Tarihine Bir Bakış", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 49/1 (Nisan 2008), 152.

⁷ Tekin, *Türk Musikisinde Nağmeler*, 17.

⁸ Mehmet Önder, *Mevlâna ve Mevlevilik* (İstanbul: Aksoy Yayıncılık, 1998), 216.

mûsikîyi ilahi aşka ulaştıran bir vasıta olarak kabul etmeleri, mûsikî ilgisi ve bu anlayış, evlatlarına ve torunlarına uzanıp gitmiştir.⁹

Türk-İslam aleminin en büyük mutasavvıflarından Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin ölümünden sonra fikirleri üzerine kurulan Mevlevîlikte, mûsikîye çok önem verilmiş ve Mevlevîhâneler devrin adeta konservatuvarları işlevini üstlenmiş, Türk mûsikîsinin önde gelen bestekârları Mevlevîhânelerde yetişerek başta Âyîn-i Şerîf'ler olmak üzere dinî ve din dışı formlarda sayısız eserler bestelemişlerdir.

Mevlevîlerin, dönerek “semâ” denilen mûsikî eşliğinde yaptıkları Mevlevî Âyinleri Türk mûsikînin şahaserleri haline gelmiştir. Mevlevî Âyinlerinin mûsikîmizde gelenek haline gelen meşk usûlü ile günümüze gelmesi, son derece kıymetli olmasının yanında, yazılı kaynakların eksikliği eser kayıpları ve farklı nüshaların oluşmasına yol açmıştır. Batı notasının, Türk mûsikîsine girmesi ve bir çok müzikolog tarafından öğrenilmesi ile Türk mûsikîsi eserleri, Mevlevî Âyinleri yazılmış, nota koleksiyonları oluşturulmaya başlanmıştır. Birçok nota koleksiyonlarında âyin notaları karşımıza çıkmaktadır. Türk mûsikîsi eserlerini içeren nota koleksiyonları, günümüzde müzikolojik ve mûsikî repertuvarımızdaki eserlerin kaybolmaması açısından önemli bir yere sahiptir. Abdülkadir Töre ve Ekrem Karadeniz nota koleksiyonları da Türk mûsikîsinin sayılı koleksiyonları arasındadır. Çalışmamızın konusu olan Ekrem Karadeniz Koleksiyonu 2 Numaralı Mevlevî Âyinleri Defteri'nin ve Âyîn-i Şerîf'lerin mûsikî tarihimiz açısından önemi doğrultusunda araştırmamızın konusu, önemi, amacı ve yöntemi şu şekilde belirlenmiştir:

Araştırmanın Konusu

“Süleymaniye Kütüphanesi Ekrem Karadeniz Koleksiyonu 2 Numaralı Defter-Mevlevî Âyinleri'nin İncelenmesi” adlı bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, Abdülkadir Töre, Ekrem Karadeniz'in hayatı ve koleksiyonları hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümü, Mevlevî Âyinlerinin terminolojisi, biçimsel özellikleri ve Mevlevî Âyinlerinin Tasavvufî olarak mahiyeti hakkında bilgilerden oluşmaktadır. Üçüncü bölüm, defterdeki Mevlevî Âyinlerinin,

⁹ Bayram Akdoğan, *Ankaravî İsmâil b. Ahmed er-Rusûhî Mevlevîlik ve Mûsikî* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2009), 20.

bestekârlarının kısa biyografilerini oluşturmaktadır. Dördüncü bölümde, 2 numaralı defterdeki Mevlevî Âyinlerinin günümüz Türkçe'sine aktarımı yapılmış, âyin notalarının yazımı, günümüz nüshalarıyla karşılaştırılması ve incelenmesi yapılmıştır. Bu araştırma, Ekrem Karadeniz Koleksiyonu Mevlevî Âyinleri 2 numaralı defteri kapsamaktadır.

Araştırmanın Önemi

Ekrem Karadeniz koleksiyonunda bulunan 2 numaralı defterdeki Mevlevî Âyinlerinin günümüz Türkçesi ve notasına aktarımı ile dinî mûsikînin en büyük formlarından olan âyin formuna dair repertuvara kaynak eser olması bakımından birinci derece öneme sahiptir. Diğer bir taraftan yaptığımız çalışmayla günümüzde kullanılan diğer âyin nota nüshalarıyla karşılaştırılıp farklılıkların tespiti müzikal açıdan ayrı bir öneme sahiptir. Buradan hareketle âyinlerin geçmişten günümüze müzikal olarak değişim süreci incelenmiş, yapılan tespitlerle çalışmamız önem kazanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Ekrem Karadeniz koleksiyonu 2 Numaralı defter içindeki Mevlevî Âyinlerinin güftelerinin günümüz Türkçesi ve notasına aktarılmasıyla dinî mûsikî repertuvarına ve müzikolojik olarak yeni bir kaynak, kazandırmak amaçlanmaktadır. Bununla birlikte bu defterdeki âyin bestekârlarının biyografisi ve nota koleksiyonu sahibi olan Abdülkadir Töre ve Ekrem Karadeniz hakkında bilgi verilip nota koleksiyonlarının tanıtılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Literatür taraması yapılarak 2 numaralı Mevlevî Âyini defterdeki âyin bestekârları ve nota koleksiyonu hakkında bilgiler verilmiştir. Eserler rik'a yazısı ile yazılmış, bu araştırma sürecince çalışmamızı zorlayıcı faktörlerden olmuştur. Ekrem Karadeniz koleksiyonu 2 numaralı Mevlevî Âyinlerinin güfteleri transkribe edilmiş, Âyîn-i Şerîf'lerin günümüz nüshaları; Ahmet Çalışır, M. Fatih Salgar ve Sadettin Heper, nota nüshaları ile Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin eserleri üzerine çalışılmış olan, Abdülbâki Gölpınarlı'nın "*Mevlânadan sonra Mevlevilik*" ve "*Şeyh Galip Divanı'ndan Seçmeler 1001 Temel Eser*", Mehmet Kanar'ın "*Mevlâna*

Celâleddîn Rûmî Divân-ı Kebir'den Seçmeler”, Hasan Ali Yücel'in “*Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi Mevlâna Rubailer LIV*” Halil İbrahim Sarıoğlu'nun “*Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî Rubâiler*” adlı eserlerdeki rubâiler ve gazeller ile güfte farklılıkları karşılaştırılarak incelenmiştir. Çalışmamızda âyinlerin karşılaştırılması sonucu tespit ettiğimiz nota ve güfte farklılıkları, yazdığımız notaların üzerinde gösterilip notadan sonraki sayfada “Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi” alt başlıkları altında yaptığımız tespitler maddeler halinde açıklanmıştır. Araştırmamızın dördüncü bölümünü oluşturan Âyin-i Şerîf notaları “Finale 2014” programı ile yazılmıştır.

1.BÖLÜM: ABDÜLKADİR TÖRE, EKREM KARADENİZ VE KOLEKSİYONLARI

1.1. Abdülkadir Töre

Abdülkadir Töre, 1873 yılında Türkistan'ın Kâşgar şehrinde doğmuştur. Babası zamanın değerli ilim ve siyaset adamlarından Seyit Yakup Han, Kaşgâr imaretinin Osmanlı Devleti nezdindeki elçisi olarak görev yapmıştır.¹⁰

Abdülkadir Töre, beş yaşında iken babası Yakup Han 1878 yılında elçi olarak İstanbul'a gelmiş, Cerrahpaşa Câmii civarına yerleşen aile daha sonra Hindistan'a gitmişlerse de iklim şartlarına uyamadıkları için İstanbul'a geri dönmüşlerdir. İlkokulu Hindistan'da okumuş, İstanbul'a geldikten sonra orta öğrenimini Yusufpaşa Rüştîyesi ve Davudpaşa İdâdisi'nde tamamlamıştır. Abdurrahman Şeref Bey'in müdürlüğü zamanında Siyasal Bilimler Fakültesi'ne iki yıl kadar devam etmiş, bitirmeden ayrılmıştır.¹¹

Töre, mûsikîye on iki yaşında başlamış, ilk olarak Kanunî Halit Bey'den kanun ve usûl dersleri almıştır. Kemânî Kirkor ve Kemânî Tatyos'tan keman, Albert Braun'dan da Batı usûlü keman, Neyzen Kirkor'dan ney dersleri almıştır. Fakat keman sazında karar kılmış ve "Usûl-i Tâ'lim-i Kemân" adlı metodu yazarak iki defa yayınlamıştır.¹²

Töre, zamanının musikî erbabı, Dahiliye Nezareti Muhasebe Kalemi mümeyyizlerinden Hacı Nafiz Bey'den pek çok durak ve ilâhi, Seyit Nizam dergâhı zâkirbaşısı Hoca Fehmi Efendi'den makam ve usûl, Şeyh Hacı Kirami Efendi'den de birkaç fasıl meşk ederek mûsikî bilgisini ilerletmiştir.¹³

Töre, okullarda verilen mûsikî eğitimindeki gözlemleri ile, Maarif Nezareti'nin dikkatini çekmek istemiş, bunun üzerine Maarif Nezareti bir mûsikî okulu açmak üzere çalışmalar başlamış ve Dârülelhan'ın öncüsü olmuştur.¹⁴ Töre, onun da teşebbüsü ile kurulan Dârülelhân'da nazariyat dersleri vermiştir. Tanburî Cemil Bey'in vefatından sonra bu kurumda başsâzende olarak çalışmıştır. Cerrahpaşa'daki evinde Gülşen-i

¹⁰ M. Ekrem Karadeniz, *Türk Müsikîsinin Nazariye ve Esasları*, 2.Basım (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), XIX.

¹¹ M.Nazmi Özalp, *Türk Müsikîsi Tarihi* (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları,2000) 2/119-120.

¹² Yılmaz Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi* (İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi,1974), 2/326.

¹³ Karadeniz, *Türk Müsikîsinin Nazariye ve Esasları*, XIX.

¹⁴ Kubilay Kolukırık, *Türk Müzik Tarihinde Dârü'l-Elhân ve Dârü'l-Elhân Mecmuası* (Ankara: Barış Kitabevi, 2015), 23-24.

Mûsikî adı ile mûsikî mektebini açarak uzun yıllar çalışmış ve birçok talebe yetiştirmiştir.¹⁵ Çoğunluğu hayır cemiyetleri yararına otuz kişilik toplulukla konserler vermiş ve büyük ilgi uyandırmıştır. Hüseyin Sadeddin Arel'in arzusuyla, orta dereceli okulların mûsikî müfettişliği görevinde bulunmuş, son resmî görevi olan Dârüşşafaka Lisesi'nde mûsikî hocalığı yapmıştır.¹⁶ Klasik dinî ve ladinî Türk Mûsikîsi repertuvarının bir kısmını toplamış, bu notaların çoğu bugün sâdik talebesi Rizeli sahhaf ve matematik öğretmeni Ekrem Karadeniz'de olduğu bilinmektedir.¹⁷

1907 yılında Gümrük matbaası müdürü ressam Sabri Bey'in kızı Zekiye Hanım ile evlenmiştir. Bir oğlu ve bir kızı dünyaya gelmiş fakat oğlu yaşamamıştır. Kızı Saadet hanımı da musikîde yetiştirmiştir. Kızını Zonguldak Maden Teknik Okulu Müdürü olan kimyager Mazhar Tobur ile evlendirmiş, kızını ve torunlarını ziyaret için Zonguldak'a gittiği sırada rahatsızlanmıştır. İstanbul'a döndükten kısa bir süre sonra 1946'da Cerrahpaşa'daki evinde vefat etmiş, Eyüp sırtlarındaki aile kabristanında annesinin ve kardeşinin yanına defnedilmiştir.¹⁸

1.2. Ekrem Karadeniz

Ekrem Karadeniz, 14 Şubat 1904 tarihinde Rize'de dünyaya gelmiştir. Babası Rize'nin tanınmış ailelerinden Hulûsi Bey, annesi Zehra Hanım'dır. İlkokulu Rize'de okumuş, orta öğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde tamamlamıştır.¹⁹

Öğrenimine devam ederken 1 Kasım 1927 tarihinde "Tütün İnhisarları Muhasebesinde" memuriyet hayatına atılmış, müfettişliğe yükselmiştir. 1934 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Vazifedeyken şiddetli soğuk nedeniyle göz sinirleri bozularak görme yeteneğini büyük ölçüde kaybetmiş 17 şubat 1944 tarihinde malûlen emekli olmuştur.²⁰

¹⁵ Mustafa Rona, *50 Yıllık Türk Musikisi Bestekârları ve Besteleri Güftelerile* (İstanbul: Türkiye Basımevi, 1960), 123.

¹⁶ Nuri Özcan, "Töre, Abdülkadir" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (İstanbul: TDV yayınları, 2012), 41/279.

¹⁷ Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, 2/326.

¹⁸ Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, XX.

¹⁹ Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 2/300.

²⁰ Nuri Özcan, "Karadeniz, M. Ekrem Hulûsi" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (İstanbul: TDV yayınları, 2001), 24/390.

Karadeniz, mûsikî hayatına on iki yaşında iken ud ve keman çalarak başlamıştır.²¹ Daha sonra keman ve kanun dersleri almış fakat kanun sazını tercih etmiştir. 1930 yılında İbnülemin Mahmud Kemal'in evinde Abdülkadir Töre ile tanışmıştır.²²

Karadeniz, Abdülkadir Töre tarafından Cerrahpaşa'da açılan Gülşen-i Mûsikî okulunda kendini yetiştirmiştir. 1941'de Şehzadebaşı'ndaki Letâfet apartmanında Türk Mûsikîsi'ni Koruma Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer almış, Türk mûsikîsi nazariyatı konusunda Abdülkadir Töre ile birlikte hazırlamaya başladıkları "Esâsât-ı Mûsikîyye ve Türk Mûsikîsi'nde Terakkî ve Tekâmül" adlı eseri, Töre'nin vefatı üzerine Karadeniz, devam ettirerek 1965 yılında tamamlamıştır. Arel-Ezgi sisteminden farklı olarak, Töre'nin ses sistemi çerçevesinde şekillendirdiği kırkbir aralıklı dizi temeline dayanan bu eser "Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları" adıyla yayınlanmıştır.²³

Karadeniz, "*Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*" adlı eserinde Türk mûsikîsi nazariyatı ile ilgili ortaya koyduğu bazı yenilikleri şu şekilde özetlemiştir;

1. Ses sistemi, günümüze kadar başka hiçbir nazariyede görülmeyen 41 Aralıklı Dizi esasına göre kurulmuştur. Bu sayede icra ve teori arasında birlik sağlanmasına çalışılmış, transpoze olanakları son derece arttırılmış ve klasik sistemlerde rastlanan sabit olmayan bölgeleri sabit duruma getirilmek istenmiştir.

2. Akustik konularda kesirli sonuçlar vermeye çok eğilimli olan geleneksel Sent sistemi yerine "Türk Sent Usûlü" adı verilen yeni bir hesap biçimi ortaya koymuştur.

3. Makamlar, diğer tüm teorilerin aksine tetrakord ve pentakord bölünümlerle değil bağımsız dizilerin kimlik kazanmış şekilleri olarak ele alınmıştır. Makamların kendi aralarında, içerdikleri tam ve yarım seslere göre sınıflandırılmaları da, ilk kez burada gerçekleştirilmiştir.

4. Genel makamlar konusunda gerekli açıklamalar, Rauf Yekta Bey tarafından ortaya atılan "Makamlardaki asıl öğeler" yönteminin geliştirilmesiyle yapılmıştır.²⁴

²¹ Rona, *50 Yıllık Türk Musikisi Bestekârları*, 343.

²² Özcan, "Karadeniz, M. Ekrem Hulûsi", 24/390.

²³ Özcan, "Karadeniz, M. Ekrem Hulûsi", 24/390.

²⁴ Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, XVI.

Karadeniz, mûsikî alanındaki çalışmalarının yanında birçok sözlü eser ile saz eserleri bestelemiştir.²⁵

1945-1980 yılları arasında Tanin ve Yeni Sabah gazeteleri ile Mûsikî Mecmuası, Türk Mûsikîsi Dergisi, Türk Kültürü gibi yayınlarda birçok makalesi çıkmış, en büyük yardımcısı eşi, Nefise Karadeniz olmuştur. Necd-i Hüseyinî makamını canlandırma gayretinde bulunmuş, saz semâisi, sirta, şarkı ve ilâhi formlarında otuza yakın bestesi bulunmaktadır. Hocası Abdülkadir Töre'den kendisine geçen ve daha sonra genişlettiği nota koleksiyonu 1984 yılında Süleymaniye Kütüphanesi'ne bağışlanmış, hayatta iken kendisinden temin edilen Abdülkadir Töre koleksiyonundaki dinî eserlerin bir kısmı, "Türk Mûsikîsi Klâsikleri İlâhiler" adıyla Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı tarafından beş cilt halinde yayımlanmıştır.²⁶

17 Ekim 1981 tarihinde Sahafklar Çarşısı'ndaki dükkanında beyin kanaması geçirmiş ve vefat etmiştir.²⁷

1.3. Abdülkadir Töre, Ekrem Karadeniz Koleksiyonu

Abdülkadir Töre'nin kendi el yazısıyla oluşturduğu nota koleksiyonu öğrencisi Ekrem Karadeniz'e intikâl etmiş, 1984 yılında Süleymaniye Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır.²⁸

Ekrem Karadeniz Koleksiyonu adıyla bilinen Töre'nin el yazısı ile oluşturmuş olduğu bu nota koleksiyonundaki defterlerin içerikleri, İbrahim İskender PEKGEÇGİL'in "*Abdülkadir Töre Koleksiyonu 3 Numaralı Âyin Defteri ve Bilinmeyen İki Âyin Notası*" adlı yüksek lisans tez çalışmasındaki verdiği bilgilere göre şu şekildedir;

1. Defter; Miraciyye

2-4. Defterler; Mevlevî Âyinleri

5-12. Defterler; İlâhiler

13-14. Defterler; Durâk ve İlâhiler

²⁵ Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 2/301.

²⁶ Özcan, "Karadeniz, M. Ekrem Hulûsi", 24/390-391.

²⁷ Karadeniz, *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*, XV.

²⁸ Beytullah Çetin, *Süleymaniye Kütüphanesi Ekrem Karadeniz Koleksiyonundaki 8 Nolu İlâhi Defteri* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 6.

15. Defter; Mevlevî Âyin Peşrevleri
16. Defter; Dinî Eserler Fihristi
- 17-35. Defterler; Muhtelif Klasik Eserler
36. Defter; Abdülkadir Töre'nin Eserleri
- 37-38. Defterler; Hüseyin Sadettin Arel'in Eserleri
- 39-40. Defterler; Muhtelif Bestekârların Eserleri
41. Defter; Köçekçeler
42. Defter; Marşlar
- 43-44. Defterler; Klasik Eserler
45. Defter; Klasik Saz Eserleri
46. Defter; Muhtelif Makamlarda Aranağmeler
47. Defter; Muhtelif Eserler
- 48-60. Defterler; Muhtelif Fasıllar
61. Defter; Muhtelif Eserler
62. Defter; Klasik Eserler
63. Defter; Klasik Eserler Fihristi
64. Defter; Usûl-i Tâlîm Metodu
65. Defter; Türk Mûsikîsi Nazariye ve Esasları²⁹

²⁹ İbrahim İskender Pekgeçgil, *Abdülkadir Töre Koleksiyonu 3 Numaralı Âyin Defteri ve Bilinmeyen İki Âyin Notası* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 10-11.

2.BÖLÜM: MEVLEVÎ ÂYÎN-İ ŞERÎFİ

2.1. Mevlevîlik ve Mûsikî

Mevlevîlik deyince ilk akla gelen “semâ” lügatta işitmek manasındadır. Mevlevîler arasında ise, genellikle “şarkı, nağme, mûsiki, raks” manalarını çağrıştıracak biçimde ve icra ettikleri zikrin adı olarak yaygınlaşmıştır. Nitekim halk arasında “Semâ” denilince akla ilk gelen ve mukâbele adı da verilen Mevlevî zikir törenleridir.³⁰

Mevlevîlik, Sultân Veled (ö. 1312) tarafından, babası Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin (ö.1273) ölümünden sonra babasının insanlık felsefesini ve yaşam tarzını takliden kurulmuş, âdâb ve erkânıyla sistemleşmiş bir ‘târik’ tir.³¹ Mevlâna'nın düşüncelerinin bir târikat kimliğine bürünüp teşkilatlanması oğlu Sultân Veled'in zamanında başlamıştır.³² Çelebi Hüsâmeddîn (ö. 1284) döneminden başlayarak, Sultân Veled, Ulu Ârif Çelebi (ö.1320) zamanında toplanan Mevlâna âşıkları, Mevlevîlik târikatının temelini atmış, eğitim sistemini oluşturmaya başlamışlardır. Mevlevîlik târikatının kurulması ve gelişmesinde önemli adımlar atan Sultân Veled, Mevlevîliğin kurucusu kabul edilir.³³

Mevlevîlik târikatı, 13. yüzyıl sonlarında Konya Mevlâna Dergâhı merkez olmak üzere, kısa sürede Anadolu sathına yayılmış ve altı asırlık Osmanlı İmparatorluğu sınırları dahilinde faaliyetlerini sürdürmüştür. Mevlâna Dergâhı, 16. yüzyılın başlarında da türbe, tekke ve matbahı ile Konya'nın en büyük târikat merkezi haline gelmiştir. Konya Mevlâna Dergâhı çelebileri, Anadolu'da hüküm süren beyliklerle yakın temasa geçmişler, zamanın siyasî ve sosyal ortamından da istifade ederek beylikler merkezlerinde mevlevîhâneler kurmuşlardır.³⁴ Mevlâna âşıkları, Sultân III. Selim,

³⁰ Semih Ceyhan, “Semâ” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (İstanbul: TDV yayınları, 2009), 36/457.

³¹ Cinuçen Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi* (İstanbul: Dergah Yayınları, 2016), 110.

³² Nuri Özcan, “Mevlevî Âyini” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (Ankara: TDV yayınları, 2004), 29/469.

³³ Timuçin Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 4. Basım (Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013), 52.

³⁴ Sezai Küçük, “Mevlevîlerde Çocuk Şeyhler ve Vekil Şeyhlik”, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15/27, (Haziran,2013), 95-96.

Sultân II. Mahmud gibi döneme damgasını vuran Osmanlı Sultânları da Mevlevîhanelerde toplanmaya başlamışlardır.³⁵

Osmanlı İmparatorluğu'nda en ücra köşelere kadar yayılmış olan Mevlevîhane'ler insanı en ham halinde alıp, bedenî, fikrî ve ruhî eğitim devrelerinden geçirerek insan-ı kâmil haline getirmeyi amaçlayan, 1001 günlük çile çıkarılıp “dede” olunabilen mânevî eğitim ocaklarıdır.³⁶ Mevlevîlerin zikri olan semâ, mutlaka mûsikî eşliğinde yapıldığından, mûsikî semâ'nın vazgeçilmez bir parçasıdır.³⁷

Semâhenede yapılan karşılaşmak anlamına gelen “mukâbele” de denilen Mevlevî Âyini,³⁸ Semâ Töreni esnasında, semâ'ya eşlik amacıyla bestelenmiş özel yapısı olan eserlerdir.³⁹

Mukâbele-i Şerîf, Hz. Mevlâna'nın belli bir usûle bağlı olmaksızın tamamen bir vecd hali ile yapmış olduğu Semâ'nın sonradan bir sisteme bağlanması ile oluşmuştur. Hz. Mevlâna'nın düşünce, yaşayış, ilim ve aşk halinden tekevvün eden bu sistematik yapı, oğlu Sultân Veled ve onun oğlu Ulu Arif Çelebi zamanında oluşmuş, sonraları bunun Hz. Mevlâna'yı anmak maksadı ile periyodik hale gelmesi, Mukâbele'nin bir sistem haline gelmesine zemin oluşturmuştur. Semâ meclislerine bir düzen verilmeye başlanmıştır. 15. yüzyılda Pir Adil Çelebi tarafından bugünkü anlamda düzenlenen mukâbele-i şerif, daha sonra 1642 yılında çecelebilik makamına geçen Pir Hüseyin Çelebi tarafından, herkes tarafından kabul görmüş bir şekilde son düzenlemeleri yapılmış ve son halini almıştır.⁴⁰ 15. yüzyılda son halini alan Semâ Töreni'ne 17. yüzyılda “Nât-ı Şerîf” eklenmiştir.⁴¹

³⁵ Ak, *Türk Din Müsikîsi*,162.

³⁶ Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Müsikîsi*, 110.

³⁷ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 75.

³⁸ Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik* (İstanbul: İnkilâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.,2018), 340.

³⁹ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 91.

⁴⁰ Ahmet Çalışır, *Beste-i Kadîmden Beste-i Cedîde (Meydan Görmüş) Mevlevî Âyinleri* (Konya: Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları,2010), 1/8-9.

⁴¹ Ak, *Türk Din Müsikîsi*, 163.

2.2. Mevlevî Âyinlerinin Biçimsel Özellikleri

2.2.1. Mevlevî Âyinlerinde Beste Kuruluşu

Mevlevî âyinleri, her birine “selâm” adı verilen dört bölümden oluşmaktadır. Her âyin ilk selâmın bestelendiği makamın adını alır.⁴² Bestecilik tekniği açısından; baştan sona aynı makamla bestelenmiş âyinler, değişik makamlarda seyrederek başladığı makamda biten âyinler, başladığı makamdan farklı bir makamda biten âyinler, başka bir âyinin bölümleriyle tamamlanan âyinler mevcuttur.⁴³ Ayrı nitelendirilen makamlar birbirleriyle kolayca geçki oluşturabilecek makamlardır. Çünkü asıl amaç, Semâ dansına eşlik yani ritimdir.⁴⁴ Mevlevî Âyinlerinin selâmları, Semâ Töreni’ndeki selâmların mânâ ve tezâhürlerine uygun olarak bestelenmiştir.⁴⁵

Âyine başlamadan önce bir baş taksim yapılır, sonra güftesi Mevlâna’ya ait, bestesi Buhûrîzâde Mustafa İtrî’nin Na’t’ı okunur, âyinin makamında bir peşrev çalınır ve âyine girilir.⁴⁶ Başta çalınan Devr-i Kebîr usûlündeki peşrevler Klasik Türk Mûsikîsi’ndeki Devr-i Kebîr peşrevlerden farklılık gösterir.⁴⁷

Mevlevî Âyinlerinin birinci selâmı çoğunlukla Devr-i Revân usûlüyle, bazen de Ağır Düyek usûlü ile bestelenir. İkinci ve dördüncü selâmlar çoğunlukla Ağır Evfer usûlüyle bestelenir, genellikle usûle son beş zamandan girilir.⁴⁸ İkinci ve dördüncü selâmlar bazı âyinlerde güfte ve melodi olarak aynı olabilmekte, bazı âyinlerde ise melodi aynı fakat güfte farklı olabilmektedir. Üçüncü selâm, Mevlevî âyinlerinin en geniş bölümleridir. Genellikle Devr-i Kebîr usûlüyle başlar bazen, Frenkçin, Ağır Düyek ve Evsat usûlleri kullanılmıştır. Üçüncü selâmda usûl ve makam geçkileri görülür. Üçüncü selâmda ilk kısımdan sonra Aksak Semâî usûlünden bestelenmiş bir saz terennümü ile Ahmed Eflâki Dede’nin “Ey ki hezar aferin bu nice sultân olur” mısrası ile başlayan kısım Yürük Semâî usûlüyle bestelenir. Mevlevî Âyinleri, genellikle Düyek usûlünde “Son

⁴² Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 1/117.

⁴³ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 15-16.

⁴⁴ Onur Akdoğan, *Türk Müziği’nde Türler ve Biçimler* (İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 1996), 454.

⁴⁵ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 98.

⁴⁶ Bayram Akdoğan, *Türk Din Mûsikîsi Dersleri* (Ankara: Bilge Ajans&Matbaa, 2010), 256.

⁴⁷ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 95.

⁴⁸ Özkan, *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velvelleri*, 101.

Peşrev” ve Yürük Semâî usûlü ile bestelenmiş “Son Yürük Semâî” bölümleri ile son bulur.⁴⁹

2.2.2. Mevlevî Âyinlerinde Güfte

Mevlevî Âyinlerinin güfteleri, Hz. Mevlâna'nın Mesnevî, Divân-ı Kebîr veya Rubâiyyat adlı eserlerinin gazeliyat ve rubâiyât bölümlerinden seçilmiş olan şiirlerin dili -eserlerin Farsça olması sebebiyle- esas itibariyle Farsça'dır, ancak Mevlevî Âyinlerinde, Farsça, Türkçe ve Arapça tasavvufî şiirler iç içe kullanılır.⁵⁰ Âyinlerde Sultân Veled, Ulu Ârif Çelebi, Ahmet Eflâki (ö.1360), Dîvâne Mehmed Çelebi (ö.1529) Gavsî Dede (ö.1639), Şeyh Gâlib (ö. 1799) gibi bazı Mevlevî şairlerin şiirlerine de yer verildiği görülür.⁵¹

Bazı Mevlevî Âyinlerinde aynı güftenin yer aldığı görülmektedir.⁵² Fakat bütün âyinlerin üçüncü selâmlarında Yürük Semâî usûlü ile bestelenmiş Ahmet Eflâki Dede'nin;

Ey ki hezâr âferin bu nice sultân olur,

Kulı olan kişiler, hüsrev ü hâkân olur

Her ki bugün Veled'e inanûben yüz süre,

Yoksul ise bâ-y olur, bâ-y ise sultân olur

dörtlüğünün sözleri Türkçedir, beste-i kâdim Hüseyinî Âyininden itibaren kullanılmış ve kullanıldıkları yer olarak bütün Mevlevî Âyinlerinde değişmez kural olarak benimsenmiştir. Yine beste-i kadîmlerde kullanılan ve Mevlâna'ya atfedilen;

Âh mine'l-aşk ve hâlâtihî

Ahraka kalbî bi-harârâtihî

Mâ-nazare'l-ayni ilâ ğayrikum

Uksimu bi'llâhi ve âyâtihî

⁴⁹ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 95.

⁵⁰ Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Müsîkîsi*, 121.

⁵¹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/8.

⁵² Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 91.

dörtlüğü Arapça'dır. Bu dörtlüğün sahibinin meçhûl Türkçe tercümesi olan,

Ah güzelin aşkına hâlâtına

Yandı yürek aşk harârâtına

And içerim, gayrı güzel sevmezem

Tanrıya vü Tanrının âyâtına

dörtlüğü vardır. Beste-i kadîm Dügâh Âyinin birinci selâmındaki;

Âşık oldum bilmedim yâr özgelerle yâr imiş

Allah Allah âşıkta bunca cefâlar vâr imiş

beyti ile, Pençgâh Âyininin birinci selâmında bulunan Farsça-Türkçe bir “mülemmâ” olan,

Sanem-i girîz-pâyem

Geleyim dedi, neyâmed

Meh-i âb-tâb-râyem

Geleyim dedi, neyâmed

dörtlüğü bulunmaktadır. Yûnus'un; “*Yar yüreğim, del ciğerim, gör ki neler var / Yâre haber ver*” mısraları birçok âyinde kullanılmıştır.⁵³

Mevlevî Âyinlerinin çoğunlukla ikinci selâmı ile aynı olan dördüncü selâmındaki Hz. Mevlâna'nın meşhur;

Sultân-ı menî sultân-ı menî

Ender dil ü cân î mân-ı menî

Der men bi-demî men zinde şevem

Yek cân çî şeved sad cân-ı menî

⁵³ Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Müsîkîsi*, 121-122.

dörtlüğü kullanılmıştır.⁵⁴ Mehmet Kanar'ın “*Mevlâna Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir'den Seçmeler*” adlı eserinde “Ender” kelimesi “Vender”, “Şeved” kelimesi “Buved” olarak kayıtlıdır.⁵⁵

Âyinlerde kullanılan güfte dışı ilâveler bulunmaktadır. Usûlü tamamlamak amacıyla, veya mısralar arasında kullanıldığı bölümün usûlüne uygun şekilde, bestekâr tarafından söz terennümü eklenir.⁵⁶ Terennüm lafzı olarak mısra ve beyit başlarında veya sonlarında *âh, dôst, hey, yâr* kelimeleri tek veyâ *dost dost, yâr yâr, hey yâr, hey dost* vb. şekilde tekrar üzere zikredilir; ardından *cân-ı men, cânân-ı men, hünkâr-ı men, mahbûb-i men, makbûl-i men, matlûb-i men, mergûb-i men, mîr-i men, murâdı-ı men, ra'nâ-yı men, sultân-ı men, yâr-i men, zîbâ-yı men* gibi terkipler yer alır. Bazende *cânım, gülüm, mirîm, sultânım, sübhânım* kelimeleri telâffuz edilir. *Hak dôst, belî yâr, belî dost; ihsan meded, güfran meded, sübhan meded* gibi kelimeler de terennüm lafızlarındandır.⁵⁷

Mevlevî Âyinlerinin, form kullanımı açısından Doç.Dr. Sühan İrden “*Hammâmîzâde İsmâil Dede Efendi'nin Mevlevî Âyinlerindeki Makam ve Form Anlayışının Türk Din Mûsikîsine Etkileri*” adlı doktora çalışmasında; Mevlevî Âyinlerinin, Bayatî Âyininin itibaren Dede Efendi'ye gelinceye kadar bestelenen âyinlerde; âyînlere adlarını veren bölümlerde, murabba beste formu kullanımının bestekârlarca standartlaştırıldığı ve Dede Efendi'nin Mevlevî Âyinlerinin form kullanımı açısından devrim yaratmış olduğu düşünülerek âyînlere adlarını veren bölümlerde şarkı formunu kullanımını ilk kez Hüzzâm Âyîn-i Şerîf'inde uygulayıp kendinden sonraki döneme etki ettiğini, bestekârların Şarkı formu kullanımını uyguladıklarını tespit ettiğini belirtmiştir.⁵⁸

2.3. Mevlevî Âyinlerinin Tasavvufî Olarak Mahiyeti

Mevlevî mûsikisinde, düşündüren ve hareketten ziyade derunî bir vecde davet eden bir özellik vardır.⁵⁹ Âyinler, Mevlevîlere göre, ruhların yaratılışının, dünyaya gelişinin,

⁵⁴ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 91-95.

⁵⁵ Mehmet Kanar, *Mevlânâ Celâleddin Rûmî Divanı Kıbirden Seçmeler* (İstanbul: Say Yayınları, 2012), 358.

⁵⁶ Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*, 126.

⁵⁷ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/27.

⁵⁸ Sühan İrden, *Hammâmîzâde İsmâil Dede Efendi'nin Mevlevî Âyinlerindeki Makam ve Form Anlayışının Türk Din Mûsikîsine Etkileri* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012), 333-335.

⁵⁹ Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi* (İstanbul: Vadi Yayınları, 2017), 43.

ölüm ve yeniden dirilişin ifadesidir.⁶⁰ Sembolik olarak kâinâtın oluşumunu, insanın alemde dirilişini, Yüce Yaratıcı'ya olan aşk ile kendinden geçişini ve kulluğunun idrâkine vararak “İnsan-ı Kâmil” olmaya yönelişini anlatır.⁶¹ Mevlevî mukâbelesinin amacı kıyamet gününün temsilidir.⁶²

Mukâbele'nin yapıldığı semâhâne, türbeyide içine alan ve kenarında seyircilere mahsus ayrı bir yeri bulunan geniş bir binadır. Asıl semâyâ mahsus olan yer, birbirine bitişik ve cilalı tahtayla döşenmiştir. Semâhâne'nin üst kısmında da “mutribhâne” vardır.⁶³

Semâhânede yapılan Mukâbel-i Şerîf'te ; Meydancı Dede'nin⁶⁴ “Buyrun yâ Hû!” daveti üzerine âyine iştirak edecek meydancı dedeler semâhâneye yönelirler. Âyin mûsikîsini icra edecek olan mutrip heyeti, özel kıyafetlerini giymiş semâzen dervişler, “baş kesip”⁶⁵ selâm vermek suretiyle semâhâneye girer ve yerlerini alırlar. Şeyh, semâhâneye girip ayak mühürleyerek⁶⁶ sessizce başıyla selâm verir. Şeyhin postuna geçmesiyle vakit namazına başlanır, duâ edilir ve Mesnevi okunur. Şeyh Efendi tarafından Post Duâsı okunur.⁶⁷

Mutribden na'than Buhûrîzâde Mustafa İtrî Efendi'nin Rast makamından bestelediği Hz. Peygamber'e övgü olan Na't okunur. Na't okunduktan hemen sonra Yüce Yaratıcı'nın kâinâta “Kün” (Ol!) emrini sembolize eden kudûm darbı vurulur.⁶⁸ Kudûm darbı ile neyzenbaşı icrâ edilecek âyinin makamından “baş taksim” yahut “post taksimi” adıyla ney taksimine başlar.⁶⁹ Ney taksimi Cenâb-ı Hakk'ın kâinata can vermek için üflediği İlâhi Nefes'i temsil eder. Taksim sona ermesiyle birlikte mûsikî topluluğu âyinin peşrevini icrâyâ başlar; şeyh efendi ve semâzenler de aynı anda ellerini hızla yere

⁶⁰ Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 1/118.

⁶¹ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 63

⁶² Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*, 116.

⁶³ Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, 340.

⁶⁴ Meydancı Dede; dergâhtaki meydan hizmetlerine bakan, mukabele yapılacağı vakit şeyh postunu semâhâneye seren, şeyhi getiren, mukâbeleden sonra postu kaldıran, mukâbele olacağını haber veren, bu çeşit hizmetlere tâyin edilmiş olan dervişe denir. Bkz. Gölpınarlı, *Mevlevî Âdâb ve Erkâmı*, 27.

⁶⁵ Baş kesmek; sağ ayağın baş parmağını sol ayağın baş parmağı üzerine koyarak, sağ eli kalp üstüne, sol eli, sağ böğüre doğru koyarak vücûdun biraz öne, başın vücûda doğru daha aşağıya ve düz olarak eğilerek karşısındakine bakmasıdır. Bu duruma “niyaz etmek, niyaz durumu” da denir. Bkz. Gölpınarlı, *Mevlevî Âdâb ve Erkâmı*, 10.

⁶⁶ Ayak Mühürlemek; Sağ ayağın başparmağını, sol ayağın baş parmağı üzerine koyup durmak. Bkz. Gölpınarlı, *Mevlevî Âdâb ve Erkâmı*, 8.

⁶⁷ Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*, 114.

⁶⁸ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 64.

⁶⁹ Özcan, “Mevlevî Âyini”, 29/465.

vurup, yerle görüşerek (yeri öperek) ayağa kalkarlar. Dirilişi temsil eden bu vuruşa “Darb-ı Celâlî” denir.⁷⁰ Bu sırada semâzenler sağa doğru birbirine yaklaşırken Şeyh Efendi postun önüne çıkarak selam verir ardından sağına dönüp peşrevin ritmine uygun biçimde sağ ayağını ileri, sol ayağını yanına çekmek suretiyle yürümeye başlar. Şeyh’in arkasındaki kişi postun önüne geldiğinde ayak mühürleyip baş keser ve semâhâneyi iki yarım daireye bölen “Hatt-ı istivâ” denilen şeyhten başkasının basamayacağı çizgiyi sağ ayağıyla hafifçe atlayıp solu da attıktan sonra posta arkasını dönmeden geliş yönünde ayak mühürleyerek bekler. Posta yaklaşan diğer semâzen de karşısına gelip ayak mühürleyerek birbirlerinin yüzüne, özellikle iki kaşın arasına bakıp hırkalarının içindeki sağ ellerini kalplerine götürmek suretiyle selamlaşırlar. Postun sağındaki kişinin arkasını semâhâneye çevirmeden yine sağa dönerek yürümeye devam etmesini diğer semâzenlerin aynı tarzdaki hareketleri takip eder. Bu şekilde herkesin birbirini selamlamasına “cemal seyri” adı verilir.⁷¹

Semâhâne sağdan sola doğru dairevi bir yürüyüşle üç kere devredilir.⁷² Mevlevîlik tarîkatinin kurucusu Hz. Mevlânâ’nın oğlu Sultân Veled adına yapılan bu yürüyüşe “Devr-i Veledi” denir.⁷³ Şeyh postunun önünde gerçekleşen Devr-i Veledi esnâsında iki dervişin birbirlerine karşı baş kesmesi âdettir. Mukâbele kelimesi, bu bakımdan bir terim haline gelmiş ve âyin anlamında kullanılmıştır.⁷⁴

Mutrîb peşrevi çalmaya devam eder, yürüyüş sırasında peşrev bitse bile tekrar başa dönülerek çalmaya devam edilir. Üçüncü devrin sonunda Devr-i Veledi sona erer ve şeyh efendi posttaki yerini alır kudümzenbaşı peşrev çalmaya son verilmesi için kudüme hızlıca birkaç defa vurur ve çok kısa ney taksimi yapılır. Ney taksiminden ardından âyinhânlar saz refakatinde âyini okumaya başlarlar.⁷⁵ Bu arada yerlerini alan semâzenler hırkalarını çıkararak semâzenbaşı önde olmak üzere sırayla şeyh efendinin elini öper, Semâ’ya girmek için izin isterler. Şeyh Efendi semâzenlerin sikkelerini öperek izin verir ve semâzenler kollarını açarak semâ etmeye başlarlar. Dört selâmdan

⁷⁰ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 64-65.

⁷¹ Özcan, “Mevlevî Âyini”, 29/465.

⁷² Gölpınarlı, *Mevlânâdan Sonra Mevlevîlik*, 344.

⁷³ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 65.

⁷⁴ Gölpınarlı, *Mevlânâdan Sonra Mevlevîlik*, 340.

⁷⁵ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/12.

oluşan âyin, insanın Allah'a kavuşma yolundaki yolculuğunu ve bu yolculukta geçirdiği evreleri temsil etmektedir.⁷⁶

Birinci selâm, insanın Allah'ı ve O'na kulluğunu idrak etmesidir.⁷⁷ Selâmın başlamasıyla; semâzenler hırkalarını çıkarıp, kollarını sağı üste gelmek ve ellerin parmak uçları omuzdan tutmak üzere göğüslerine çapraz koyarlar ve niyaz vaziyeti alırlar. Şeyhin postun önünde üç adım atıp ileri çıkarak baş kesmesi üzerine herkes baş keser. Bundan sonra semâzenbaşı gelip eğilerek şeyhin sağ elini, şeyh de onun sikkesini öperek bu şekilde Şeyh'ten izin alarak Semâ'ya kanat açarlar.⁷⁸

İkinci selâm, insanın Allah'ın büyüklüğü ve kudretine hayranlık duymasıdır. İkinci selâmın başlamasıyla, semâzenler buldukları yerden yüzleri semâhânenin merkezine dönük şekilde durarak niyaz vaziyetinde baş keser; ikili, üçlü gruplar halinde omuz omuza yaslanılır. Şeyh postun önüne doğru üç adım ilerleyip baş kestiğinde yine herkes baş keser. Şeyh sessizce selam duasını yaparak bir adım geri çekilince başıyla ikinci selam semâ'nın başlamasına izin verdiğini işaret eder. Semâzenler de birinci selama girişteki hareketleri tekrarlayarak ikinci selâmın semâ'na devam ederler.⁷⁹

Üçüncü selâm, insanın bu hayranlığının aşka dönüşmesi, aşk ile kendinden geçmesi, tam bir teslimiyet yani bir nevî Mi'râc'dır.⁸⁰ Usûl değişikliği ile üçüncü selâma girilir, semâzenler semâ'ya devam ederler.⁸¹

Dördüncü selâm, manevi yolculuğunu tamamlayan insanın kulluğuna dönüşüdür.⁸² Dördüncü selâmda semâzenler semâhânenin ortasına girmezler ve etrafa sıralanarak semâ ederler. Orta yer boş bırakılır. Semâzenbaşı şeyhe niyaz edip semâzenleri yerleştirdikten sonra şeyhin solundaki yerine geçer. Şeyh, postundan öne ilerleyip semâya girer. Hatt-ı istivâ üzerinden adım atarak semâ ederek semâhânenin merkezine kadar gelir ve buna "Post Semâ" denir.⁸³ Bu arada dördüncü selâm bitmiş Son Peşrev ve

⁷⁶ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 65.

⁷⁷ Özcan, "Mevlevî Âyini", 29/466.

⁷⁸ Gölpınarlı, *Mevlânâdan Sonra Mevlevilik*, 345.

⁷⁹ Özcan, "Mevlevî Âyini ", 29/ 465-466.

⁸⁰ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 65.

⁸¹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/13.

⁸² Özcan, "Mevlevî Âyini ", 29/466.

⁸³ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/13.

Son Yürüksemâi çalınmış son taksim yapılmaktadır.⁸⁴ Son taksim yapılırken şeyh efendi “Post Semâ’ı” nı tamamlayıp postuna döner. Son taksim bitmesiyle mutriptan bir cân, “Aşr-ı Şerîf” yani Kurân-ı Kerîm’den bir bölüm okumaya başlar.⁸⁵ Son duâlar ve gülbang okunduktan sonra Allah’ın adı olan “Hû” nidâları ile son selamlaşmalarla Semâ Töreni sona erer. Şeyh Efendi’den sonra semâzenler ve mutrıp da şeyh postunu selâmlayıp semahâneyi terk ederler.⁸⁶

⁸⁴ Ak, *Türk Din Mûsikîsi*, 171.

⁸⁵ Çevikoğlu, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, 68.

⁸⁶ Ak, *Türk Din Mûsikîsi*, 172.

3.BÖLÜM: 2 NUMARALI MEVLEVÎ ÂYİNİ DEFTERİNDEKİ ESERLERİN BESTEKÂRLARI

3.1. Nâyî Şeyh Osman Efendi

Osman Dede, İstanbul Vefa’da doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekte ise de 1642 ile 1647 yılları arasında doğduğu tahmin edilmektedir. Babası zamanının saygın isimlerinden İbrahim Efendi’dir. Küçük yaşlarından itibaren hat, şiir ve mûsikî ile ilgilenmeye başlamıştır. Osman Dede genç yaşlarından itibaren ney üstadı olarak kabullenilmiş, bundan dolayı “Kutb-i Nâyî” olarak anılmıştır.⁸⁷

Osman Dede 1672 yılında, Galata Mevlevîhânesi şeyhi Gavsî Dede’nin hizmetine girerek mevlevî olmuştur. Osman Dede, Şeyhi Gavsî Dede’nin yanında yetişmiş, Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Bir yandan tasavvufa çalışmış, güzel yazı yazmayı öğrenmiş ve ney sazını üflemeye başlamıştır. Nefes-zâde İsmail Efendi’den “sülüs” ve “nesih”, Gavsî Dede’den talik türü yazıyı öğrenmiştir.⁸⁸ Neyzenlik yolunda hızla ilerlediği dönemde Gavsî Ahmed Dede bir gün misafiri Seyyid Hâilîl Ruhâvî ile sohbet ederken misafiri ney dinlemeyi arzu etmiş, ancak neyzenlerin hiçbiri o sırada mevlevîhânedeki bulunmadığından Osman Dede’den ney üflemesi istenmiş, Seyyid Halil Efendi’nin onu çok beğenip dergâhın neyzenbaşısı olması için Gavsî Ahmed Dede’ye ricada bulunması üzerine 1680 yılında Galata Mevlevîhânesi neyzenbaşılık görevine başlamıştır.⁸⁹

Şeyhi olan Gavsî Dede’nin kızıyla evlenmiştir. Gavsî Dede 26 yıllık bir şeyhlikten sonra 1698 başlarında ölünce, Osman Dede Galata Mevlevîhânesi şeyhi olmuştur.⁹⁰ Sonraki yıllarda Osman Dede’nin kızı, Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Seyyid Ebûbekir Dede ile evlenmiş, bu evlilikten Ali Nutki Dede, Abdülbaki Nasır Dede ve Abdürrahim Künhi Dede doğmuştur.⁹¹

⁸⁷ M.Fatih Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı* (İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.: 2017), 68.

⁸⁸ Özalp, *Türk Müsikîsi Tarihi*, 1/ 444-445.

⁸⁹ Süleyman Erguner, “Osman Dede, Nâyî ”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (İstanbul: TDV yayınları 2007), 33/ 461.

⁹⁰ Yılmaz Öztuna, *Türk Bestecileri Ansiklopedisi* (İstanbul: Hayat Anonim Şirketi), 128.

⁹¹ Erguner, “Osman Dede, Nâyî ”, 33/461.

Osman Dede bestekârlık ve mûsikî nazariyatı ile şeyhlik döneminde, meşgul olmuştur. Özellikle Lale Devri'ne denk gelen bu dönemde çalışmalarına ağırlık vermiştir.⁹²

Osman Dede'nin, "Miraç" kandillerinde ve o geceyi takip eden gün ve gecelerde okunmak üzere bestelediği ve "Mirâciye" adında büyük bir eseri bulunmaktadır.⁹³ Mirâciye adlı eseri Segâh, Müstear, Dügâh, Nevâ ve Hüseyini makamlarında beş bölüm olarak bestelemiş, ancak Nevâ bölümünün on sekiz mısrasının bestesi unutulmuştur.⁹⁴

Nâyî Osman Dede'nin meşhur Mirâciye'sinin yanı sıra Rast, Uşşak, Çargah ve Hicaz makamlarından dört Mevlevî Âyini, Segâh, Dügâh, Sabâ, Hüseyini ve Irak makamlarından dört tevşih, Dügâh ve Hüseyinî makamlarından iki ilâhi, bir Hüseyinî nakış yürük semai, yirmi sekiz peşrev, yirmibeş saz semâisi bestelemiştir.⁹⁵ Pek çok makamı içine alan Hüseyinî Fâhte "Küll-i Külliyât" Peşrevi bestelemiştir.⁹⁶

Osman Dede "Ebced" nota yazısı bulmuş, bu nota yazımında Türk Mûsikîsi'nin temel ses sistemindeki perdeler için 33 harf kullanmış, kullandığı simgeler tek tek harflerden oluşan veya harflerin birleştirilmesiyle elde edilen tek harfli, iki harfli, üç harfli simgelerdir. Tiz segâhtan başlayarak, pest sekizlideki işaretlerin aynısını, üzerlerine kısa çizgiler ekleyip ikinci oktavdaki sesler içinde kullanmış.⁹⁷ Kendi nota sistemiyle yazdığı 65 peşrevle birkaç semâinin notalarını içeren 100 yapraklık "Nota-i Türkî" adlı defteri bulunmaktadır. Osman Dede, eski edvâr kitaplarını inceleyip, nazariyat ile de uğraşmıştır. Mûsikî tabirlerinin açıklandığı ve 276 beyitten oluşan "Rabt-ı Tâbirât-ı Mûsikî" adında bir edvar kitabı ve 1170 beyitten oluşan mesnevi tarzında peygamberlerin mucizelerinin anlatıldığı "Ravzatü'l-i'câz fi'-mu'cizâti'l-mümtez" adlı eseri vardır.⁹⁸

Osman Dede 1729 yılında vefat etmiş otuzüç yıl şeyhlik yapmış olduğu Galata Mevlevîhânesi avlusunda Gavsî Ahmed Dede'nin yanına defnedilmiştir.⁹⁹

⁹² Erguner, *Kutb-ı Nâyî Osman Dede ve Rabt-ı Ta'birât-ı Mûsikî*, 19.

⁹³ Sadettin Heper, *Mevlevî Âyinleri* (Konya: Turizm Derneği Yayını, 1974), 514.

⁹⁴ Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 1/ 446-447.

⁹⁵ Erguner, "Osman Dede, Nâyî ", 33/ 461.

⁹⁶ Öztuna, *Türk bestecileri Ansiklopedisi*, 128.

⁹⁷ Eugenia Popescu-Judetz, *Türk Musikisi Kültürünün Anlamları* (İstanbul: Pan Yayıncılık,2007), 39-40.

⁹⁸ Erguner, "Osman Dede, Nâyî ", 33/462.

⁹⁹ Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 1/ 445.

3.2. Seyyid Ahmed Ağa

“Vardakosta” lakabı ile de anılan Seyyid Ahmed Ağa'nın doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. 1728 yılında Amasya'nın bir kasabasında doğduğu belirtilmiştir. “Vardakosta”, eskiden sahil koruma gemilerine verilen addır fakat, Ahmed Ağa'ya “Vardakosta” denilmesinin sebebi bilinmemektedir.¹⁰⁰ Bestekâr Hızır Ağa'nın oğludur.¹⁰¹

Ahmed Ağa, ilk mûsikî eğitimini Enderûn'da almıştır. Şeyh Abdürrahim Dede'ye bağlanarak Mevlevî olmuş, Yenikapı ve Galata Mevlevîhâneleri'ne devam ederek Şeyh Galib Dede ile dostluk kurmuştur.¹⁰² Şeyh Galip Dede'nin şiirlerini bestelemiştir. III. Selim'den, yakın ilgi görmüş bir müddet sonra “musâhib-i şehriyâri”ler arasına alınmış, hatta III. Selim'in bestelediği Sûz-i Dilârâ Mevlevî Âyininin bizzat hükümdar tarafından Ahmed Ağa'ya meşkedildikten sonra Galata Mevlevîhânesi'nde okunduğu söylenir.¹⁰³

Mevlevî olduktan sonra dinî mûsikîye yönelmiş âyin üzerinde çalışmış, Hicâz, Nihâvend ve Sabâ makamlarında Mevlevî Âyinlerini bestelemiş, Sabâ makamındaki âyini unutulmuştur. Bestelemiş olduğu Mevlevî Âyinlerini padişahın huzurunda okuyarak, padişahın takdirini kazanmıştır. Ahmed Ağa, Ferahfeza makamını terki etmiş, 19 zamanlı Darb-ı Hüner adında bir usûl bulmuş fakat bu usûlden günümüze herhangi bir eser gelmemiş, unutulmuştur. Sarayda yapılan küme fasıllarına, bazen sesi bazen tanburu ile katılmıştır.¹⁰⁴

Ahmed Ağa'nın, 2 âyin, 11 saz eseri, 19 sözlü eseri olmak üzere 32 eseri mevcuttur. Küçük Mehmed Ağa, Sadullah Ağa ve Hafız Şeyda ile “Tahir Kâr” bestelemiş fakat günümüze ulaşmamıştır.¹⁰⁵ Ahmed Ağa, 1794 yılında vefat etmiş, Galata Mevlevîhânesi'ne defnedilmiştir.¹⁰⁶

¹⁰⁰ Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı*, 117.

¹⁰¹ Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, 1/17.

¹⁰² Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı*, 117.

¹⁰³ Nuri Özcan, “Ahmed Ağa, Vardakosta” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (İstanbul: TDV yayınları 1989), 2/41-42.

¹⁰⁴ Özalp, *Türk Müsikîsi Tarihi*, 1:447

¹⁰⁵ Ferdi Koç, *Sultan III.Selim Hân'ın Mûsikî Eserlerinin Müzikal Analizi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003), 40.

¹⁰⁶ Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı*, 118.

3.3. Sultân III. Selim

Osmanlı İmparatorluğu padişahı olan Sultân III. Selim 24 Aralık 1761’de dünyaya gelmiştir. Babası devrin padişahı Sultân III. Mustafa’nın ilk oğludur. Annesi Mihr-i Şah Sultân’dır.¹⁰⁷

III. Mustafa, oğlu III. Selim’in eğitimine özel ilgi göstermiştir. Beş yaşından itibaren, eğitimi için seçkin ilim adamlarından oluşan bir kurul görevlendirilmiştir. III. Mustafa zaman zaman oğlu Selim’i yanına alarak devlet işlerine yabancı kalmaması için yönetimin içinde yetişmesini istemiştir.¹⁰⁸ III. Selim beş yaşına bastığında babasının isteğiyle Kur’an eğitimine başlamıştır. On üç yaşında iken babasını kaybetmiş Osmanlı Devleti’nin tek varisi olmuştur.¹⁰⁹

Babası III. Mustafa’nın ölümü üzerine amcası I. Abdülhamit tahta geçmiştir. Amcasının saltanat yıllarında da devlet işlerinden uzak kalmamış, Avrupa devletleri ile gizli haberleşmeler gerçekleştirmiştir. Bu durum amcasının hoşuna gitmemiş 1775 yılından itibaren “kafes hayatı” yaşamıştır.¹¹⁰

III. Selim “kafes hayatı” sırasında hocaları, amcası I. Abdülhamid’in müezzinbaşı olan Kırımlı Hafız Ahmed Kâmil Efendi ve Ortaköylü Tanbûrî İsak’tan mûsikî dersleri almaya başlamıştır.¹¹¹

III. Selim, 1789 yılında amcası I. Abdülhamit’in ölümü üzerine tahta geçmiştir. Acem-Bûselik, Arazbar-Bûselik, Evcârâ, Gerdâniye-Kürdî, Hicâzeyn, Hüseyinî-Zemzeme, İsfahâneki Cedîd, Nevâ-Kürdî, Nevâ- Bûselik, Pesendîde, Rast-ı Cedîd, Sûz-i Dilârâ, Şevk-Efzâ ve Şevk-ı Dil makamlarını terkib etmiştir. Fakat III. Selim, en çok Sûz-i Dilârâ makamı ile ün kazanmış, bu makamdan bir Mevlevî Âyini bestelemiştir. III. Selim’in bir Mevlevî Âyini, 17 peşrev ve saz semâîsi dışında, kâr, beste, semâî, şarkı ve köçekçe formunda eserleri bulunmaktadır.¹¹²

¹⁰⁷ Kemal Beydilli, “Selim III”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (İstanbul: TDV yayınları 2009), 36/420.

¹⁰⁸ Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı*, 118.

¹⁰⁹ Koç, *Sultan III.Selim Hân’ın Mûsikî Eserlerinin Müzikal Analizi*, 7.

¹¹⁰ Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 1/ 495.

¹¹¹ Koç, *Sultan III.Selim Hân’ın Mûsikî Eserlerinin Müzikal Analizi*, 14.

¹¹² Öztuna, *Türk bestecileri Ansiklopedisi*, 54.

III. Selim, Nizam-ı Cedid ordusunu kurmuş, Avrupa'dan getirilen bando takımıyla eğitim yapmıştır.¹¹³

Türk Mûsikîsi'ni bilimsel yönden inceleyenlerle özellikle yakından ilgilenmiş, bir yandan da Hamparsum Limonciyan'dan bir nota bulmasını isterken, diğer yandan Ali Nutkî Dede ile Nâsır Abdûlbakî Dede'lerle dostluk kurmuş, onlardan bu konuda yardım istemiştir. Hamparsum notası oluşturulmuş ve mûsikî eserleri notaya alınarak unutulmaktan kurtulmuştur.¹¹⁴ Abdûlbakî Nasır Dede 136 makam ve 21 usûlün tanımı bulunan "Tedkik u Tahkik" adını verdiği eserini 1794' de III. Selim'e sunmuş, sonradan terki edilen makamları da ilave ederek 1795'de eserinin bu bölümünü tamamlamıştır.¹¹⁵

Galata Mevlevîhânesi'ndeki Âyîn-i Şerîf'lere iştirâk etmiş Şeyh Galib'in şeyhlik döneminde sık sık ziyarete gitmiş, bazı mûsikî eserlerine "Selim Dede" imzasını atmıştır.¹¹⁶ Mevlevî dergâhlarında yetişmiş olan başta Hammâmîzâde İsmâil Dede, Basmacı Abdi Efendi, Suyolcuzâde Salih Efendi, Dellalzâde İsmail Dede Efendi olmak üzere birçok sanatkârın sanat yolunda ilerlemesi için her imkanı sağlamıştır. III. Selim, Topkapı Sarayı'nda annesi için yaptırdığı Serdap Köşkü'nde küme fasılları icra ettirmiştir.¹¹⁷

III. Selim, tahta çıktıktan birkaç ay sonra Fransız İhtilâli kopmuş ve tesirleri bütün Avrupa'ya yayılmıştır. Kabakçı Mustafa ihtilâli ile 29 Mayıs 1807'de tahttan indirilen III. Selim, Topkapı Sarayı'ndaki dairesine çekilmiş, 28 Temmuz 1808'de amca oğlu IV. Mustafa tarafından öldürülmüştür.¹¹⁸

3.4. Zekâi Dede

Zekâi Dede, 1824 yılında İstanbul'da Eyüp'de Cedîd Ali Paşa mahallesinde, Cedîd Ali Paşa Mescidi'nin yanındaki evde doğmuştur. Babası bu mescidin imamı olan Hâfiz Süleyman Hikmetî Efendi, annesi Zînetî Hanım'dır.¹¹⁹

¹¹³ Koç, *Sultan III.Selim Hân'ın Mûsikî Eserlerinin Müzikal Analizi*, 14.

¹¹⁴ Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 1/502.

¹¹⁵ Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı*, 149.

¹¹⁶ Sadun Aksüt, *500 Yıllık Türk Musikisi Antolojisi* (İstanbul: Türkiye Basımevi, 1967), 181.

¹¹⁷ Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 1/501-502.

¹¹⁸ Öztuna, *Türk Bestecileri Ansiklopedisi*, 54.

¹¹⁹ İrfan Karaduman, *Mehmet Zekâi Dede Efendi'nin Makam Anlayışının Türk Din Mûsikîsine Etkileri* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011), 9.

Zekâî Dede, sekiz yaşında Lâ'l-i zâde Abdülkadir Efendi ilkokulunda öğrenimine başlamıştır. “Pepe Hoca” lâkabı ile bilinen amcası Hâfız İbrahim Zühdü Efendi'den Kur'an, babasından hat derslerine başlamış; on dokuz yaşlarında hâfız olmuş ve babasından hattatlık “icâzeti” almıştır.¹²⁰ Zekâî Dede bir taraftan da Balıklı Hoca Efendi'den medrese dersleri görmüş Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Komşuları olan Eyyübî Mehmed Bey'den mûsikî öğrenmeye başlamış, bir yılda ünlü hattat ve bestekâr Kazasker Mustafa İzzet Efendi'den sülûs ve nesih öğrenip hattatlığını ilerletmiştir. Zekâî Dede, mûsikî derslerine başladıktan birkaç ay sonra bazı şarkı ve ilâhîler bestelemiş, bu alandaki kabiliyetini gören Eyyübî Mehmed Bey, kendisinin de hocası olan Büyük Dede Efendi'ye götürmüştür. Zekâî Dede, Dede'den bir yıl kadar, ders almıştır.¹²¹

Zekâî Dede, Mustafa Fazıl Paşa'nın Eyüp Bahariye'deki konağına mûsikî muallimi olmuş, Fazıl Paşa ile birlikte Mısır'a gitmiştir.¹²² Orada Şeyh Şihab'dan meşk etmiş, Arapçasını ilerletmiş Arap mûsikîsinin makam ve usûlleri ile ilgili bilgiler almıştır. Zekâî Dede Mısır'da 2 yıl kalmış bir süreliğine İstanbul'a dönmüş 1852 yılında tekrar Kahire'ye gidip 6 yıl kalmıştır. Mustafa Fazıl Paşa'nın İstanbul'a atanması sonucunda tekrar İstanbul'a dönmüştür.¹²³

Zekâî Dede, Mısır'dan döndükten sonra hocası İsmail Dede Efendi'nin ölümü üzerine Dede'nin postuna oturmuş ve “Üstâd-ı Şehîr” adını almıştır. 1868'de Mevlevî tarikatına girmiş, Yenikapı Mevlevîhânesi'nde âyin okumuş 1885'te Bahâriye Mevlevîhânesi kudümzenbaşısı olarak çile çıkarmadan “Dede” unvanını almıştır.¹²⁴

Zekâî Dede, 1876'da Dârüşşafaka Mektebi'nde fahrî olarak mûsikî muallimliğine başlamış, 1883'te asâlete geçmiştir. 18 Haziran 1885'te Bahariye Mevlevîhanesi kudümzenbaşısı Ârif Dede'nin ölümünün ardından kudümzenbaşılık görevine getirilmiştir. Vefatına kadar Dârüşşafaka ve Bahâriye Dergâhı'ndaki görevlerine devam

¹²⁰ Özalp, *Türk Müsikîsi Tarihi*, 1/618.

¹²¹ Öztuna, *Türk bestecileri Ansiklopedisi*, 51

¹²² Nuri Özcan, “Zekâî Dede”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV yayınları 2013), 44/195.

¹²³ Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı*, 236.

¹²⁴ Karaduman, *Mehmet Zekâî Dede Efendi'nin Makam Anlayışının Türk Din Müsikîsine Etkileri*, 13.

etmiştir.¹²⁵ Zekâi Dede, başta oğlu Ahmed Irsoy olmak üzere, Rauf Yekta, Şevki Bey, Dr. Subhi Ezgi, Şeyh Hüseyin Fahreddin Dede gibi pek çok müzisyen yetiştirmiştir.¹²⁶

Zekâi Dede, pek çok eseri doğrudan İsmâil Dede Efendi ve Dellâlzâde İsmâil Efendi'den meşk etmiş, Hamparsum ve Batı notalarını bilmesine rağmen mûsikî eğitiminde klasik meşk usulünü tercih etmiştir. Dârüşşafaka'daki talebelerine özel bir yöntemle notasız ve işaretli bütün perdeleri anlayıp tahlil etmeyi öğretmiştir.¹²⁷

Zekâi Dede, Sûz-i Dil, Mâye, Isfahân, Sûzinak ve Sabâ-zemzeme makamlarında 5 Mevlevî Âyini bestelemiş, durak, teşvîh, tesbîh, mersiye, ilâhî, “Şugl” denen Arapça güfteli ilâhî, Sabâ makamında Kâr-ı Nâtık, Sûzinâk ve Müsteâr makamlarında kâr, beste, ağır semâî, yürük semâî, şarkı ve marş formlarında eserler bestelemiştir.¹²⁸

24 Kasım 1897 tarihinde vefat eden Zekâi Dede, Kaşgari Nakşi Dergâhı yakınlarındaki aile kabristanına defnedilmiştir.¹²⁹

3.5. Hammâmizâde İsmâil Dede

Hammâmizâde İsmâil Dede Efendi, 9 Ocak 1778'de İstanbul'da Şehzadebaşı'nda dünyaya gelmiştir. Kurban Bayramı'nın ilk günü doğduğu için kendisine “İsmâil” adı verilmiştir. Babası Cezzâr Ahmed Paşa'nın mühürdarlığını yapan Süleyman Ağa, annesi Rukiye Hanım'dır.¹³⁰

Süleyman Ağa, o zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı Manastır ilinin Görice sancağına bağlı Kesriye kasabasından İstanbul'a gelmiş, Dede Efendi 4 yaşında iken Şehzadebaşı'nda bulunan Acemoğlu hamamını satın almıştır. Dede Efendi'ye Hammâmizâde denilmesi buradan kaynaklanır.¹³¹

Dede Efendi Hekimoğlu Ali Paşa Camii yanındaki Çamaşırcı Mektebi'nde öğrenime başlamış, sesinin güzelliği ile dikkati çekerek mektebin “ilâhici başılığına”

¹²⁵ Özcan, “Zekâi Dede”, 44/195.

¹²⁶ Mustafa Çıpan, *Güfte İncelemesi Notalar, Güfteler, Şekil Özellikleri, Açıklamalar, Edebiyat ve Mûsikî Bilgileri* (Konya: Selçuk Üniveristesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları, 1999), 1/93.

¹²⁷ Özcan, “Zekâi Dede”, 44/196.

¹²⁸ Öztuna, *Türk bestecileri Ansiklopedisi*, 52.

¹²⁹ Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı*, 237.

¹³⁰ Nuri Özcan, “İsmâil Dede Efendi, Hammâmizâde”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları 2001), 23/93.

¹³¹ Özalp, *Türk Musikisi Tarihi*, 1/531.

getirilmiştir.¹³² Dede Efendi, Anadolu Kesedârı Uncuzâde Mehmed Emin Efendi'den mûsikî meşkine başlamış, aynı zamanda hocasının vasıtasıyla Maliye Bakanlığı başmuhasebe kaleminde kâtip muavini olarak çalışmıştır.¹³³ Bir yandan memuriyete devam ederken Pazartesi ve Perşembe günleri Yenikapı Mevlevîhanesi şeyhi Ali Nutki Dede'nin derslerine katılmıştır. Böylece 3 Haziran 1798 tarihinde çile süresine başlamış, 29 Temmuz 1798'de semâ meşkini bitirmiştir. Sultân III. Selim'in, Dede'nin saraydaki fasıllara katılmasını emretmesi üzerine, Ali Nutkî Dede'nin izniyle, 1001 günlük çile süresini tamamlamadan, 1799 tarihinde “Dede” olmuştur.¹³⁴

Dede Efendi, haftada iki defa sarayda yapılan fasıllara hânende olarak katılmaya başlamıştır.¹³⁵ 1801 yılının sonlarında saraylı bir hanım olduğu söylenen Nazlifer Hanım'la evlenmiş, Akbıyık mahallesinde kiraladığı bir evde yaşamıştır.¹³⁶ Mukâbele günleri dergâha giderek kendi odasında öğrencilerin mûsikî eğitimiyle ilgilenmiştir.¹³⁷ Abdülbaki Dede'den de ney öğrenmiş, Dellâlzâde İsmâil, Haşim Bey, Mehmed Bey, Zekâi Dede, Arif Bey ve Nikoğos Ağa gibi pek çok talebe yetiştirmiştir.¹³⁸

1804'te Şeyhi olan Ali Nutkî Dede'yi kaybetmiştir. Şeyhinin acısını yaşarken, 3 yaşında olan ilk çocuğu Salih'i kaybetmiştir. Dede'nin hayatındaki üzücü olaylar birbirini izlemiş, III. Selim şehid edilmiş, 1808'de annesi Rukiye Hanım'ı ve ikinci çocuğu olan 6 yaşındaki Mustafa'yı kaybetmiştir.¹³⁹

III. Selim'den sonra bir yıl kadar IV. Mustafa tahtta kalmış ardından, Sultân II. Mahmud'un saltanat süresince Dede Efendi zamanın en büyük bestekârı kabul edilmiş, en verimli ve olgun zamanını yaşadığı bilinmektedir. Dede Efendi tekrar saray fasıllarına katılmaya başlamış, 1812'de padişah musâhibi olmuştur. Bir müddet sonra sarayın Müezzinbaşılığı'na getirilmiştir.¹⁴⁰

¹³² İbnülemin Mahmut Kemal İnal, “Hoş Sada Son Asır Türk Musikîşinasları” (İstanbul: Ketebe Yayınları,2019), 33.

¹³³ Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*,1/302.

¹³⁴ Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 1/531.

¹³⁵ Öztuna, *Türk bestecileri Ansiklopedisi*,74.

¹³⁶ İrden, *Hammâmîzâde İsmâil Dede Efendi'nin Mevlevî Âyînlerindeki Makam ve Form Anlayışının Türk Din Mûsikîsine Etkileri*, 24.

¹³⁷ Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı*, 168.

¹³⁸ Aksüt, *500 Yıllık Türk Musikisi Antolojisi*, 18.

¹³⁹ Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, 1/303.

¹⁴⁰ Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı*, 168.

Dede Efendi, dini ve ladinî formda birçok eser bestelemiştir. 1823-1839 yılları arasında sırasıyla Sabâ, Nevâ, Bestenigâr, Sabâ-Bûselik, Hûzzâm, İsfahân ve Ferahfezâ makamlarından 7 Mevlevî Âyini bestelemiştir.¹⁴¹

Dede Efendi, Sultânî Yegâh, Neveser, Sabâ Bûselik, Hicâz Bûselik ve Arabân Kürdî makamlarını terkib etmiştir.¹⁴²

Sultân II. Mahmud'un ölümü üzerine tahta geçen Sultân Abdülmecid, Dede Efendi'den ilgisini esirgememiş fakat Batı Mûsikîsi yerleşmeye başladığından, Dede Efendi eski zevk ve sanat anlayışının kalmaması gibi sebeplerle inzivaya çekilmiştir.¹⁴³

Dede Efendi'nin Sultân Abdülmecid döneminde sarayda neşesiz bir hayat geçirdiği hakkında rivayetler mevcuttur.¹⁴⁴ Dede Efendi Padişah Abdülmecid'den hacca gitmek için izin almış, öğrencileri olan Dellâl-zâde İsmail ve Mutâf-zâde Ahmed Efendiler'le hacca gitmiştir. 1846 yılında Dede Efendi Mekke'ye geldiği günlerde koleraya yakalanmış, Hac görevini tamamladıktan sonra, İstanbul'a dönmek üzere yola çıkmış fakat Mina'da ağırlaşmıştır.¹⁴⁵ Dede Efendi, Kurban Bayramı'nın birinci günü vefat etmiş, Mekke'de Hz. Hatice'nin ayak ucuna 29 Kasım 1846'da defnedilmiştir.¹⁴⁶

¹⁴¹ Öztuna, *Türk bestecileri Ansiklopedisi*, 75.

¹⁴² İrden, *Hammâmîzâde İsmâil Dede Efendi'nin Mevlevî Âyînlerindeki Makam ve Form Anlayışının Türk Din Mûsikîsine Etkileri*, 36.

¹⁴³ Özalp, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, 1:534.

¹⁴⁴ Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, 437.

¹⁴⁵ Salgar, *50 Türk Müziği Bestekârı*, 172.

¹⁴⁶ İrden, *Hammâmîzâde İsmâil Dede Efendi'nin Mevlevî Âyînlerindeki Makam ve Form Anlayışının Türk Din Mûsikîsine Etkileri*, 35.

4.BÖLÜM: 2 NUMARALI DEFTERDE YER ALAN MEVLEVÎ ÂYINLERİNİN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARILMASI, NOTA YAZIMI VE GÜNÜMÜZ NOTALARIYLA KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

Defterin iç kapak kısmında arap harfleri ile ;

Sahife

1	Rast Âyin-i Şerîfi	Nâyî Şeyh Osman Efendi'nin
13	Nihâvend Âyin-i Şerîfi	Seyyid Ahmed Ağa'nın
27	Sûz-i Dilârâ Âyin-i Şerîfi	Sultân Selim-i Sâlis'in
36	Sûzinâk Âyin-i Şerîfi	Zekâi Dede Efendi'nin
46	Pençgâh Âyin-i Şerîfi	Beste-i Kâdim, bir rivayette (Sahibi meçhul) Safiyüddin Abdülmümin Mollâ Cami Müştereken
57	Sabâ Âyin-i Şerîfi	Dede İsmâil Efendi'nin
64	Sabâ Bûselik Âyin-i Şerîfi	Dede İsmâil Efendi'nin
76	Dügâh Âyin-i Şerîfi	Beste-i Kâdim Safiyüddin Abdülmümin Mollâ Cami Müştereken
86	İsfahan Âyin-i Şerîfi	Zekâi Dede Efendi'nin

*Şeklinde açıklama yazılmış. Pençgâh ve Dügâh Âyîn-i Şerîf'lerdeki "Safiyüddin Abdülmümin Mollâ Câmî Müştereken" kısımlarının üstü çizilmiş.

4.1. Rast Mevlevî Âyini

4.1.1. Notası

RAST ÂYİN-İ ŞERÎFİ

Usûlü: Düyek

Nâyî Şeyh Osman Efendi'nin

[1] [2] [3]

İn ni ha ne ki pey

ve ves te de rû

çe çen gü çe gâ

nest ti ah hey hey sul

tâ ni men Ez zi hâ ce bi

pür si

ah sin ki in ha

hâ ne çi han nes ti

ah hey hey sul tâ ni men

Çü nü rû zi kı yâ

met ki ke si

râ se ri kes

nist hey hey sul

tâ ni men Ez zevk ne
[5]

da ne

nes tü fü lâ ne
[6]

nes tü fü lâ nes ti

ah hey hey sul tâ ni men

hû hün kâ ri men

hû ra' na yı men

hû hû yâ hû

yâ hû yâ hû yâ men
 hû a man Â teș ne ze
 ned ah der der di li
 mâ il lâ hû
 yâ hû yâ men hû a man
 Kû teh ne kû ned
 ah men zi li mâ il lâ
 hû yâ hû yâ men hû ah
 Ger â le mi yan cû
 cûm le ta bî ba ban
 șed yâ hû yâ men

hû

hû

Hal lî ne kû ned

müş ki li mâ

il lâ hû yâ hû yâ men

hû ah Ca nâ

ce mâ li rû hu be sî hû

bü bâ fe res Lâ kin

ce mâ li hüs nü tü hod çiz

zi dî ge rest Man dem

di hâ ni ba zi zi tâ zi

mi an ce mâl Her lah

za ber ze bâ nü dil Al la
 hu ek be rest Hu [14] çün
 ka mer bi tâft zi zi Teb ri
 zü Şem sü din Ni çün
 ka mer çi bâ şe di kan rû
 yi ak me rest Tâ rû yi be din
 kıb le i cân â ver dım
 Sıd kı di lü ik râ ri ze
 bân â ver dım
 Çün maz hâ rı â de mes tü in
 şâ hı ci hân dost şâ hı ci hân

Mâ hem çü me lek sec de e zân

â ver dîm Ey dil bu yi ter

i ki ci hân da sa na iz

ân a man a man Bir dil bir i ki
[15]

ol ma ğa yok bil miş ol im

kân a man a man Hak söy le ye cek

sen de se nin or ta da nen

var a man a man Â lem de he man

ben de di ğin dîr sa na nok

san a man a man Say ey le ri zâ

göz le ko it lâ ki le kay

di Â lem de sa fa [16]

i bu ye ter sâ li ke ir

fan hey hey sul

tâ ni men hey hey hün

kâ ri men câ ni men câ

nâ ni men hey hey hey hey

hey hey yâr be li mi ri

SELÂM-I SÂNÎ (İKİNCİ SELÂM)

Mevlevî Evferi

[17] [18] [19]

men Sul tâ ni me nî

sul tâ ni me nî

nî En der di lü cân

î mâ ni me nî
 ah Der men bi de mî
 men zin de şe vem
 vem Yek cân çi şe ved
 sad câ ni me nî
 ah i mâ ni me nî
 ah Ey â şı kan ey
 â şı kan ah pey mâ
 ne râ güm ker de em
 Zan mey ki der pey
 mâ ne hâ hâ en der

ne gün ced hor de em
ah za lim yar
ah mí rim

SELÂM-I SÂLİS (ÜÇÜNCÜ SELAM)

Frenkçin

[24] [25] [26]
Â med ni dâ ez
â su mân can râ ki
bâ zâ es sa lâ
Cân güf [27] ki ey nâ
dî hoş [28] eh len ve
seh len mer ha bâ

Sem' an ve ta' an e la
 ey ni dâ her dem dü
 sad câ net fe dâ
 Ye ki bâ bâ ri di
 ger ban gi zen

Aksak

tâ ber pe rem ber hal

Terennüm-i Nay

Semâi

[33]

yâ ri yâr Ey ki he zâr
â fe rin ah
bu ni ce sul tân o lur
yâ ri yâr Ey ki he zâr
â fe rin ah
bu ni ce sul tân o lur
ah Ku lu o lan
ki şî ler câ nim
hüs re vü hâ kân o lur
yâr hüs re vü hâ
kân o lur

yâr yâr Her ki bu gün
 Ve le de ah
 i na nu ben yüz sü re
 yâr Her ki bu gün
 Ve le de ah
 i na nu ben yüz re
 ah Yok sul i se
 bây o lur câ nim
 bây i se sul tân o lur
 yâr Bu ni ce sul
 tân o lur

Terennüm-i Nay

Şim şîr e zel be des ti mer
dâ ni hu dâ [34]
Gû yi e be di der hâ mi çev
gâ ni hu dâ [35]
An ten ki çü kû hu te [36]
rü rû şen â med [37]
Nak di hod e zo ta leb ki o [38]

kân hu dâ yâ ri men [39]
 yâr ah yâ ri men
 yâr ah yâ ri men
 yâ ri me râ dost yâ ri men
 vay Pey ves te zi hak
 mest şe vü bâ kî i bâş [40]
 Müs tağ ra ki aş [41]
 kî sù zü müş tâ kî i bâş [42]
 Çün bâ de be dû [44]
 şi der hu mi kê le be hod
 Van gâh be hod hâ ri fü hem [45]

sâ kî i bâş [46]

Zi aş kî rû yi tû rû şen [47]

di li be nî nü be nât [48]

Bi yâ ki ez tû şe dü sey

yi â ti him ha se nât

Ha yâ li tû çü der â yed

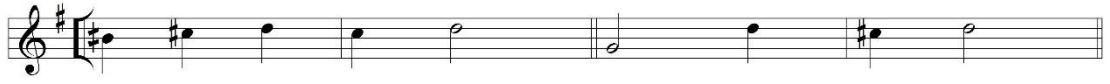
be sî ne i â şık

Ha yâ li tû çü der â yed

be sî ne i â şık

De rû ni hâ ne i ten pür

şe ved çe râ ğı ha yât

Terennüm-i Nay

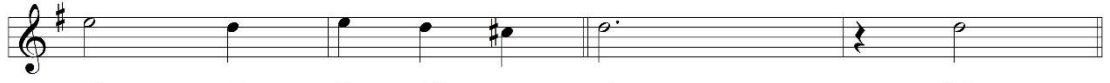

Hey hey ne a câ yib be ze miş

[49]

hüs ni le bâ ri Bu

sû re ti yâ ri bu

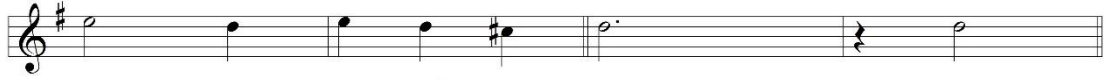

nak şu ni gâ ri

Hem o nu na zar kim gö re tah

[50]

sin o la kâ ri Bu

çeş mü i zâ ri kal

ma ka rã ri

Ey mut ri bi dil keş e le al

çen gü re bâ bı Çâk

ey le hi câ bı ref'

ey le ni kâ bı

Ey sã ki i meh veş ta şa çal

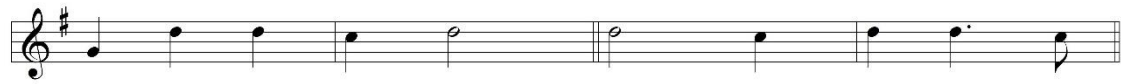
şi şe i â rı Sun

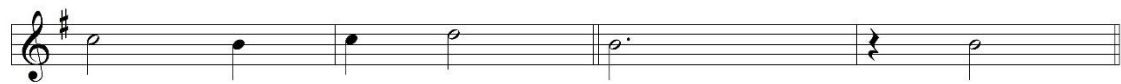
câ mı i kâ rı def

ey le hu mâ rı

Ey zã hi di zer ra ki mü zev

vir ko ri yã yı Tut

râ hı fe nâ yı der

key le hu dâ yı a man

Şas tı şe he düş mâ hi i aşk

ol ko ke nâ rı **Bul**

şâ hu şı kâ rı terk

ey le fe şâ rı

Hey hey ne dir ol hâ li mu an

ber rû hi en ver **Ol**

sâ ki i kev ser **o**
 [53]

rû hi mu sav ver

Sey ret ni ce cem ey le miş ol
 [54]

nû ri le nâ rı Zi

san' a tu câ ri zi
[55]

kud re ti bâ rî

Uş şâ kı ka tar ey le di aşk
[56]

iç re Mu ham med Ol

şa hı mü mec ced ol

mat la bı mak sad Ey üş tü
[57]

ri dil sen o la gör pi şû

ka tâ rı Çek aş ki
[58]

le bâ ri bi ver di

le hâ rı Ey şâ hi di ey

a le hü şü ri de vü şey

[59]
dâ Ey bî se rü bî

pâ dî vâ ne vü rüs

vâ a man Der dî le be lâ

i le ge çir ley lü ne hâ

rı Kıl nâ le vü zâ

rı nûş ey le bu hâ

rı Yâr yü re ğim

del ci ğe rim gör ki

ne ler var var

Yâ re ha ber var Yâ

Rab ha re mi haz re ti ne

râ hı ba ğış la Yâ
[60]

der di le bir â hı se her

gâ hı ba ğış la Al
[61]

dın di li güm râ hı mı koy

dun be ni bi dil Al

dın di li güm râ hı mı koy

dun be ni bi dil Bâ

ri ye ri ne bir di li a
[62]

gâ hı ba ğış la Ah ye
[63]

ri ne bir di li a gâ hı ba ğış
[64]

SELÂM-I RÂBÎ (DÖRDÜNCÜ SELÂM)

Mevlevî Evferi

[65] ^[66] ^[67]

la Sul tâ ni me nî

sul tâ ni me nî

nî en der di lü cân

cân i mâ ni me nî

ah **Der** men bi de mî
[68]

men zin de şe vem

vem **Yek** cân çi şe ved
[70]

ved sad câ ni me nî

ah i mâ ni me nî

ah ey â şı cân ey

â şı kân ah pey mâ

ne râ güm ker de em

Zan mey ki der pey

mâ ne hâ hâ en der

ne kün ced hor de em

ah zâ lim yâr

ah mî rim

147

¹⁴⁷ Defterde Rast Mevlevî Âyini sonunda arap harfleri ile “Burada bülbül uşşak peşrevi çalınır. Aşr-ı Şerîfi okunur. Tamam.” yazılmış.

4.1.2. Güftesi

Birinci Selâm

În hâne ki peyveste der û çeng ü çeğânest (ah hey hey sultânı men)

Ez hâce bi-pürsîd ki in hâne çi hânest (ah hey hey sultânı men)

Çün rûz-i kıyâmet ki kesî râ ser-i kes nîst (ah hey hey sultânı men)

Ez zevk ne-dânest ü fülânest ü fülânest (ah hey hey sultânı men Hû)

Hünkârı men Hû ra'na yı men Hû, Hû yâ Hû yâ Hû yâ Hû yâ men Hû aman

Âteş ne-zened (ah) der dil-i mâ illâ Hû (yâ Hû yâ men Hû aman)

Kûteh ne-küned (ah) menzil-i mâ illâ Hû (yâ Hû yâ men Hû ah)

Ger âlemiyan cümle tabîba bâşed (yâ Hû yâ men Hû)

Hallî ne-küned müşkil-i mâ illâ Hû (yâ Hû yâ men Hû ah)

Cânâ cemâli rûh besî hûb u bâferest

Lâkin cemâli hüsnü tü hod çizi dîgerest

Mandem dihân bâz zi tâzim-i an cemâl

Her lahza ber zebân ü dil Allâhû ekberest

Hû çün kamer bitâft zi Tebrîz ü Şemsü dîn

Niçün kamer çi bâşed kan rûy-i akmerest

Tâ rûy-i bedin kible-i cân âverdîm
Sıdk-ı dil ü ikrâr-i zebân âverdîm
Çün mazhar-ı âdemest in şâh-ı cihân (*dost*)
Mâ hemçü melek secde ez ân âverdîm

Ey dil bu yeter iki cihânda sana iz'ân (*aman aman*)
Bir dir bir iki olmağa yok bilmiş ol imkân (*aman aman*)
Hak söyleyecek sende senin ortada nen var ? (*aman aman*)
Âlemde heman ben dediğindir sana noksan (*aman aman*)
Sa'y eyle rızâ gözle ko itlâk ile kaydı
Âlemde safâ'i bu yeter sâlike irfan

Hey hey sultânı men, hey hey hünkârı men cânı men
Cânânı men hey hey hey hey hey yâr belî mîri men

İkinci Selâm (Selâm-ı Sâni)

Sultân-ı menî sultân-ı menî
Ender dil ü cân imân-ı menî (*ah*)
Der men bi-demî men zinde şevem
Yek cân çî şevad sad cân-ı menî

Ey âşıkân ey âşıkân peymâne râ güm kerdeem
Z'an mey ki der peymânehâ ender ne-günced hordeem

(Ah zâlim yâr ah mîrim)

Üçüncü Selâm (Selâm-ı Sâlis)

Âmed nidâ ez âsumân can râ ki bâz â essalâ
Cân güft ki ey nâdi hoş ehlen ve sehlen merhabâ
Sem'an ve ta'an ela ey nidâ her dem dü sad cânet fedâ
Yek bâr dîger bang zen tâ ber perem ber Hâl

(*Yâri yâr*) Ey ki hezâr âferin(*ah*) bu nice sultân olur
(*Ah*) Kulu olan kişiler (*cânım*) Hüsrev ü hâkân olur
(*Yâr yâr*) Her ki bugün Veled'e (*ah*) inanu ben yüz süre
(*Ah*) Yoksul ise bây olur (*cânım*) bây ise sultân olur
Yâr bu nice sultân olur

Şimşîr ezel be destî merdân-i Hûdâ
Gûy-i ebedî der hâm-i çevgân-i Hûdâ
Anten ki çü kûh u ter ü rûşen âmed
Nakdi hod ez ô taleb ki ôkân Hûdâ

Yâri men yâr ah ,yâri men yâr ah yâri men yâri merâ dost,yâri men vay

Peyveste zi hak mest şev ü bâki bâş
Müstağrak-i aşk u sûz i müştâkî bâş
Çün bâde bedûş der hûm-i kâlebe hod
Vangâh be hod harîf u hem sâkî bâş

Zi aşk-i rûy-i tü rûşen dil-i benîn ü benât
Bi yâ ki ez tü şevved seyyiâtihim hasenât
Hayâl-i tü çü der âyed be sîne-i âşık
Derûn-i hâne-i ten pür şevved çerâğ-ı hayât

Hey hey ne acâib bezemiş hüsn ile bâri
Bu sûret-i yâri bu nakş u nigârı
Hem onu nazar kim göre tahsîn ola kârı
Bu çeşm ü izârı, kalma karârı

Ey mutrib-i dil-keş ele al çeng ü rebâbı
Çâk eyle hicâbı, ref' eyle nikâbı
Ey sâki-i mehveş taşa çal şîşe-i âri
Sun câm-ı ikârı def eyle hûmârı

Ey zâhid-i zerrâk i müzevvir ko riyâyı
Tut râh-ı fenâyı derk eyle Hûdâyı
Şast-ı şehe düş mâhî-i aşk ol ko kenârı
Bul şâh-ı şikârı terk eyle feşârı

Hey hey nedir ol hâl-i muanber rûh-i enver
Ol sâkî-i kevser ol rûh-i musavver
Seyret nice cem eylemiş ol nûr ile nârı
Zi san'atı câri zi kudreti Bârî

Uşşâkı katar eyledi aşk içre Muhammed

Ol şah-ı mümecced ol matlabı maksad

Ey üştür-i dil sen olagör pîşu katârı

Çek aşkı ile Bârî bi verd ile hârı

Ey şâhid ü ey aleh ü şûride vü şeydâ

Ey bî-ser ü bî-pâ divâne vü rüsvâ

Derd ile belâ ile geçir leyl ü nehârı

Kıl nâle vü zârı nûş eyle buhârı

Yâr yüreğim del ciğerim gör ki neler var yâre haber var

Yâ Rab harem-i hazretine râh bağışla

Yâ derd ile bir âh-ı sehergâh bağışla

Aldın dil-i gümrâhımı koydun beni bî dil

Bârî yerine bir dil-i âgâh bağışla (Ah yerine bir dil-i âgâh bağışla)

Dördüncü Selâm (Selâm-ı Râbi)

Sultân-ı menî sultân-ı menî

Ender dil ü cân îmân-ı menî

Der men bi-demî men zinde şevem

Yek cân çî şeved sad cân-ı menî

Ey âşıkân ey âşıkân (ah) peymâne râ güm kerdeem

Z'an mey ki der peymânehâ ender ne-günced hordeem

(Ah zâlim yâr ah mîrim)

4.1.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi

1. Sadece birinci selâma başlarken sol anahtarı bulunmaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
2. Birinci selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.
3. Birinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Usûlü Düyek” yazılmış. Donanıma “C” ifadesi koyularak usûl 4/4 lük yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
4. “Pürsin” kelimesi, Ahmet Çalışır¹⁴⁸, M. Fatih Salgar¹⁴⁹ ve Sadettin Heper¹⁵⁰ nota nüshalarında “Pürsid” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
5. “Ez zevk” kısmı M. Fatih Salgar¹⁵¹ nota nüshasında “Ez havf” olarak geçmektedir.
6. “Fülânest”, kelimesindeki “lâ” hecesi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “lâ” hecesi eklenerek “fülânest” olarak yazılmıştır.
7. “Âteş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
8. “Tabîba bânşed” kısmı, Ahmet Çalışır¹⁵² nota nüshasında “Tâbîban bâşend”, Sadettin Heper¹⁵³ nota nüshasında “Tâbîba başed” ve M. Fatih Salgar¹⁵⁴ nota nüshasında ve defterdeki Pençgâh Âyîn-i Şerîfi birinci selâmında “Tâbîban bâşed”, defterdeki Sabâ Bûselik Âyîn-i Şerîfi birinci selâmında “Tabîban bânşed” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi “Tabîba bânşed” yazılmıştır.
9. “Müşkil-i” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
10. “Cemâli”, kelimesindeki “mâ” hecesi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “mâ” hecesi eklenerek “cemâli” olarak yazılmıştır.

¹⁴⁸ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/138.

¹⁴⁹ M. Fatih Salgar, *Mevlevî Âyinleri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.,2008), 185.

¹⁵⁰ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 57.

¹⁵¹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 186.

¹⁵² Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/139.

¹⁵³ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 58.

¹⁵⁴ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 187-188.

11. “Bâferest” kelimesindeki “t” harfi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “Bâferest” yazılmıştır.
12. “Tü” hecesindeki “t” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
13. “Çizi” kelimesi “çiz-zi” olarak yazılmış, ikinci “z” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
14. “Hû çün” kısmı, Ahmet Çalışır¹⁵⁵, M. Fatih Salgar¹⁵⁶ ve Sadettin Heper¹⁵⁷ nota nüshalarında “Hem çün” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
15. “Birdir” kelimesi defterde “Bir dil” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
16. “Safa’i” kelimesi, Ahmet Çalışır¹⁵⁸, M. Fatih Salgar¹⁵⁹ ve Sadettin Heper¹⁶⁰ nota nüshalarında ve Abdülbaki Gölpınarlı’nın “*Mevlânâ’dan sonra Mevlevîlik*”¹⁶¹ adlı eserinde “Semâi” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
17. Sol anahtarı kullanılmadan ikinci selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
18. İkinci selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.
19. İkinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
20. “Der” kelimesi defterde “Ger” olarak yazılmış. Çalışmada “Der” olarak yazılmıştır.

¹⁵⁵ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/140.

¹⁵⁶ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 189.

¹⁵⁷ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 59.

¹⁵⁸ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/141.

¹⁵⁹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 191.

¹⁶⁰ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 60.

¹⁶¹ Gölpınarlı, *Mevlânâ’dan Sonra Mevlevîlik*, 440.

21. “Şeved” kelimesi defterde “Şevem” olarak yazılmış. Çalışmada “Şeved” olarak yazılmıştır.
22. “Ender” kelimesi, Ahmet Çalışır¹⁶² nota nüshasında “Andem” olarak geçmektedir.
23. İkinci selâmın son ölçüsü 4 zamanda, eksik ölçü ile bitirilmiş. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
24. Sol anahtarı kullanılmadan üçüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
25. Üçüncü selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.
26. Üçüncü selâmın usûlüne arap harfleri ile “Frenkçin” yazılmış. Donanıma sebare işareti koyulmuş, usûl ölçüler 4 vuruşa bölünerek 4/4 lük olarak ve her 24 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
27. “Güft” kelimesi defterde “güf” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
28. “Hoş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
29. “Ta’an” kelimesi, Ahmet Çalışır¹⁶³ ve M. Fatih Salgar¹⁶⁴ nota nüshalarında “Tav’an” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
30. Defterdeki “Ela” kelimesi diğer nota nüshalarında bulunmamaktadır.
31. Mevlevî Âyinlerinin 10/8 Aksak Semâi usûlü ile bestelenen saz terennümü kısmına defterde arap harfleri ile “Aksak” yazılmış. Usûl 5+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

¹⁶² Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/142.

¹⁶³ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/142.

¹⁶⁴ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 193.

32. “Hâl” kelimesi, Ahmet Çalışır¹⁶⁵, M. Fatih Salgar¹⁶⁶ ve Sadettin Heper¹⁶⁷ nota nüshalarında “Hel etâ” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
33. Mevlevî Âyinlerinin Aksak Semâî saz terennümünden sonraki Yürük Semâî usûlü ile bestelenen bu bölümüne, defterde arap harfleriyle “Semâî” yazılmış. Usûl 3/4 şeklinde, yürük semâînin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
34. “Şimşîr ezel be destî merdân-i Hûdâ” mısrasındaki “Hûdâ” kelimesi Ahmet Çalışır¹⁶⁸, M. Fatih Salgar¹⁶⁹ ve Sadettin Heper¹⁷⁰ nota nüshalarında “Hû dast” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
35. “Gûy-i ebedî der hâm-i çevgân-i Hûdâ” mısrasındaki “Hûdâ” kelimesi Ahmet Çalışır¹⁷¹, M. Fatih Salgar¹⁷² ve Sadettin Heper¹⁷³ nota nüshalarında “Hû dast” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
- 36 “Kûh u terü” kısmı, Ahmet Çalışır¹⁷⁴, M. Fatih Salgar¹⁷⁵ ve Sadettin Heper¹⁷⁶ nota nüshalarında “Kûhi türi” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
37. “Rûşen” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
38. “Nakdi” kelimesi Ahmet Çalışır¹⁷⁷ nota nüshasında, “Nûr-i” olarak geçmektedir.
39. “Nakdi hod ez ô taleb ki ôkân Hûdâ” mısrasındaki “Hûdâ” kelimesi Ahmet Çalışır¹⁷⁸, M. Fatih Salgar¹⁷⁹ ve Sadettin Heper¹⁸⁰ nota nüshalarında “Hû dast” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

¹⁶⁵ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/142.

¹⁶⁶ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 194.

¹⁶⁷ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 62.

¹⁶⁸ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/144.

¹⁶⁹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 196.

¹⁷⁰ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 63.

¹⁷¹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/144.

¹⁷² Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 196.

¹⁷³ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 63.

¹⁷⁴ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/144.

¹⁷⁵ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 196.

¹⁷⁶ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 63.

¹⁷⁷ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/144.

¹⁷⁸ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/144.

¹⁷⁹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 196.

¹⁸⁰ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 63.

40. “Bâş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
41. “Aşk” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
42. “Müştâkî” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
43. “Bâş” kelimesinde ki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
44. “Bedûş” kelimesi, Ahmet Çalışır¹⁸¹, ve Sadettin Heper¹⁸² nota nüshalarında “Bi-cûş” M. Fatih Salgar¹⁸³ nota nüshasında “Becûş” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
45. “Harif” kelimesi Sadettin Heper¹⁸⁴ nota nüshasında “Zârif” olarak geçmektedir.
46. “Bâş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
47. “Aşk-ı” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
48. “Benât” kelimesindeki “t” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
49. “Bezemiş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
50. “Hem onu” kısmı, Ahmet Çalışır¹⁸⁵, M. Fatih Salgar¹⁸⁶, Sadettin Heper¹⁸⁷ nota nüshalarında ve Abdülbaki Gölpınarlı’nın “*Mevlânâ’dan sonra Mevlevilik*”¹⁸⁸ adlı eserinde ve defterdeki Sabâ Bûselik Mevlevî Âyîn-i Şerîf’de “Her ehli” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
51. “Dilkeş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
52. “Mehveş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
53. “Ol rûh-i” kısmı defterde “o rûh-i” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

¹⁸¹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/144.

¹⁸² Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 64.

¹⁸³ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 197.

¹⁸⁴ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 64.

¹⁸⁵ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/146.

¹⁸⁶ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 198.

¹⁸⁷ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 64.

¹⁸⁸ Gölpınarlı, *Mevlânâ’dan Sonra Mevlevilik*, 110.

54. “Eylemiş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
55. “Zi kudreti” kelimesinde ki “z” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
56. “Uşşâkı” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
57. “Üştür-i” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
58. “Aşk” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
59. “Aleh ü” kelimesi, Sadettin Heper¹⁸⁹ nota nüshasında “Valevü” M. Fatih Salgar¹⁹⁰ nota nüshasında “Valehü” Ahmet Çalışır¹⁹¹ nota nüshası ve Abdülbaki Gölpınarlı’nın “*Mevlânâ’dan sonra Mevlevilik*”¹⁹² adlı eserinde “Valih ü” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
60. “Bağışla” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
61. “Bağışla” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
62. Defterde “yerine” kelimesi ilk tekrarda “terine” olarak yazılmış. Çalışmada “yerine” yazılmıştır.
63. “Bağışla” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
64. “Bağışla” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
65. Sol anahtarı kullanılmadan dördüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
66. Dördüncü selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.
67. Dördüncü selâmın usûlüne arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış.

¹⁸⁹ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 66.

¹⁹⁰ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 199.

¹⁹¹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/147.

¹⁹² Gölpınarlı, *Mevlânâ’dan Sonra Mevlevilik*, 111.

Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

68. “Der” kelimesi defterde “Ger” olarak yazılmış. Çalışmada “Der” olarak yazılmıştır.

69. Dördüncü selâmın bu ölçüsü 8 zamanda, eksik ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.

70. “Şeved” kelimesi defterde “Şevem” olarak yazılmış. Çalışmada “Şeved” olarak yazılmıştır.

4.2. Nihâvend Mevlevî Âyini

4.2.1. Notası

NIHÂVEND ÂYİN-İ ŞERÎFİ

Usûlü: Devr-i Revân

Seyyid Ahmed Ağa Merhumun

Dû şî ber der gâ hı iz zet kû si sul tâ
nî ze dem hey yâr hey dost
pî ri men câ nâ nı men Ha me ber ba
lâ yı dâ rel mül ki rab bâ nî ze dem
hey yâr hey dost pî ri men câ
nâ nı men Ber fi râ zi ar şî him met
ez ke fi ma şû ki dil hey yâr
hey dost pî ri men câ nâ nı men
Bâ de i vah det zi ti li câ mı sul tâ
nî ze dem hey yâr hey dost

pí ri men câ nâ ni men hey hey hey
 hey yâr hey dost hey hey ih
 sân me ded hey hey güf rân me ded
 yâr yâr yâr yü
 re ğim yâr gör
 ki ne ler var
 Ey çe râ ğı â su mâ ni rah me ti hâk
 ber ze min hey yâr hey dost
 pí ri men câ nâ ni men Nâ le i men
 ğü ŝi dâ rü der di hâ li men bü bin
 hey yâr hey dost pí ri men câ

nâ ni men Yâr me râ mı men bi dih yâ
[7]

fâ ri gam kün ez me râm hey yâr
[8] [9]

hey dost pí ri men câ nâ ni men

Va' de i fer dâ re hâ kün yâ çü nân kün

yâ çü nîn hey yâr hey dost

pí ri men câ nâ ni men hey hey hey

hey yâr hey dost hey hey ih

sân me ded hey hey güf rân me ded

yâr yâr yâr yü

re ğim yâr gör

ki ne ler var

Yek de mî gav vâ sı bû dem ber le bi der

yâ yı aşk hey yâr hey dost dost

pî ri men câ nâ ni men Sad he zâ rân

dür ri gev her dî dem ez der yâ yı aşk

hey yâr hey dost pî ri men câ

nâ ni men ah Nâ gi hân ez kud re ti hak

yek na zar ker dem de run hey yâr

hey dost pî ri men câ nâ ni men

Â le mi ser keş te dî dem mân de i der

yâ yı aşk hey yâr hey dost

pî ri men câ nâ ni men

SELÂM-I SÂNÎ (İKİNCİ SELÂM)

Mevlevî Evferi

[12] [13] [14]

ah Sul tâ nı me nî

sul tâ nı me nî

ah En der di lü cân

î mâ nı me nî

ah Der men bi de mî

[15] [16]

men zin de şe vem

[17]

ah Yek cân çi şe ved

[18]

sad câ nı me nî

ah Ey â şı kân

ey â şı kân

ah mon la yi rû

rû mî mi re sid

ah Hey â â ri fan

ey â ri fan

ah mon la yi rû

rû mî mi re sid

ah mâh bu bu bi men

mat lû bi men

ah mer gû bi men

men mak bû bû li men

Terennüm-i Nay

SELÂM-I SÂLİS (ÜÇÜNCÜ SELAM)

Devr-i Kebîr

[23] [24] [25]

Â â şı kan râ kı

kı bı le dî

dî dâr â â me

dest Ger ger çi der

reh kı kı bı le

bi bis yâr

â â me dest

Â â şı kan râ nî
 nî si ti fi
 fik ri â âr
 zu Â â şı kî
 bî far zı rü
 [27]
 bî bî âr
 â â me dest
 yâr Şem si Teb
 rî zi he he me güf
 tâ tâ rı tü
 yâr Der ha

kî kat

dû dūr ri şeh vār â

me dest

Aksak

ah be lî yâ rim

Terennüm-i Nay

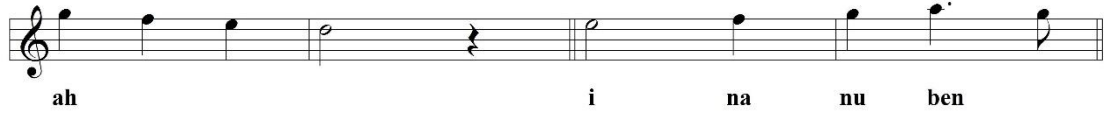
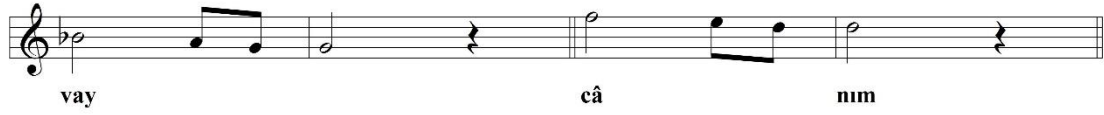
Semâi

câ nım Ey ki he zâr

â fe rin ah

bu ni ce sul tân o lur

lur Ku lu o lan

Terennüm-i Nay

Biş **nev** **tü** **zi** **ney**
[34]

çi **hâ** **çi** **hâ** **mî** **gû** **yed**

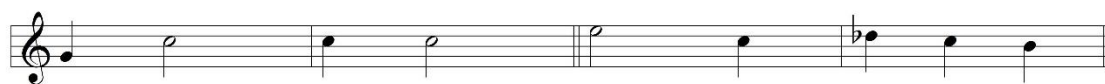
Es **râ** **rı** **nü** **hûf**

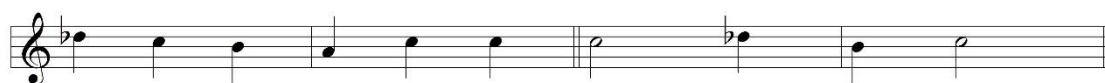
te **kib** **ri** **yâ** **mî** **gû**

yed **Ru** **hû** **zer** **dî** **de** **run**

te **hî** **vü** **ser** **dâ** **de** **be** **bâd**

Ru **hû** **zer** **dî** **de** **run**

te **hî** **vü** **ser** **dâ** **de** **be** **bâd**

Bî **nut** **ku** **ze** **ban**

hü dá hü dá mí gú

yed Men bâ tü çü nâ

nem ey ni gâ rı ho te nî

vay Kân der ga la tam

ki men tü em yâ tü me nî

vay Ni men me ne mü

nî tü tü yî nî tü me nî

vay Ni men me ne mü

nî tü tü yî nî tü me nî

vay Hem men me ne mü

hem tü tü yî hem tü

me nî vay

Terennüm-i Nay

Dâ nî se mâ'

çi bü ved sav tu be lî

[35]

şi nî den Ez

hî şi den bü rî den

bâ vas lî o re sî den

Dâ
[36]

nî se mâ' çi bü ved

bî hod şü den re hi ni

ah En der fe nâ

yi mut lak zev ki be kâ

çe şî den

çe şî den

Terennüm-i Nay

ah Ser mes ti câ

mı aş kam
[39]

bî sâ ga ru pi yâ le

Güf tem ki su
[40]

zi nak

güf tem ki su zi nak

ah

Men î nü an ne dâ nem

ser mes ti Şem

si dî nem
 Mut rib be zen ne vâ yî
 sâ kî bi dih
 pi yâ le

SELÂM-I RÂBÎ (DÖRDÜNCÜ SELÂM)

Mevlevî Evferi

[41] [42] [43]
 Ah Sul tâ ni me nî
 [44]
 sul tâ ni me nî
 ah En der dî lü cân
 (3) (3) (3)
 î mâ ni me nî
 ah Der men bi de mî
 [45] [46]
 men zin de şe vem

ah Yek cân çĩ şe ved
 sad câ ni me nĩ
 ah Ey â şĩ kân
 ey â şĩ kân
 ah mon la yi rû
 rû mĩ mi re sid
 ah Hey â â ri fan
 ey â ri fan
 ah mon la yi rû
 rû mĩ mi re sid
 ah mâh bu bu bi men
 mat lû lû bi men

[47]
[48]

ah mer gû bi men [49]

men mak bû bû li men

SON PEŞREV
SEGÂH

Devr-i Kebîr

150] [51] [52]

153] [54]

Yürük Semâî

153] [54]

¹⁹³ Defterde Nihâvend Mevlevî Âyini sonunda arap harfleri ile “Aşr-ı Şerîfi okunur. Tamam.” yazılmış.

4.2.2. Güftesi

Birinci Selâm

Dûşi ber dergâh-ı izzet kûs-i sultânî zedem (hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

Hayme ber balâ-yı dârel mülki rabbânî zedem (hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

Ber firâz-i arş-i himmet ez kef-i ma'şûki dil (hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

Bâde-i vahdet zi ritli câm-ı sultânî zedem (hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

Hey hey hey hey yâr hey dost, hey hey ihsân meded hey

Hey güfrân meded yâr yâr yâr yüreğim yâr görki neler var

Ey çerâğ-ı âsumânı rahmet-i Hâk ber zemin (hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

Nâle-i men gûş dâr ü derd-i hâl-i men bübîn (hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

Yâr merâmı men bi-dih yâ fârigam kün ez merâm

(hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

Va' de-i ferdâ rehâ kün yâ çünân kün yâ çünîn (hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

Hey hey ihsân meded hey, hey güfrân meded yâr,

Yâr yâr yüreğim yâr görki neler var.

Yek demî gavvâs bûdem ber leb-i deryâ-yı aşk

(Hey yâr hey dost dost pîr-i men cânân-ı men)

Sad hezâran dürri gevher dîdem ez deryâ-yı aşk

(Hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

Nâgihân ez kudret-i Hak yek nazar kerdem derun

(Hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

Âlemî serkeşte dîdem mânde-i deryâ-yı aşk

(Hey yâr hey dost pîr-i men cânân-ı men)

İkinci Selâm (Selâm-ı Sâni)

Sultân-ı menî sultân-ı menî

Ender dil ü cân îmân-ı menî

Der men bi-demî men zinde şevem

Yek cân çi şevved sad cân-ı menî

Ey âşıkân ey âşıkân Monla-i Rûmî miresid

Hey ârifan ey ârifan Monla-i Rûmî miresid

Ah mâhbubi men matlûbi men, ah mergûbi men makbûl-i men

Üçüncü Selâm (Selâm-ı Sâlis)

Âşıkân râ kible dîdâr âmedest

Gerçi der reh kible bisyâr âmedest

Âşıkân râ nîst fikri ârzu

Âşıkî bî-farzı rü bî-âr âmedest (yâr)

Şems-i Tebrîzî heme güftâr-ı tü (yâr)

Der hakikat dürr-i şehvâr âdemest (ah belî yârim)

(Cânım) Ey ki hezâr âferin (ah) bu nice sultân olur

Kulu olan kişiler (cânım) hüsrev ü hâkân olur (vay)

(Cânım) Her ki bugün Veled'e (ah) inanı ben yüz süre

Yoksul ise bay olur (cânım) bay ise sultân olur (vay)

Biş nev tü zi ney çihâ çihâ mîgûyed

Esrâr-ı nühüfte kibriyâ mîgûyed

Ruhû zerdi derun tehî vü serdâde be bâd

Bî nutk u zeban Hüdâ Hüdâ mîgûyed

Men bâ tü çünânem ey nigâr-i Hotenî (vay)

Kânder galatam ki men tü em yâ tü menî (vay)

Ni men menem ü nî tü tûyî nî tü menî (vay)

Hem men menem ü hem tü tûyî hem tü menî¹⁹⁴ (vay)

Dânî semâ‘ çî büved savt-ı belî şinîden

Ez hîşden bürîden bâ vasl-ı o resîden

Dânî semâ‘ çî büved bî-hod şüden zi hesti

Ender fenâ-yı mutlak zevk-i bekâ çeşîden (ah)

Sermest-i câm-ı aşkam bî-sâgar u piyâle

Güftem ki sûzinâk güftem ki sûzinâk (ah)

Men îñ ü an nedânem sermest-i Şems-i Dîn'em¹⁹⁵

Mutrîb be-zen nevâyî sâkî bidih piyâle

¹⁹⁴ Bu rubâî Hasan Ali Yücel'in "*Mevlânâ Rubailer LIV.*" eserinde, s.101 ve Halil İbrahim Sarioğlu'un "*Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Rubâiler*" adlı eserinde; Ni men menem ü nî tü tûyî nî tü menî/ Hem men menem ü hem tü tûyî hem tü menî / Men bâ tü çünânem ey nigâr-i Hotenî / Kânder galatam ki men tü em yâ tü menî, olarak geçmektedir." s.245.

¹⁹⁵ Şems-i Dîn'em kısmı, Abdülbaki Gölpınarlı'nın "*Mevlânâdan Sonra Mevlevilik*" eserinde; Camı ışkam olarak kayıtlıdır. s.423.

Dördüncü Selâm (Selâm-ı Râbi)

(Ah) Sultân-ı menî sultân-ı menî

(Ah) Ender dil ü cân îmân-ı menî

(Ah) Der men bi-demî men zinde şevem

(Ah) Yek cân çî şevad sad cân-ı menî

(Ah) Ey âşıkân ey âşıkân (ah) Monla-i Rûmî miresid

(Ah) Hey ârifan ey ârifan (ah) Monla-i Rûmî miresid

Ah mâhbubi men matlûbi men

Ah mergûbi men makbûl-i men

4.2.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi

1. Sadece birinci selâma başlarken sol anahtarı bulunmaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

2. Birinci selâmın donanımında Nihâvend makamının arıza işaretleri bulunmamaktadır. Donanımda kullanılmayan Nihâvend makamı arıza işaretleri eser içinde gösterilmiş. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

3. Birinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Usûlü Devr-i Revân” yazılmış. 7/8 olarak notaya alınmış ve usûl 3+4 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek 7 zaman sonları çift çizgi ile belirtilmiş. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

4. “Hayme” kelimesi defterde “Hame” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

5. “Zi tili” kelimesi, Ahmet Çalışır¹⁹⁶, M. Fatih Salgar¹⁹⁷ ve Sadettin Heper¹⁹⁸ nota nüshalarında “Zi ritli” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
6. “Sultâni” kelimesi, Ahmet Çalışır¹⁹⁹, M. Fatih Salgar²⁰⁰ ve Sadettin Heper²⁰¹ nota nüshalarında “Sübhani” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
7. “Yar Meramı” kısmı, Ahmet Çalışır²⁰², M. Fatih Salgar²⁰³ ve Sadettin Heper²⁰⁴ nota nüshalarında “Ya Muradı” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
8. “Fârigam”, kelimesindeki “ri” hecesi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “ri” hecesi eklenerek “fârigam” olarak yazılmıştır.
9. “Meram” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁰⁵, M. Fatih Salgar²⁰⁶ ve Sadettin Heper²⁰⁷ nota nüshalarında “Murad” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
10. Birinci selâmın bu ölçüsü 8 zamanda fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
11. “Derun” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁰⁸, M. Fatih Salgar²⁰⁹ ve Sadettin Heper²¹⁰ nota nüshalarında “Der o” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
12. Sol anahtar kullanılmadan ikinci selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtar koyulmuştur.
13. İkinci selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

¹⁹⁶ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/252.

¹⁹⁷ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 316.

¹⁹⁸ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 119.

¹⁹⁹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/252.

²⁰⁰ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 316.

²⁰¹ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 119.

²⁰² Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/253.

²⁰³ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 317.

²⁰⁴ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 120.

²⁰⁵ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/253.

²⁰⁶ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 317.

²⁰⁷ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 120.

²⁰⁸ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/254.

²⁰⁹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 318.

²¹⁰ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 120.

14. İkinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
15. “Der” kelimesi defterde “Ger” olarak yazılmış. Çalışmada “Der” olarak yazılmıştır.
16. “Bi-demi” kısmı defterde “bi” yerine “Der men men” olarak yazılmış. Çalışmada “Der men bi-demi” olarak yazılmıştır.
17. İkinci selâmın bu ölçüsü 8 zamanda, eksik ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
18. “Şeved” kelimesi defterde “Şevem” olarak yazılmış. Çalışmada “Şeved” olarak yazılmıştır.
19. “Monla” kelimesi, Ahmet Çalışır²¹¹ ve M. Fatih Salgar²¹² nota nüshalarında “Mollâ” olarak geçmektedir.
20. “Mâhubi” kelimesi defterde “Mâhubu” olarak yazılmış. Çalışmada “Mâhubi” olarak yazılmıştır.
21. “Matlûbi” kelimesi defterde “Matlûbu” olarak yazılmış. Çalışmada “Matlûbi” olarak yazılmıştır.
22. “Mergûbi” kelimesi defterde “Mergûbi” olarak yazılmış. Çalışmada “Mergûbi” olarak yazılmıştır.
23. Sol anahtarı kullanılmadan üçüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
24. Üçüncü selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

²¹¹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/255.

²¹² Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 319-320.

25. Üçüncü selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Devr-i Kebîr” yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük yazılmış ve her 14 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
26. Üçüncü selâmın bu ölçüsü 3 zamanda, fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
27. “Farzî” kelimesi, Ahmet Çalışır²¹³, M. Fatih Salgar²¹⁴ ve Sadettin Heper²¹⁵ nota nüshalarında “Fahrü” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
28. “Şehvar” kelimesindeki “r” harfi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “şehvar” olarak yazılmıştır.
29. Mevlevî Âyinlerinin 10/8 Aksak Semâi usûlü ile bestelenen saz terennümü kısmına defterde arap harfleri ile “Aksak” yazılmış. Usûl 5+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
30. Üçüncü selâmın bu ölçüsü 12 zamanda, fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
31. Mevlevî Âyinlerinin saz terennümünden sonra gelen Yürük Semâi usûlü ile bestelenen bu bölümüne, defterde arap harfleriyle “Semâi” yazılmış. Usûl 3/4 şeklinde, yürük semâinin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
32. Üçüncü selâmın bu ölçüsü 2 zamanda, eksik ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
33. “Her ki bugün Veled’e inanu ben yüz süre” mısrasındaki “süre” kelimesi defterde “süren” olarak yazılmış. Çalışmada “süre” olarak yazılmıştır.
34. “Biş” kelimesi “iş” olarak yazılmış ve “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “biş” olarak yazılmıştır.

²¹³ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/255.

²¹⁴ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 321.

²¹⁵ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 122.

35. “Çi büved” kısmındaki “ç” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
36. “Dani” kelimesi defterde “ani” olarak yazılmış. Çalışmada “dani” olarak yazılmıştır.
37. “Re hini” kısmı, Ahmet Çalışır²¹⁶, M. Fatih Salgar²¹⁷ ve Sadettin Heper²¹⁸ nota nüshalarında “Zi hesti” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
38. “Çeşiden” kelimesi Sadettin Heper²¹⁹ nota nüshasında “Şiniden” olarak geçmektedir.
39. “Aşkam” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
40. “Güftem ki sūzinak güftem ki sūzinak” mısrası, Ahmet Çalışır²²⁰, M. Fatih Salgar²²¹, Sadettin Heper²²² nota nüshalarında “Güftem zi men çihahi güftaki suzinale” ve Abdülbaki Gölpınarlı’nın “*Mevlânâ’dan sonra Mevlevilik*”²²³ adlı eserinde “Goftem zi men çi hâhî goftâ ki sūz-u nâle” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
41. Sol anahtarı kullanılmadan dördüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
42. Dördüncü selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
43. Dördüncü selâmın usûlüne arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
44. “Sultân-ı” kelimesindeki “l” harfi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “Sultân-ı” olarak yazılmıştır.

²¹⁶ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/257.

²¹⁷ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 324.

²¹⁸ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 125.

²¹⁹ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 125.

²²⁰ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/258.

²²¹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 324.

²²² Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 125.

²²³ Gölpınarlı, *Mevlânâ’dan Sonra Mevlevilik*, 423.

45. “Der” kelimesi defterde “Ger” olarak yazılmış. Çalışmada “Der” olarak yazılmıştır.
46. “Bi-demi” kısmı defterde “bi” yerine “Der men men” olarak yazılmış. Çalışmada “Der men bi-demi” olarak yazılmıştır.
47. “Mâhbubi” kelimesi defterde “Mâhbubu” olarak yazılmış. Çalışmada “Mâhbubi” olarak yazılmıştır.
48. “Matlûbi” kelimesi defterde “Matlûbu” olarak yazılmış. Çalışmada “Matlûbi” olarak yazılmıştır.
49. “Mergûbi” kelimesi defterde “Mergûbu” olarak yazılmış. Çalışmada “Mergûbi” olarak yazılmıştır.
50. Sol anahtarı kullanılmadan son peşreve geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
51. Son peşrevin donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
52. Son peşrevin usûlüne arap harfleri ile “Devr-i Kebîr” yazılmış donanıma “C” ifadesi koyularak usûl, ölçüler 4 vuruşa bölünerek 4/4 lük yazılmış ve usûlün tamamlandığı 28 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
53. Son Yürük Semâi bölümünün usûlüne, arap harfleriyle “Yürük Semâi” yazılmış. Usûl 3/4 şeklinde, yürük semâinin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
54. Yürük semâi kısmının bu ölçüsü bu ölçüsü 2 zamanda, eksik ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.

4.3. Sûz-i Dilârâ Mevlevî Âyini

4.3.1. Notası

SÛZ-İ DİLÂRÂ ÂYİN-İ ŞERÎFİ

Usûlü: Düyek

Sultan Selim Han Sâlis Hazretlerinin

[1] [2] [3]

Hey yâr Dil be
rî vü bî di li es
râ ri mâst
hey yâr
hey dost yâr pî
ri men ah
hey yâr Kâ rî
kâ rî mâst çün o
yâ ri mâst
hey

hey dost yâr pî
 ri men ah
 hey yâr Nev be
 ti köh ne fü rû şân
 der gü zeşt
 ah hey yâr
 hey dost yâr pî
 ri men
 hey yâr Nev fü
 rû şâ ni mü in bâ
 zâ ri mâst

hey yâr
 hey dost yâr pî
 ri men ah
 Se ma' â râ mi câ mi
 â şı kâ kân
 est Ke sî
 dâ ned ki û râ câ
 nü câ câ nest
 ah Hû su sâ hal
 kâ i ken der se mâ'
 end

He mî gir dent dü Kâ
 be der me yâ yâ
 nest ah În aş [5]
 ku ke mâ les tû ke mâ
 les tû ke mâl Vin ak
 li ha yâ les tû ha yâ
 les tû ha yâl Dî dâ
 ri ce mâ les tû ce mâ
 les tû ce mâl Nû res
 tû vi sâ les tû vi sâ
 les tû vi sâl ah Çün ben

de ne î ni dâ yi şâ

hî mî zen ah Tî ri

na za rân çü nân ki hâ

hî mî zen Çün ez

hod gay ri hod mü sel

lem geş [6] tî ah Bî hod

bî ni şîn [7] kû si i lâ

hî mî zen hey hey

hey hey hey hey hey

dost dost

ih gûf sân rân me ded ded

Yâr yâr yâr

yâr

yâr yâr ri men

Terenüm-i Nay

Musical notation for the first staff of the Terenüm-i Nay section.

Musical notation for the second staff of the Terenüm-i Nay section.

Musical notation for the third staff of the Terenüm-i Nay section.

Musical notation for the fourth staff of the Terenüm-i Nay section.

Musical notation for the fifth staff of the Terenüm-i Nay section.

Musical notation for the sixth staff of the Terenüm-i Nay section, featuring a triplet of eighth notes.

Musical notation for the seventh staff of the Terenüm-i Nay section, including first and second endings.

SELÂM-I SÂNÎ (İKİNCİ SELÂM)

Evfer

[8] [9] [10] [11]

Sul tâ ni me nî
ah sul tâ ni me nî
nî En der di lü cân
cân î mâ ni me nî
ah Der men bi de mî
mî men zin de şe vem
vem Yek cân çi şe ved
ved sad câ ni me nî
ah î mâ ni me nî

Terennüm-i Nay

Terennüm-i Nay

SELÂM-I SÂLİS (ÜÇÜNCÜ SELÂM)

Frenkçin

[12] [13] [14]
 Ah Mut ri bân
 [15]
 es râ
 ri mâ râ

ah bâz gû

ah Kıs sa i
[16]

hay cân

fe zâ râ
[17]

ah bâz gû

Mah ze ni

i in nâ

fe tah nâ

ah ber gû şa

Sı sır rı câ

ni ni

Aksak

^[18]
Mus ta fâ râ
bâ bâz gû

Terennüm-i Nay

Semâi

^[19]
Ey ki he zâr â fe rin
ah bu ni ce sul
tân o lur
Ku lu o lan ki şi ler

ah hüs re vü hâ

kân o lur

hüs re vü hâ kân o lur [20]

Her ki bu gün [21]

Ve le de ah

i na nı ben yüz sü re [22]

Yok sul i se

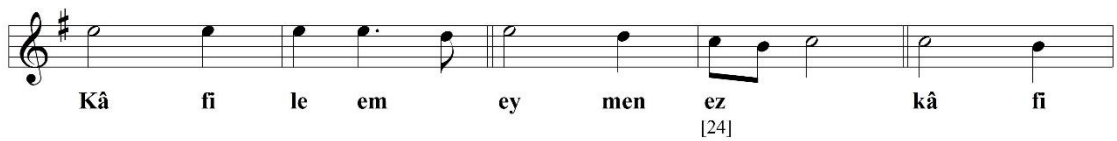
bây o lur ah

bây i se sul tân o lur

Til ki se ars

lan o lur

Terennüm-i Nay

le sâ lâ rem ost

Terennüm-i Nay

Hîz ki im rû zi ci hân

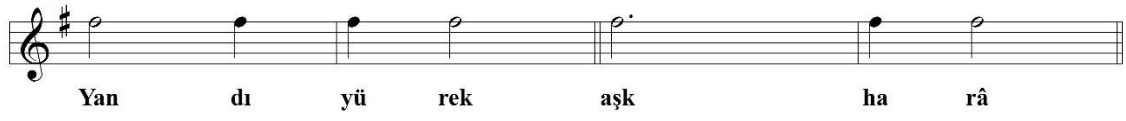
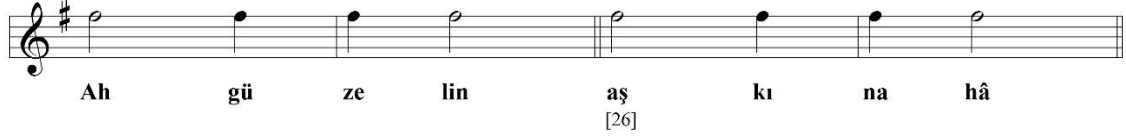
ân mâst Câ nû ci hân

sâ kî vü mih mân mâst

Züh re vü meh def ze ni şâ

dî i mast Bül bü li cân

mest gü lis tâ ni mâst

Terennüm-i Nay

Ey

kâ şî fi es râ rı Hû dâ

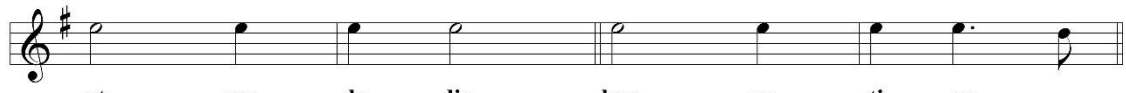
Mev lâ nâ Sul
[27]

tâ nı be kâ şâ hı fe nâ

Mev lâ nâ Aşk

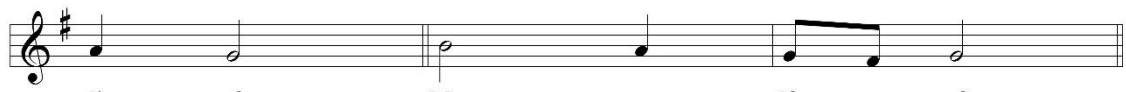
et me de dir haz re ti ne

böy le hi tâb Mev

lâ yı gü rû hi ev

li yâ Mev lâ nâ

SELÂM-I RÂBÎ (DÖRDÜNCÜ SELÂM)

Evfer-i Mevlevî

[28] [29] [30] [31]

Sul tâ ni me nî

ah sul tâ ni me nî

nî En der dî lü cân

cân î mâ ni me nî

ah Der men bi de mî

[32]

mî men zin de şe vem

vem Yek cân çi şe ved

ved sad câ ni me nî

ah î mâ ni me nî

²²⁴ Defterde Sûz-i Dilârâ Mevlevî Âyîni notasının sonunda arap harfleri ile “Burada Rast kolundan bir peşrev çalınır. Bade Aşr-ı Şerîfi okunur. Tamam” yazılmış.

4.3.2. Güftesi

Birinci Selâm

(Hey yâr) Dilberî vü bî-dili esrâr-ı mâst (hey yâr hey dost yâr pîr-i men ah)

(Hey yâr) Kârı kârı mâst çün o yârı mâst (hey hey dost yâr pîr-i men ah)

(Hey yâr) Nevbet-i köhne-fürûşân der güzeşt (ah hey yâr hey dost pîr-i men)

(Hey yâr) Nev-fürûşânım ü in bâzâr-ı mâst (hey yâr hey dost pîr-i men ah)

Sema' ârâm-ı cân-ı âşıkânest

Kesî dâned ki û râ cân ü cânest (ah)

Hûsusâ halkâ-i kender semâ'end

Hemî girdend ü Kâ'be der meyânest (ah)

În aşku kemâlest ü kemâlest ü kemâl

Vin akl hayâlest ü hayâlest ü hayâl

Dîdâr-ı cemâlest ü cemâlest ü cemâl

Nûrest ü visâlest ü visâlest ü visâl (ah)

Çün bende neî nidâ-yi şâhî mîzen (ah)

Tîr-i nazarân çünân ki hâhî mîzen

Çün ez hod gayr-i hod müsellemed geştî (ah)

Bî-hod binişîn kûs-i ilâhî mîzen

*Hey hey hey hey hey hey hey dost dost, ihsân meded
Güfrân meded yâr yâr yâr yâr yârri men*

İkinci Selâm (Selâm-ı Sâni)

Sultân-ı menî sultân-ı menî
Ender dil ü cân imân-ı menî
Der men bi-demî men zinde şevem
Yek cân çi şeved sad cân-ı menî
Ah imân-ı menî

Üçüncü Selâm (Selâm-ı Sâlis)

Mutribân esrâr-i mâ râ (ah) bâz gû
Kıssahâyı cân fezâ râ (ah) bâz gû
Mahzen-i innâ fetahnâ (ah) ber gûşa
Sırr-ı cân-ı Mustafâ râ bâz gû

Ey ki hezâr âferin (ah) bu nice sultân olur
Kulu olan kişiler (ah) hüsrev ü hâkân olur
Her ki bugün Veled'e (ah) inanuben yüz süre
Yoksul ise bây olur (ah) bây ise sultân olur

Tilkise arslan olur²²⁵

Kârı nedârem cüz in kâr-ı gehi kârem ost
Lâf zenem lâf lâf zanki harîdârem ost
Cân ü dilem sâkin ist çünki dil-i cânem ost
Kâfileem eymenest kâfile sâlârem ost

²²⁵ Defterde Ahmet Eflaki Dede'ye ait bu dörtlüğün sonunda bu Âyin-i Şerîf'te "Tilki ise arslan olur" mısrası bulunmaktadır.

Hîz ki imrûzi cihân ân mâst
Cân ü cihân sâki vü mihmân mâst
Zühre vü meh defzen şâdî-yi mâst
Bülbül-i cân mest gülistân-i mâst

Ah güzelin aşkına hâlâtına (*aman*)
Yandı yürek aşk harârâtına (*ah*)
And içeyim gayri güzel sevmeyim (*dost*)
Tanrı'ya vü Tanrı'nın âyâtına

Ey kâşif-i esrâr-ı Hûdâ Mevlâna
Sultân-ı bekâ şâh-ı fenâ Mevlâna
Aşk etmededir Hazretine böyle hitâb
Mevlâyı gürûh-i evliyâ Mevlâna

Dördüncü Selâm (Selâm-ı Râbi)

Sultân-ı menî sultân-ı menî
Ender dil ü cân îmân-ı menî
Der men bi-demî men zinde şevem
Yek cân çi şevad sad cân-ı menî

Ah imân-ı menî

4.3.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi

1. Sadece birinci selâma başlarken sol anahtarı bulunmaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
2. Birinci selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.
3. Birinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Usûlü Düyek” yazılmış. Donanıma “C” ifadesi koyularak usûl 4/4 lük yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
4. “Girdend ü” kelimesi defterde “Girdentd ü” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
5. “Aşku” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
6. “Geştî” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
7. “Binişîn” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
8. Sol anahtarı kullanılmadan ikinci selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
9. İkinci selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.
10. İkinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Evfer” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
11. İkinci selâm, 5 zamanla eksik ölçü ile başlamış.
12. Sol anahtarı kullanılmadan üçüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

13. Üçüncü selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.

14. Üçüncü selâmın usûlüne arap harfleri ile “Frenkçin” yazılmış. Donanıma “C” işareti koyularak usûl, ölçüler 4 vuruşa bölünerek 4/4 lük olarak ve her 12 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

15. “Mutribâ” kelimesi defterde “Mutribân” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

16. “Kıssaihay” kelimesi, Ahmet Çalışır²²⁶, M. Fatih Salgar²²⁷ ve Sadettin Heper²²⁸ nota nüshalarında “Kıssahâyı”, Mehmet Kanar’ın “*Mevlâna Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir’den Seçmeler*”²²⁹, eserinde “Kıssehâyı” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

17. “Fezâ râ” kısmındaki “râ” hecesi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “râ” hecesi eklenerek yazılmıştır.

18. Mevlevî Âyinlerinin 10/8 Aksak Semâi usûlü ile bestelenen saz terennümü kısmına defterde arap harfleri ile “Aksak” yazılmış. Usûl 5+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

19. Mevlevî Âyinlerinin Aksak Semâi saz terennümünden sonraki Yürük Semâi usûlü ile bestelenen bu bölümüne, defterde arap harfleriyle “Semâi” yazılmış. Usûl 3/4 şeklinde, yürük semâinin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

20. “Olur” kelimesinde ki “lur” hecesi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “lur” hecesi eklenerek “olur” yazılmıştır.

21. “Bugün” kelimesi defterde “bungün” olarak yazılmış. Çalışmada “bugün” olarak yazılmıştır.

²²⁶ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/293.

²²⁷ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 380.

²²⁸ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 180.

²²⁹ Kanar, *Mevlânâ Celâleddin Rumî Divanı Kebirden Seçmeler*, 340.

22. “Süre” kelimesi defterde “sürer” olarak yazılmış. Çalışmada “süre” olarak yazılmıştır.

23. “Sakinist” kelimesi, Ahmet Çalışır²³⁰, M. Fatih Salgar²³¹ ve Sadettin Heper²³² nota nüshalarında ve Mehmet Kanar’ın “*Mevlâna Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir’den Seçmeler*”²³³ eserinde, “Sâkinest” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

24. “Eymenez” kelimesi, Ahmet Çalışır²³⁴, M. Fatih Salgar²³⁵ ve Sadettin Heper²³⁶ nota nüshalarında “eymenest”, Mehmet Kanar’ın “*Mevlâna Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir’den Seçmeler*”²³⁷ eserinde, “İmen est” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

25. “Hiz ki” kısmındaki “ki” hecesi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “ki” hecesi eklenerek yazılmıştır.

26. “Aşkına” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

27. “Sultân-ı bekâ şâh-ı fenâ Mevlâna” mısrası, Ahmet Çalışır²³⁸, M. Fatih Salgar²³⁹, Sadettin Heper²⁴⁰ nota nüshalarında ve Abdülbâki Gölpinarlı’nın “*Şeyh Galip Divanı’ndan Seçmeler*”²⁴¹ eserinde, “Sultân-ı fenâ şâh-ı bekâ Mevlâna” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

28. Sol anahtarı kullanılmadan dördüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

²³⁰ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/294.

²³¹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 381.

²³² Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 182.

²³³ Kanar, *Mevlânâ Celâleddin Rumî Divanı Kebirden Seçmeler*, 114.

²³⁴ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/294.

²³⁵ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 381.

²³⁶ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 182.

²³⁷ Kanar, *Mevlânâ Celâleddin Rumî Divanı Kebirden Seçmeler*, 114.

²³⁸ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/295.

²³⁹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 382.

²⁴⁰ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 182.

²⁴¹ Abdülbâki Gölpinarlı, *Şeyh Galip Divanı’ndan Seçmeler 1001 Temel Eser* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971), 96.

29. Dördüncü selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.

30. Dördüncü selâmın usûlüne arap harfleri ile “Evfer-i Mevlevî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

31. Dördüncü selâm, 5 zamanla eksik ölçü ile başlamış.

32. “Der” kelimesi defterde “Ger” olarak yazılmış. Çalışmada “Der” olarak yazılmıştır.

4.4. Sûzinâk Mevlevî Âyini

4.4.1. Notası

SÛZİNÂK ÂYİN-İ ŞERÎFİ

Usûlü: Düyek

Zekâi Dede Merhumun

[1] [2] [3] Yâ sâ ki yel mü dâ

[4] me ti hay ye a les sa lâ

[5] hey câ nı men

he hey mak bû li men

İm lâ zü câ ce nâ

bi hü mey yâ fe kad ha lâ

hey câ nı men

hey hey mak bû li men

Es kay ne til mü dâ

[6] me te min tar fî kel be him

[7] [8]

hey câ ni men

hey mak bû li men

Hat tâ ce lâ fû â

di ye min ah se nil ce lâ

hey câ ni men

hey hey mak bû li men

Te â lev kûl le nâ zel yev

me sek [9] râ

Bi ak dâ hîn tû hâ men nâ

vü net râ

Te â lev in ne hâ zel yev

me i din [12]

Te cel lâ fi hi mâ ter cû

ne ceh râ

El yev me mi nel vas li ne sî [13]

mi vü su û dün

El yev me e râ l hûb bi a lel

a' di ku û dün Ya kav

me i lel aş kî e nî bü ve e [14]

cî bü Lem mâ

ke te bal lâ hü a lel aş kî hü [15]

lû dü Kad sab be ha nal

lâ hü bi îy [16] şın ve se lâ [17]
 mün Kad ay ye de nel
 î dü ve ve mâ tem me si yâ
 mün [18] İm lâ ka de han
 ve hâ be yâ hay ra gu lâ [19]
 mün Key yes kû re nâ
 süm me a let deh ri si yâ [20]
 mün
 hey hey
 yâ ri yâ ri men
 dost dost

ah pî ri men

ah ah

des ti gi rî men

yâr dost ri vâ dost ri yâr ih sul

şâ tân ni men ded

ah ah süb

hân me ded güf

rân me

SELÂM-I SÂNÎ (İKİNCİ SELÂM)

Evfer

[21] [22] [23]
ded Sul tâ ni me nî

ah sul tâ ni me nî

ah En der di lü cân

cân î mâ ni me nî

ah Der men bi de mî

ah men zin de şe vem

ah Yek cân çi şe ved

ved sad câ ni me nî

ah î mâ ni me nî

Terennüm-i Nay

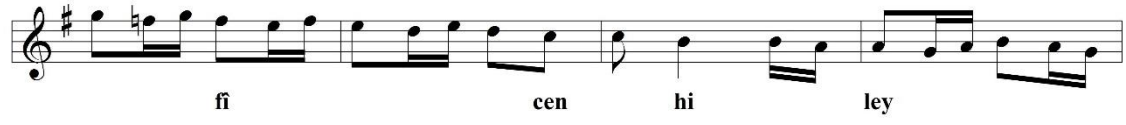
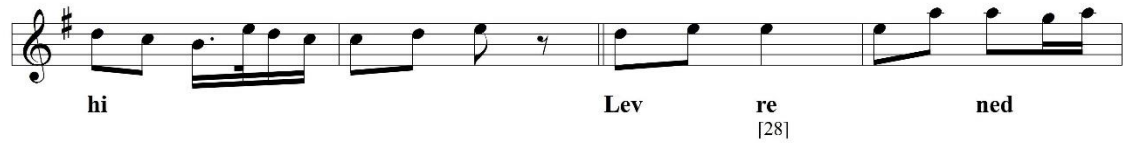
1 2

SELÂM-I SÂLİS (ÜÇÜNCÜ SELÂM)

Devr-i Kebîr

[24] [25] [26]

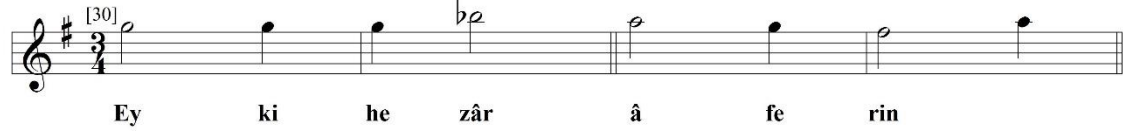
Ey yü hâ eh lül
fe râ dis ik ra
û men şû re
nâ Ve di he şû
men ham nâ
ves tes me û nâ
kûr re nâ Hû
hû rû kûm tas fer
ru aş kam te ni ha
nî mi na nâ ri

Aksak

Usûlü Semâi

tân o lur Kü lu o lan

ki şî ler câ nım

hüs re vü hâ kân o lur [31]

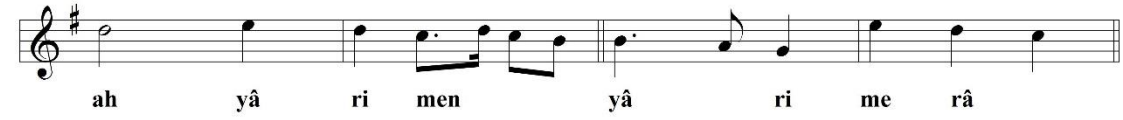
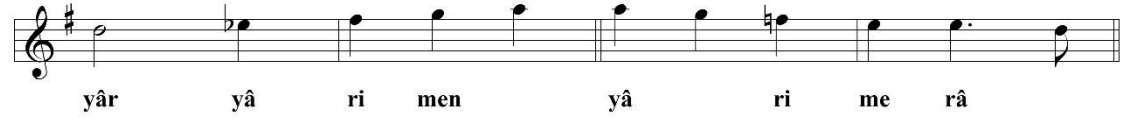
dost dost hüs re

vü hâ kân o lur

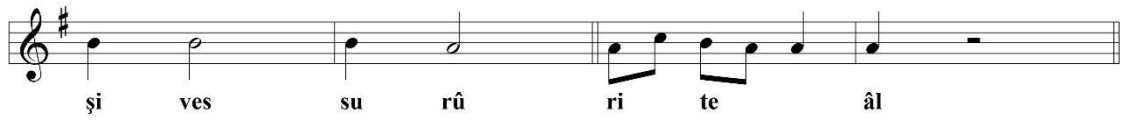
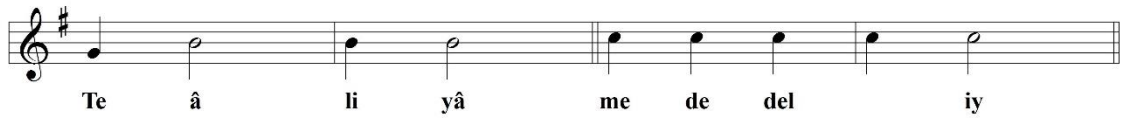
Terennüm-i Nay

Rû hî le ke yâ
 zâ [32] bi re fil ley li fe dâ
 yâr Yâr [33] mû ni sû vah
 şe [34] tî i zel ley li he [35] vâ
 yâr İn kâ ne fî râ
 ku na ma as sub hi be dâ
 yâr Lâ es fe re ba'
 de zâ ke süb ha ne be [36] den
 yâr yâr yâr men yâr
 dost dost

Terenüm-i Nay

mi fâ ti hûl ik fâl
[37]

Te â li yâ fe re hal hem

mi fâ ti hûl ik fâl
[38]

Li kê ü vec hi ke fil hem

mi fâ li kul is bâh

Si kê ri cû di ke fil fak
[39]

ri mün te hel ik bâh
[40]

Si kê ri cû di ke fil fak
[41]

ri mün te hel ik bâh

Terennüm-i Nay

Vec hũ ke mis lũl ka mer

kal bi ke mis lũl ha cer

Rũ hũ ke rũ hũl be kã

hũs nũ ke nũ rũl be sãr

Hic ri ke rũ hi fe dãk
[42]

zel ze le nĩ fi he vãk
[43]

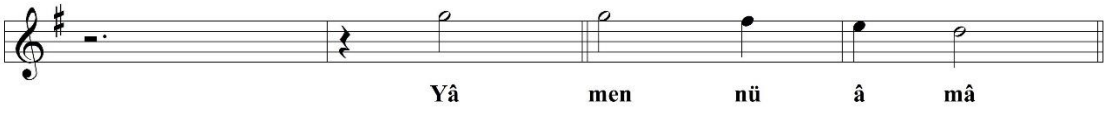
Kũl lũ ke rĩ min si vãk
[44]

fe hu ve hũ dã un ga rãr

yãr yũ re ģim yãr

Terennüm-i Nay

yâ ri yâ ri men Ves

sâ yi le dey hî gay ri mer

dûd yâr

yâr yâ ri yâ ri

men Kad büş şî ra bil_[45]

li ka rû sad kan

yâr yâr

yâ ri yâ ri men Min

haz re ti hil ke rî mi mev

rûd yâr

yâr yâ ri yâ ri

SELÂM-I RÂBÎ (DÖRDÜNCÜ SELÂM)

Evfer

^[46] ^[47] ^[48]

men Sul tâ ni me nî
ah sul tâ ni me nî
ah En der di lü cân
cân î mâ ni me nî
ah Der men bi de mî
ah men zin de şe vem
ah Yek cân çi şe ved
ved sad câ ni me nî
ah î mâ ni me nî

ZÂVİL SON PEŞREV

Usûlü: Düyek

Zeki Mehmet Ağa

[49] [50] [51]

3 3

1

2

242

²⁴² Defterde Sûzinâk Mevlevî Âyini notasının sonunda arap harfleri ile “Aşr-ı Şerîfi okunur. Tamam” yazılmış.

4.4.2. Güftesi

Birinci Selâm

Yâ sâkiye'l müdâmeti hayye ale's salâ (hey cân-ı men hey hey makbûl-i men)
İmlâ zücâcenâ bi-hümeyyâ fekâd halâ (hey cân-ı men hey hey makbûl-i men)
Eskaytenil müdâmete min tarfikel behim (hey cân-ı men hey makbûl-i men)
Hattâ celâ fûâdiye min ahseni'l celâ (hey cân-ı men hey hey makbûl-i men)

Teâlev küllenâ zel yevmi sekrâ
Bi-akdâhîn tühâmennâ vü netrâ
Teâlev inne hâzel yevme idin
Tecellâ fihi mâ tercûne cehrâ

El yevme minel vaslı nesîmî vü suûdün
El yevme erâlhûbbi alel a'di kuûdün
Ya kavme ilel aşkı enîbû ve ecîbü
Lemmâ keteballâhü alel aşkı hûlûdü

Kad sabbe hanallâhü bi îyşin ve selamün
Kad ayyedenel idü ve (ve) mâ temme siyâmün
İmlâ kadehan ve hâbe yâ hayra gulâmün
Key yeskûrenâ sümme alet dehri siyâmün

Hey hey yâri yâri men dost dost, ah pîr-i men ah ah

Dest-i girî men yârri yâri ihsân-ı men

Dost dost sultân meded ah ah sübhân meded güfrân meded

İkinci Selâm (Selâm-ı Sâni)

Sultân-ı menî (*ah*) sultân-ı menî

(*Ah*) Ender dil ü can imân-ı menî

(*Ah*) Der men bi-demî (*ah*) men zinde şevem

(*Ah*) Yek cân çi şeved sad cân-ı menî

Ah imân-ı menî

Üçüncü Selâm (Selâm-ı Sâlis)

Eyyühâ ehlül ferâdis ikraû men şûrenâ

Ved heşû men hamrinâ vestesmeû nâ kûrenâ

Hûrüküm tasferru aşkam ten hanî min nârihi

Lev rened fi cenhi leylin ev nehârin hûrenâ

Ah belî yârim

Ey ki hezâr aferin (dost dost) bu nice sultân olur

Kulu olan kişiler (cânım) hüsrev ü hâkân olur²⁴³

Rûhî leke yâ zâbire fi'l-leyli fedâ (*yâr*)

Yâ mûnisû vahşetî izelleyli hevâ (*yâr*)

În kâne firâkuna ma assubhi bedâ (*yâr*)

Lâ esfere ba'de zâke sübhan ebeden (*yâr*)

Yâr yâr yâri men yâr, dost dost dost yâri men vay.

Yâr yâri men yâri merâ ah, yâr yâri men yâri merâ dost

Yâri men vay

²⁴³ Defterde Ahmet Eflaki Dede'ye ait bu dörtlüğün son iki mısrası Sûzinâk Mevlevî Âyîn-i Şerîfi notasında bulunmamaktadır.

Teâli yâ mededel iyşi vessurûri teâl
Teâli yâ ferehal hemmi fâtihûl ikfâl
Likâü vechike fi'l-hemmi fâlikul isbâh
Sikâri cûdike filfakri mûntehel ikbâl

Vechûke mislü'l-kamer kalbike mislü'l-hacer
Rûhûke rûhül bekâ hüsnûke nûrû'l-besâr
Hicrike rûhî fedâk zelzelenî fi hevâk
Küllü kerîmin sivâk feh ve hüdâun garâr

Yâr yüreğim yâr del ciğerim var,yâr yüreğim del ciğerim

Gör ki neler var yâre haber var

Yâ men nûâmâhü gayrû ma'dûd (yâr yâ yâri yâri men)
Vessâ'yi ledeyhî gayri merdûd (yâr yâr yâri yâri men)
Kad büşşira billikâi sıdkan (yâr yâr yâri yâri men)
Min hazretihî'l kerîmi mevrûd (yâr yâr yâri yâri men)

Dördüncü Selâm (Selâm-ı Râbi)

Sultân-ı menî (ah) sultân-ı menî
(Ah) Ender dil ü can îmân-ı menî
(Ah) Der men bi-demî (ah) men zinde şevem
(Ah) Yek cân çî şevved sad cân-ı menî

Ah imân-ı menî

4.4.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi

1. Sadece birinci selâma başlarken sol anahtarı bulunmaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
2. Birinci selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.
3. Birinci selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Usûlü Düyek” yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük yazılmış ve her 4 zaman sonları çift çizgi ile belirtilmiş. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
4. Birinci selâmın bu ölçüsündeki on altılık düğâh ve rast perdelerinin çizgileri defterde bulunmamaktadır. Çalışmada, çizgiler eklenerek yazılmıştır.
5. “Salâ” kelimesi defterde “maba” gibi yazılmış. Çalışmada “Salâ” olarak yazılmıştır.
6. “Kaynetil” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁴⁴, M. Fatih Salgar²⁴⁵ ve Sadettin Heper²⁴⁶ nota nüshalarında “Kaytenil” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
7. “Tarfikel” kelimesindeki “r” ve “l” harfleri defterde bulunmamaktadır.
8. “Behim” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁴⁷, M. Fatih Salgar²⁴⁸ ve Sadettin Heper²⁴⁹ nota nüshalarında, “Behi” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
9. “Sekra” kelimesindeki “k” harfi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “sekra” olarak yazılmıştır.
10. Birinci selâmın bu ölçüsü iki buçuk zamanda, fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.

²⁴⁴ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/124.

²⁴⁵ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 644.

²⁴⁶ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 307.

²⁴⁷ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/124.

²⁴⁸ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 644.

²⁴⁹ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 307.

11. “Tühâmenna vü netrâ” kısmı, Ahmet Çalışır²⁵⁰ ve M. Fatih Salgar²⁵¹ nota nüshalarında, “Tühâmirna ve tetra” Sadettin Heper²⁵² nota nüshasında “Tühâmirna ve letra” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
12. “Îdin” kelimesindeki “n” harfi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “îdin” olarak yazılmıştır.
13. “Nesîmi vü” kısmı, M. Fatih Salgar²⁵³ ve Sadettin Heper²⁵⁴ nota nüshalarında, “Nesîmün ve” olarak, Ahmet Çalışır²⁵⁵ nota nüshasında “Nesîmü ve” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
14. “Aşkî” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
15. “Aşkî” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
16. “İyşin” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
17. “Selâmün” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁵⁶ nota nüshasında “Müdâm”, M. Fatih Salgar²⁵⁷ ve Sadettin Heper²⁵⁸ nota nüshalarında “Melâmün” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
18. Birinci selâmın bu ölçüsü iki buçuk zamanda, fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
19. “Habe” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁵⁹, M. Fatih Salgar²⁶⁰ ve Sadettin Heper²⁶¹ nota nüshalarında “Hati” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

²⁵⁰ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/125.

²⁵¹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 645.

²⁵² Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 308.

²⁵³ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 646.

²⁵⁴ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 308.

²⁵⁵ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/125.

²⁵⁶ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/125.

²⁵⁷ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 646-647.

²⁵⁸ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 308.

²⁵⁹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/126.

²⁶⁰ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 647.

²⁶¹ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 309.

20."Siyâmün" kelimesi, M. Fatih Salgar²⁶² ve Sadettin Heper²⁶³ nota nüshalarında "Selâmün", Ahmet Çalışır²⁶⁴ nota nüshasında "Selâm" olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

21. Sol anahtarı kullanılmadan ikinci selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

22. İkinci selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.

23. İkinci selâmın usûlüne arap harfleri ile "Evfer" yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

24. Sol anahtarı kullanılmadan üçüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

25. Üçüncü selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.

26. Üçüncü selâmın usûlüne, arap harfleri ile "Devr-i Kebîr" yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük olarak ve her 14 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

27. "Men Hamnâ" kısmı, Ahmet Çalışır²⁶⁵, M. Fatih Salgar²⁶⁶ ve Sadettin Heper²⁶⁷ nota nüshalarında "Min Hamrinâ" olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

²⁶² Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 647.

²⁶³ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 309.

²⁶⁴ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/126.

²⁶⁵ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/128.

²⁶⁶ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 650.

²⁶⁷ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 311.

28. “Rened” kelimesi, Fatih Salgar²⁶⁸ ve Sadettin Heper²⁶⁹ nota nüshalarında “Reet”, Ahmet Çalışır²⁷⁰ nota nüshasında, “Raet” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

29. Mevlevî Âyinlerinin 10/8 Aksak Semâi usûlü ile bestelenen saz terennümü kısmına defterde arap harfleri ile “Aksak” yazılmış. Usûl 5+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

30. Mevlevî Âyinlerinin Aksak Semâi saz terennümünden sonraki Yürük Semâi usûlü ile bestelenen bu bölümüne, defterde arap harfleriyle “Semâi” yazılmış. Usûl 3/4 şeklinde, yürük semâinin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

31. “Her ki bugün Veled’e inanu ben yüz süre/ Yoksul ise bây olur bây ise sultân olur” kısmı defterde bulunmamaktadır.

32. “Zabire” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁷¹, M. Fatih Salgar²⁷² ve Sadettin Heper²⁷³ nota nüshalarında, “Zairü” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

33. “Ya mûnisü” kısmı defterde “Yar” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi notaya yazılmıştır.

34. “Vahşeti” kelimesindeki “t” harfinin noktası defterde eksik yazılmış.

35. “Hevâ” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁷⁴, M. Fatih Salgar²⁷⁵ ve Sadettin Heper²⁷⁶ nota nüshalarında “Heda”, olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

²⁶⁸ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 650.

²⁶⁹ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 311.

²⁷⁰ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/128.

²⁷¹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/129.

²⁷² Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 652.

²⁷³ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 312.

²⁷⁴ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/129.

²⁷⁵ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 652.

²⁷⁶ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 312.

36. “Ebeden” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁷⁷ ve M. Fatih Salgar²⁷⁸ nota nüshalarında “Ebeda” olarak geçmektedir.
37. “İkfal” kelimesindeki “k” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
38. “İkfal” kelimesindeki “k” harfinin noktası notada bulunmamaktadır.
39. “Sikâri” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁷⁹, M. Fatih Salgar²⁸⁰ ve Sadettin Heper²⁸¹ nota nüshalarında, “Sikâü” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
40. “Müntehel” kelimesinin defterde ilk tekrarda “mün” hecesi “müd” olarak yazılmış. Çalışmada “müntehel” olarak yazılmıştır.
41. “Sikâri” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁸², M. Fatih Salgar²⁸³ ve Sadettin Heper²⁸⁴ nota nüshalarında, “Sikâü” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
42. “Fedâk” kelimesi defterde “Fedâl” olarak yazılmış. Çalışmada “Fedâk” olarak yazılmıştır.
43. “Hevâk” kelimesi defterde “Hevâl” olarak yazılmış. Çalışmada “Hevâk” olarak yazılmıştır.
44. “Sivâk” kelimesi defterde “Sivâl” olarak yazılmış. Çalışmada “Sivâk” olarak yazılmıştır.
45. “Billikâi Sıdkan” kısmı defterde “Billikarü Sadkan” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
46. Sol anahtarı kullanılmadan dördüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

²⁷⁷ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/129.

²⁷⁸ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 652.

²⁷⁹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/130.

²⁸⁰ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 653.

²⁸¹ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 313.

²⁸² Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/130.

²⁸³ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 653.

²⁸⁴ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 313.

47. Dördüncü selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır.Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.

48. Dördüncü selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Evfer” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

49. Sadece Son Peşrev’e başlarken sol anahtarı bulunmaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

50. Donanımda sadece evç perdesi bulunmaktadır.Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.

51. Son Peşrev’in usûlüne arap harfleri ile “Usûlü Düyek” yazılmış. Donanıma “C” ifadesi koyularak usûl, 4/4 lük yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

4.5. Pençgâh Mevlevî Âyini

Defterde Pençgâh Âyîn-i Şerîfi yazısının üstünde arap harfleri ile “Safiyüddin Abdülmümin ile Mollâ Cami Hazretlerinin müştereken bestelemiş oldukları Âyîn-i Şerîf tir.” yazılmış fakat üstü çizilmiş.

4.5.1. Notası

PENÇGÂH ÂYÎN-İ ŞERÎFÎ

Devr-i Kebîr

Beste-i Kadîm

[1] [2] [3]

Şe hi bâ zı ce nâ bı zül
ce lâ lest se mâ'
hey hey hey hey
hey hey ra' na yı men câ nı me
nı vay Fe râ şı ku lû
bi eh li hâ lest
se mâ' hey hey hey
hey hey ra' na yı men
câ nı me nı vay De ri mez he
bi mün ki rân ha râ
mest se mâ'

hey hey hey hey hey hey ra'
 na yí men câ ní me ní vay
 De ri mez he bi â şı kân
 he lâ lest se mâ'
 hey hey hey
 hey hey ra' na yí men câ ní me ní
 hey hey yí yâr ra' na yí
 men hey hey hey dost
 zi bâ yí men hey hey hey
 hey câ ní men
 mí ri me ní vay

he yi hey sul tâ ni men vay
 hey hey hey hey hey mak bû li men
 vay he yi yâr yâr yû
 re ğim yâr hey hey hey
 hey gör ki ne ler var
 he yi yâr Ey sa ne mi
 dost sa ne mi gü li
 [4]
 zi pâ yem yâ ri men
 Ey ge le yim dost ge
 le yim de di ne yâ
 med hey yâ rim

he yi mi rim Dost ge
 le yim de di ne ya
 med ah Â [5] teş ne ze ned
 der di li mâ il lâ
 hû câ ni me nî vay
 Kû teh ne kû ned men zi
 li mâ il lâ hû
 câ ni men vay ah Ger â le
 mi yan cüm le ta bî [6]
 ban bâ şed câ ni me
 nî vay Hal lî ne kû ned

müş ki li mâ il lâ
[7]
hû câ ni men

SELÂM-I SÂNÎ (İKİNCİ SELÂM)

Evfer

vay Sî mîn ze ke nâ sen
[8] [9] [10]
gi di lâ lâ le i zâ
râ Hoş kün be ni gâ hi
[11]
di li gam per ve ri mâ
ra hey sul tâ ni men
hey hün kâ ri men
hey ra' na yı men
hey zi bâ yı men

ah ín kâl bi fer sù

de ge rez kû yi tú dû

rest Ey kal bi a lâ bâ

bi ke ley len ve ni hâ

ra hey sul tâ ni men

hey hün kâ rí men

hey ra' na yí men

hey zi bâ yí men

1 2

SELÂM-I SÂLIS (ÜÇÜNCÜ SELÂM)

Devr-i Kebîr

[12] [13] [14]
[15]

Biş ne vez ney çün
hi kâ yet mî
kû ned be li yâ ri
men a man E zi cü
dâ yi hâ
şi kâ yet mî kû ned
ah be lî yâ ri men
dost Kez ne yis tân
tâ mu ra yet
[16]
zin de end be lî

yâ ri men a man E zi ne
 fi rem mer
 dü zen nâ lî de end
 ah be lî yâ ri men
 dost Sî ne hâ hem
 şer ha şer ha
 ez fi râk be lî
 yâ ri men a man
 Tâ bi gû yem şer hi
 der di iş ti yâk
 Terennüm-i Nay
 Aksak
 # 10 [17]
 8 [18]

Semâi

^[19]
 ah Ey ki he zâr
 â fe rin dost

ey ki he zâr â fe rin

rin bu ni ce sul

tân o lur lur

Ku lu o lan ki şî ler

câ nım hüs re vü hâ

kân o lur yâr

hüs re vü hâ kân o lur

ah Her ki bu gün

Ve le de dost

her ki bu gün Ve le de

de i na nu ben

yüz sü re re

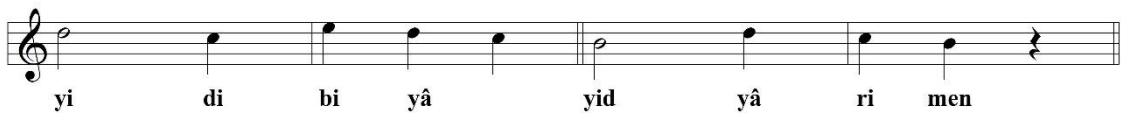
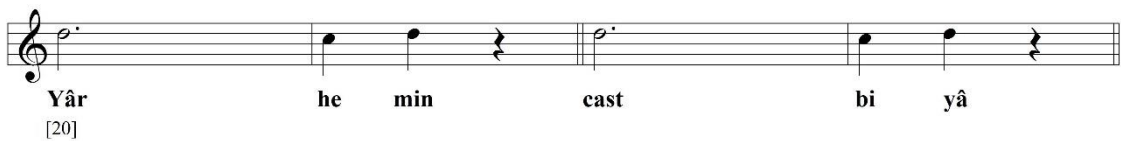
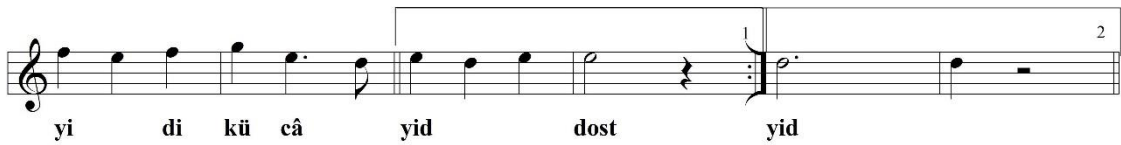
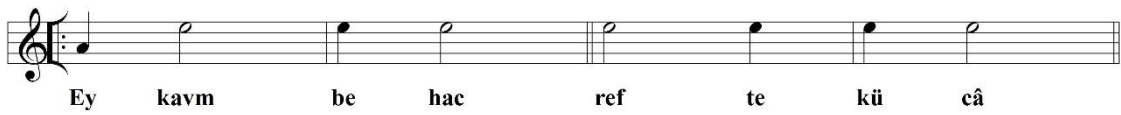
Yok sul i se bây o lur

câ nım bây i se sul

tân o lur yâr

Til ki se ars lan o lur

Terennüm- i Nay Canfeza

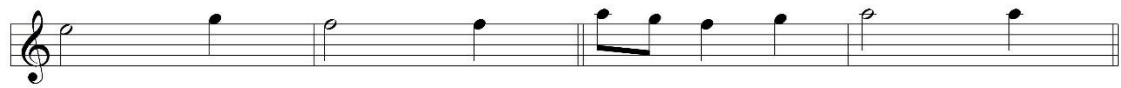

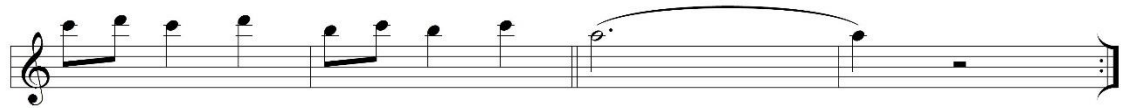
yâ ri me râ ah yâ ri men

yâ ri me râ dost yâ ri men

yâ ri me râ vay

vay

Terennüm-i Nay

Â şu ki te va zu' ne nû mâ

yed çi kü ned yâr Şe bi

hâ be ri kû yi tû ne yâ

yed çi kü ned yâr Ger

bu se di hed zül fû tû râ

tî re me şev vay Di

vâ ne ki zen ci ri ne hâ

yed çi kü ned yâr

yâr yâ ri zâ lim

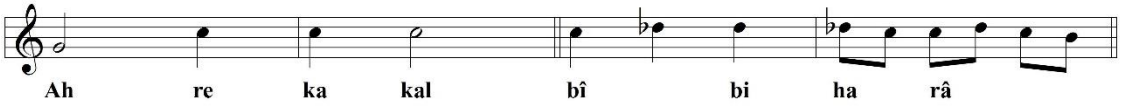
hey yâ ri zâ lim

yâ ri gü lüm yâ ri mî rim

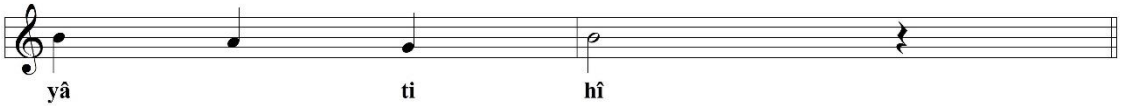
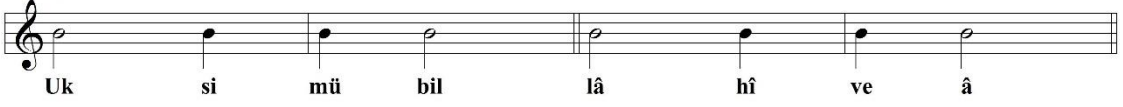
hey yâ ri zâ lim

yâ ri gû lûm yâ ri mi rim
 hey dost Di vâ ne ki zen
 ci ri ne hâ yed çi kü ned
 yâr Ah gü ze lin
 aş kı na hâ lâ tı na
 [21] a man Yan dı yü rek
 aşk ha râ râ tı na
 [22] dost And i çe yim
 gay rı gü zel sev me ye
 a man Tan rı ya vü
 Tan rı nın â yâ tı nâ

Terennüm-i Nay

Yürük

Terennüm-i Nay

Der kû yi ha râ bâ ti me râ
aşk ke şâ kerd
[23]
hey Ân dil be ri ay
yâ ri me râ di dü ni şân
kerd dost Men der pe yi an
dil be ri a yâ ri bi ref

tem hey O

rû yi ho dân lâh za zi men

bâz ni hân kerd dost

Sul tâ ni a ref nâ ki bü deş [24]

mah re mi es râr

hey Ân sir rî te cel

lî i e zel cüm le be yân

SELÂM-I RÂBÎ (DÖRDÜNCÜ SELÂM)

Evfer

[25] [26] [27]

kerd Sul tâ ni me nî

nî sul tâ ni me nî

nî En der di lü cân

cân î mâ nî me nî hak

dost Der men bi de mî

men zin de şe vem

Yek cân çi şe ved

ved sad cân nî me nî

ah î mâ nî me nî

285

²⁸⁵ Defterde Pençgâh Mevlâ Âyini sonunda arap harfleri ile “Burada Segâh kolundan bir hane peşrev çalınır bade Aşr-ı Şerîfi okunur” yazılmış.

4.5.2. Güftesi

Birinci Selâm

Şeh bâz-ı Cenâb-ı zülcelâleşt semâ‘

(Hey hey hey hey hey hey ra'nayı men cânı menî vay)

Ferâş-ı kulûb-i ehl-i hâleşt semâ‘

(Hey hey hey hey hey hey ra'nayı men cânı menî vay)

Der mezheb-i münkirân harâmest semâ‘

(Hey hey hey hey hey hey ra'nayı men cânı menî vay)

Der mezheb-i âşikân helâleşt semâ‘

(Hey hey hey hey hey hey ra'nayı men cânı menî hey)

Heyyi yâr ra'nayı men hey hey hey dost zibâyı men

Hey hey hey hey cânı men mîri menî vay,

Heyyi hey sultân-ı men vay, hey hey hey hey hey makbûli men vay

Heyyi yâr yâr yüreğim yâr, hey hey hey hey görki neler var heyyi yâr.

Ey sanemi dost sanemi gülizi pâyem (yâri men)

Ey geleyim dost geleyim dedi neyâmed (hey yârim hey mîrim yâr)

Ey meh-i dost meh-i âfitab rûyem²⁸⁶

Dost geleyim dedi neyâmed (ah)

Âteş ne-zened der dil-i mâ illâ Hû (cânı menî vay)

Kûteh ne-küned menzil-i mâ illâ Hû (cânı men vay)

Ger âlemiyan cümle tabîban bâşed (cânı menî vay)

Hallî ne-küned müşkil-i mâ illâ Hû (cânı men vay)

²⁸⁶ “Ey meh-i dost meh-i âfitab rûyem” mısrası defterde bulunmamaktadır.

İkinci Selâm (Selâm-ı Sâni)

Sîmîn zekenâ seng-i dilâ lâle izârâ

Hoş kün be-nigâhi dil-i gam-perver-i mâra

(Hey sultân-ı men hey hünkârı men hey ra'nayı men hey zibâyı men)

İn kalbi fersûde ger ez kûyi tû dûrest

Ey kalbi alâ bâbıke leylen ve nihâra

(Hey sultân-ı men hey hünkârı men hey ra'nayı men hey zibâyı men)

Üçüncü Selâm (Selâm-ı Sâlis)

Biş' nev ez ney çün hikâyet mîküned

(belî yâri men aman)

Ez cüdâyhâ şikâyet mîküned

(ah belî yâri men dost)

Kez neyistân tâ murâyet zinde end

(belî yâri men aman)

Ez nefirem merd ü zen nâlîdeend

(ah belî yâri men dost)

Sîne hâhem şerha şerha ez firâk

(belî yâri men aman)

Tâ bi-güyem şerh-i derd-i iştiyâk

Ey ki hezâr âferin (*dost*) bu nice sultân olur

Kulu olan kişiler (*cânım*) hüsrev ü hâkân olur (*yâr*)

Her ki bugün Veled'e (*dost*) inanuben yüz süre

Yoksul ise bay olur (*cânım*) bay ise sultân olur (*yâr*)

Tilkise arslan olur²⁸⁷

²⁸⁷ Defterde Ahmet Eflaki Dede'ye ait bu dördlüğün sonunda bu Âyîn-i Şerîf'te "Tilki ise arslan olur" mısrası bulunmaktadır.

Ey kavm be hac refte kücâyid kücâyid

Yâr hem incast biyâyid biyâyid

Yâri men yâri merâ ah yâri men yâri merâ dost yâri men yâri merâ vay vay

Âşuki tevazu'ne nümâyed çi küned (yâr)

Şebha ber-i kûyi tü neyâyed çi küned (yâr)

Ger bûse dihed zülfü türâ tîre meşev (vay)

Divâne ki zencir-i nehâyed çi küned (yâr)

Yâr yâri zâlim hey yâri zâlim yâri gülüm yâri mîrim hey

Ah güzelin aşkına hâlâtına (aman)

Yandı yürek aşk harârâtına (dost)

And içeyim gayrı güzel sevmeye

Tanrı'ya vü Tanrı'nın âyâtına

Âh minel aşk ve hâlâtihî

Ahreka kalbî bi harârâtihi

Mâ nazarel ayni ilâ gayriküm

Uksimü billâhî ve âyâtihî

Der kûy-i harâbât merâ aşk keşân kerd (hey)
Ân dilber-i ayyâr merâ did ü nişân kerd (dost)
Men der pey-i an dilber-i ayyâr bi-reftem (hey)
O rûy-i hod ân lâhza zi men bâz nihân kerd (dost)
Sultân-ı Arefnâk büdeş mahrem-i esrâr (hey)
Ân sırr-ı tecellî-i ezel cümle beyân kerd

Dördüncü Selâm (Selâm-ı Râbi)

Sultân-ı menî sultân-ı menî
Ender dil ü cân îmân-ı menî (Hak dost)
Der men bi-demî men zinde şevem
Yek cân çi şevêd sad cân-ı menî
Ah imân-ı menî

4.5.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi

1. Sadece birinci selâma başlarken sol anahtarı bulunmaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
2. Birinci selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.
3. Birinci selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Usûlü Mevlevî Devr-i Revanî” yazılmış, üstü çizilmiş “Devr-i Kebîr” yazılmış fakat notaya 7/8 olarak 3+4 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve her 7 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece her 7 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

4. “Gülizi” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁸⁸, M. Fatih Salgar²⁸⁹ ve Sadettin Heper²⁹⁰ nota nüshalarında “Girizi” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
5. “Âteş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
6. “Tabîban bâşed” kısmı, Ahmet Çalışır²⁹¹ nota nüshasında, “Tâbîban bâşend”, Sadettin Heper²⁹² nota nüshasında “Tâbîba başed” ve defterdeki Rast Âyîn-i Şerîfi birinci selâmında “Tabîba bâşed”, Sabâ Bûselik Âyîn-i Şerîfi birinci selâmında “Tabîban bâşed” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
7. “Müşkil-i” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
8. Sol anahtarı kullanılmadan ikinci selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
9. İkinci selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.
10. İkinci selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Evfer” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
11. “Hoş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
12. Sol anahtarı kullanılmadan üçüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
13. Üçüncü selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
14. Üçüncü selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Devr-i Kebîr” yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük olarak ve her 14 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

²⁸⁸ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/45.

²⁸⁹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 83.

²⁹⁰ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 8.

²⁹¹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/45.

²⁹² Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 9.

15. “Biş’nev” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
16. “Kez neyistân tâ murâyet zinde end” mısrası, Ahmet Çalışır²⁹³, M. Fatih Salgar²⁹⁴ ve Sadettin Heper²⁹⁵ nota nüshalarında “Kez neyistân tâ merâ büb’rideend” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
17. Mevlevî Âyinlerinin 10/8 Aksak Semâi usûlü ile bestelenen saz terennümü kısmına defterde arap harfleri ile “Aksak” yazılmış. Usûl 5+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
18. “İştîyâk” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
19. Mevlevî Âyinlerinin Aksak Semâi saz terennümünden sonraki Yürük Semâi usûlü ile bestelenen bu bölümüne, defterde arap harfleriyle “Semâi” yazılmış.Usûl 3/4 şeklinde, yürük semâinin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
20. “Yâr” kelimesi, Ahmet Çalışır²⁹⁶ ve M. Fatih Salgar²⁹⁷ nota nüshalarında “Dildar” olarak, Mehmet Kanar’ın “*Mevlâna Celâleddîn Rûmî Divân-ı Kebir’den Seçmeler*”²⁹⁸ eserinde “Ma’şûk” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
21. “Aşkına” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
22. “Aşk” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
23. “Keşân” kelimesi defterde “Keşâ” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
24. “Büdeş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
25. Sol anahtarı kullanılmadan dördüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

²⁹³ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/47.

²⁹⁴ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 88.

²⁹⁵ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 10.

²⁹⁶ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/49.

²⁹⁷ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 90.

²⁹⁸ Kanar, *Mevlâna Celâleddin Rumi Divân-ı Kebirden Seçmeler*, 162.

26. Dördüncü selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

27. Dördüncü selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Evfer” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

4.6. Sabâ Mevlevî Âyini

4.6.1. Notası

SABÂ ÂYÎN-İ ŞERÎFİ

Usûlü : Mevlevi Devr-i Revânî

Dede Efendi'nin

[1] [2] [3] [4] [5] [6]

Biş ne vî dez nâ le i ban gi re bâb
hey hey yâr yâr Nük te hâ yi
aş kı der her gû ne bâb he yi hey hey
yâr yâr pî ri men ah
Bâ fe gâ nı nev ha gû yan dâ i mâ
hey yâr yâr Ey hû dâ vü
ey hû dâ vü ey hû dâ hey hey hey
yâr yâ ri pî ri men ah
Tah tı fev kez aş kı â med der vü cûd
hey yâr yâr Hem ze mî ni
tı re hem çer hi ke bûd hey hey hey

yâr yâr pî ri men ah
 Ez mu hab bet zâ di hes ti der ci hân
 hey yâr yâr Beh ri hik met
 tâ şe ved ha lîk â yân hey hey hey
 yâr yâ ri yâ ri men ah
 mah bû bi men mer
 gû bi men mat lû bi men
 mah bû bi men mer
 gû bi men mat lû bi men
 hey hey hey yâr yâr yâ ri
 men ah Der ta rî kat ev ve lân bâ

şed ki dil hey yâr ah

Der de rû ni ten şe ved sâ fi zi gil

hey hey hey yâr yâr yâ ri

men Aş kî mer dân
[7]

ber ter ez aş kî hû dâ
[8]

dâst pî ri men

Zan ki der mer dân hû dâ

râ sır ri hast

pî ri men ah Hes ti hak

ma' bû di cüm le cüm le

der ci hân hey pî ri

men Nîst kes ez

ben de gî i o ci hân

pî ri men

hey hey yâr yâ ri men

hey hey yâr yâ ri men

ah pî rim ah

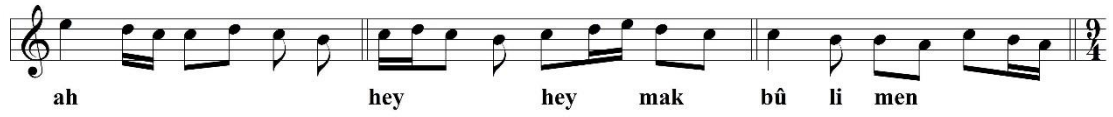
des ti gî rim yâr yâ ri men

yâr yü re ğim del

ci ğe rim yâr ah

gör ki ne ler var ah mah

bû bi men ah ah

SELÂM-I SÂNÎ (İKİNCİ SELÂM)

Mevlevî Evferi

[9] [10] [11]

ah Sul tâ nı me nî

nî sul tâ nı me nî

ah En der di lü cân

cân î mâ nı me nî

ah Der men bi de mî

mî men zin de şe vem

vem Yek cân çi şe ved

ved sad câ nı me nî

ah î mâ nı me nî

Terennüm-i Nay

Musical notation for Terennüm-i Nay, consisting of five staves of music in a single system. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and a key signature of one sharp (F#).

SELÂM-I SÂLİS (ÜÇÜNCÜ SELÂM)

Devr-i Kebîr

Musical notation for Selâm-i Sâlis (Üçüncü Selâm) Devr-i Kebîr, consisting of six staves of music with lyrics in Turkish. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and a key signature of one flat (Bb).

[12] [13] [14]

Hem çü â dem her

ve li nû ri hû

dâst be lî yâ ri

men Ta ne in [15]

da ri ki Hak

ez vey cü dast

be lî yâ ri men
 Zan me lâ ik
 sec de a rend
 deş [16] zi cân [17] be lî
 yâ ri men Kân der
 ro dî de nd
 nû ri ri bî gi
 rân be lî yâ ri men
 Hak ha li feş [19]
 ker di der
 der ar zu se mâ

[20]

be lî yâ ri men ah

Tâ ki ker di sû

yi men zil reh nü

[21] Aksak

ma hey yâ rim

Terennüm-i Nay

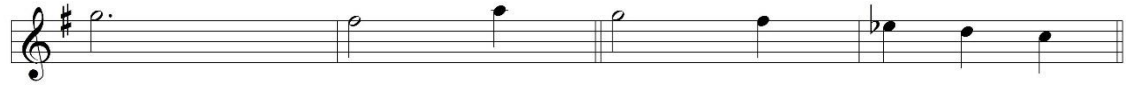
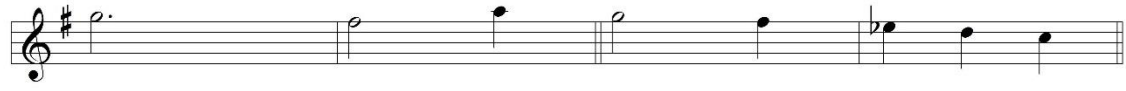
1 2

Semâi

[22]

Ey ki he zâr â fe rin
bu ni ce sul
tân o lur
Ku lu o lan ki şî ler
câ nim hüs re vü hâ
kân o lur
yâr hüs re vü hâ
kân o lur [23]

Terennüm-i Nay

Ben

bil mez i dim giz li a yân

hep se ni miş sin

[24]

hep se ni miş sin **Ten**

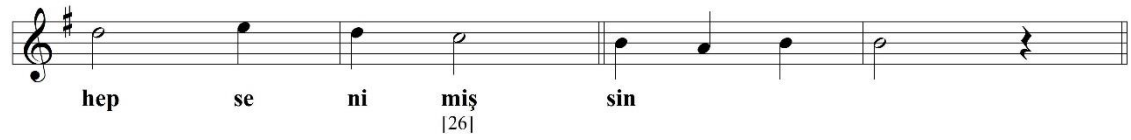
[25]

ler de vü can lar da ni hân

he he

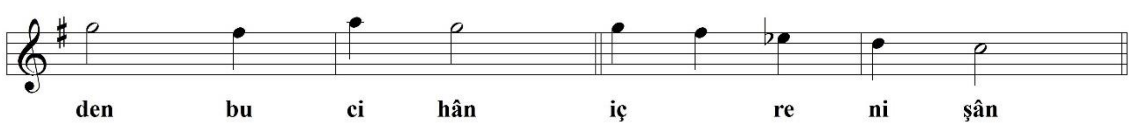
hep se ni miş sin
[26]

yâr yâr

hep se ni miş sin Sen
[27]

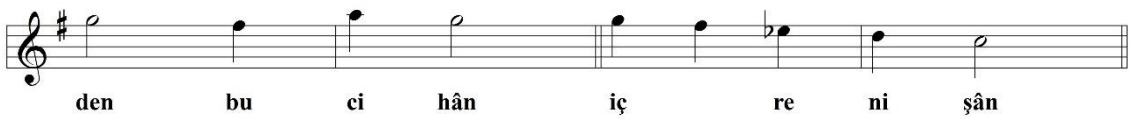
den bu ci hân iç re ni şân

is

is te ri dim ben Sen

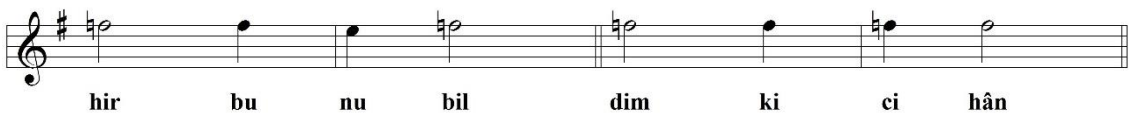
den bu ci hân iç re ni şân

is

is te ri dim ben Â

hîr bu nu bil dim ki ci hân

he

hep sen i miş sin
[28]

yâr yâr

hep sen i miş sin Ol
[29]

duk yi ne biz sec de be ri

nâ nâ

nâ rı mu hab bet Ol

maz di li miz bes te i ef

kâ kâ

kâ rı mu hab bet Câ

nü di li mi ey ler i dım

gam gam

gam ze ne tes lim Câ

nü di li mi ey ler i dim

gam gam

gam ze ne tes lim Mah

rû mi i gam ol sa di li

zâ [30] zâ

zâ rı mu hab bet Ey

mak sa dı â şı kın o lan

Mev lâ nâ

yâr yâr

yâr yâ ri men Ey [31]
 neș e i mü mi nin o lan
 Mev lâ nâ
 yâr yâr
 yâ ri yâ ri men Bi
 çâ re le rin [32] ha li mi ze
 rah mey le
 yâr yâr
 yâ ri yâ ri men Bî
 çâ re le re mu în o lan
 Mev lâ nâ

yâr yâr
 yâ ri yâ ri men dost
 dost

SELÂM-I RÂBÎ (DÖRDÜNCÜ SELÂM)

Mevlevî Evferi

^[34]
^[33] ^[35]
 ah Sul tâ ni me nî
 nî sul tâ ni me nî
 ah En der di lü cân
 cân î mâ ni me nî
 ah Der men bi de mî

mî men zin de şe vem
vem Yek cân çi şe ved
ved sad câ nı me nî
ah î mâ nı me nî

²⁹⁹ Defterde Sabâ Mevlevî Âyini sonunda arap harfleri ile “Son Peşrev olarak Ferahnak Peşrevi çalınır. Bade. Aşr-ı Şerîfi okunur.” yazılmış.

4.6.2. Güftesi

Birinci Selâm

Bişnevîd ez nâle-i bang-i rebâb (hey hey yâr yâr)
Nühtehâ-yi aşk-ı der her³⁰⁰ gûne bâb (hey hey hey yâr yâr pîri men ah)
Bâ fegânı nevha gûyan dâimâ (hey yâr yâr)
Ey Hûdâ vü ey Hûdâ vü ey Hûdâ (hey hey hey yâr yâr pîri men ah)

Taht-ı fevk ez aşkı âmed der vücûd (hey yâr yâr)
Hem zemîn-i tîre hem çerh-i kebûd (hey hey hey yâr yâr pîri men ah)
Ez muhabbet zâd-i hest-i der cihân (hey yâr yâr)
Behr-i hikmet tâ şevved Halîk âyân (hey hey hey yâr yârî yârî men)

*Ah mahbûbi men, mergûbi men, matlûb-i men, mahbûbi men, mergûbi men,
matlûb-i men, hey hey hey yâr yâr yârî men ah*

Der tarîkat evvel ân bâşed ki dil (hey yâr yâr ah)
Der derûn-i ten şevved sâfi zi gil (hey hey hey yâr yâr yârî men)
Aşkı merdân berter ez aşk-ı Hûdast
Zan ki der merdân Hûdâ râ sırr hast (pîri men ah)
Hesti Hak mabûd-i cümle der cihân (hey hey pîri men)
Nîsti kes ez bendegî-i o cihân (pîri men)

*Hey hey yâr yârî men, hey hey yâr yârî men, ah pîrim ah destî girim yâr yârî
men. Yâr yüreğim, del ciğerim yâr ah gör ki neler var, ah mahbûbi men ah ah ah
ah, hey hey makbûl-i men.*

³⁰⁰ “Her” kelimesi, Abdülbaki Gölpınarlı’nın “Mevlânâdan Sonra Mevlevilik” eserinde; “Sad” olarak kayıtlıdır.s.60.

İkinci Selâm (Selâm-ı Sâni)

(Ah) Sultân-ı menî sultân-ı menî

(Ah) Ender dil ü cân îmân-ı menî

(Ah) Der men bi-demî men zinde şevem

Yek cân çi şevved sad cân-ı menî

Ah imân-ı menî

Üçüncü Selâm (Selâm-ı Sâlis)

Hemçü âdem her veli nûr-i Hûdâst (belî yâri men)

Ta ne-pindârî ki Hak ez vey cüdâst (belî yâri men)

Zan melâik secde arendeş zi cân (belî yâri men)

Kânder o dîdend nûri bî-girân (belî yâri men)

Hak halifeş kerdî der arz u semâ (belî yâri men ah)

Tâ ki kerd sûy-i menzil rehnüma (hey yârim)

Ey ki hezâr âferin bu nice sultân olur

Kulu olan kişiler (*cânım*) hüsrev ü hâkân olur (*yâr*)³⁰¹

Ben bilmez idim gizli ayân hep sen imişsin

Tenlerde vü canlarda nihân hep sen imişsin

Senden bu cihân içre nişân ister idim ben

Âhir bunu bildim ki cihân hep sen imişsin

³⁰¹ Defterde Ahmet Eflaki Dede'ye ait bu dörtlüğün son iki mısrası Sabâ Mevlevî Âyini Şerifi notasında bulunmamaktadır.

Olduk yine biz secde-ber-i nâr-ı muhabbet
Olmaz dilimiz beste-i efkâr-ı muhabbet
Cân ü dilimi eyler idim gamzene teslim
Mahrûmi-i gam olsa dil-i zâr-ı muhabbet

Ey maksad-ı âşıkîn olan Mevlanâ (yâr yâr yâr yâri men)
Ey neş'e-i mü'minîn olan Mevlâna (yâr yâr yâri yâri men)
Bî-çâreleriz halimize rahmeyle (yâr yâr yâri yâri men)
Bî-çârelere muîn olan Mevlâna (yâr yâr yâri yârimen dost dost)

Dördüncü Selâm (Selâm-ı Râbi)

(Ah) Sultân-ı menî sultân-ı menî
(Ah) Ender dil ü cân îmân-ı menî
(Ah) Der men bi-demî men zinde şevem
Yek cân çi şevved sad cân-ı menî
Ah imân-ı menî

4.6.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi

1. Sadece birinci selâma başlarken sol anahtarı bulunmaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
2. Donanımda Sabâ makamının arıza işaretleri bulunmaktadır. Donanımda kullanılmayan Sabâ makamı arıza işaretleri eser içinde gösterilmiş. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
3. Birinci selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Usûlü Mevlevî Devr-i Revanî” yazılmış, 7/8 olarak notaya alınmış. Usûl 3+4 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve her 7 zaman

sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece her 7 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

4. “Bişnevîd” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

5. “Aşkî” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

6. “Aşkî” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

7. “Aşkî” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

8. “Aşkî” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

9. Sol anahtarı kullanılmadan ikinci selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

10. İkinci selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

11. İkinci selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

12. Sol anahtarı kullanılmadan üçüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

13. Üçüncü selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

14. Üçüncü selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Devr-i Kebîr” yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük olarak ve her 14 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

15. “Nepindârî” kelimesi defterde “Neindârî” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

16. “Arendeş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
17. “Can” kelimesindeki “n” harfi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “can” olarak yazılmıştır.
18. Üçüncü selâmın bu ölçüsü 3 zamanda, fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
19. “Halifeş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
20. Üçüncü selâmın bu ölçüsündeki nevâ perdesi defterde ikilik değerde yazılmış ölçü 3 zamanda, fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada, nevâ perdesi birlik değerde, ölçü 2 zamanda kapatılarak yazılmıştır.
21. Mevlevî Âyinlerinin 10/8 Aksak Semâi usûlü ile bestelenen saz terennümü kısmına defterde arap harfleri ile “Aksak” yazılmış. Usûl 5+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
22. Mevlevî Âyinlerinin Aksak Semâi saz terennümünden sonraki Yürük Semâi usûlü ile bestelenen bu bölümüne, defterde arap harfleriyle “Semâi” yazılmış. Usûl 3/4 şeklinde, yürük semâinin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
23. “Her ki bugün Veled’e inanuben yüz süre/ Yoksul ise bây olur bây ise sultân olur” kısmı bulunmamaktadır.
24. “Sen imişsin” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
25. “Sen imişsin” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
26. “Sen imişsin” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
27. “Sen imişsin” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
28. “Sen imişsin” kelimesinde ki ‘ş’ harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
29. “Sen imişsin” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

30. Üçüncü selâmın bu ölçüsü 2 zamanda, eksik ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
31. “Ey neşe’i” kısmı, Ahmet Çalışır³⁰² nota nüshasında “Vey neşvei” M. Fatih Salgar³⁰³ ve Sadettin Heper³⁰⁴ nota nüshalarında “Vey neşe’i” olarak geçmektedir. Neşe kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi “Ey neşe’i” olarak yazılmıştır.
32. “Bi çareleriz” kısmı defterde “Bi çarelerin” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi notaya yazılmıştır.
33. Sol anahtarı kullanılmadan dördüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
34. Dördüncü selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
35. Dördüncü selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

³⁰² Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/368.

³⁰³ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 504.

³⁰⁴ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 256.

4.7. Sabâ Bûselik Mevlevî Âyini

4.7.1. Notası

SABÂ BÛSELİK ÂYÎN-İ ŞERÎFİ

Usûlü: Düyek

Dede Efendi Merhumun

Â te şî ne ze ned
der der di li
mâ mâ il
lâ lâ hû
yâ hû yâ men hû
Kû te hi ne kû
ned me
men zi li mâ mâ
il lâ hû
yâ hû yâ men

hû Ger â

le mi yan

cü cüm le ta bî [4]

[5] ban bân

şed yâ hû

yâ men hû [6]

Hal li ne kû ned

müş [7] ki li

mâ mâ il [8]

lâ hû

yâ hû yâ men hû
 Hey hey ne a câ
 yib be ze miş
 [9] hüs nü ne
 bâ ri
 Bu sû re ti yâ ri
 bu nak şı ni gâ
 ri Her eh
 li na zar kim gö re tah
 sîn o la kâ rı
 Bu çeş mi i zâ
 [10]
 ri kal ma

ya ka râ rı

Uş [11] şâ kı ka târ ey le di

aşk iç re Mu ham

med Ol şâ

hı mü mec ced

ol [12] ma' be di mak sâd

ol ma' be di mak

sâd Ey üş [13]

tü ri dil sen o la gör

pî şî ka tâ rı

Çek aş [14] ki le bâ

ri bi ver

di le hâ ri

Ben bil mez i dım giz li a

yân hep sen i miş
[15]

sin yâr

yâr ma' bû düm Al
[16]

lah Ten ler

de vü can lar da ni hân

hep sen i miş
[17] sin

yâr yâr

ma' bû düm Al
[18] lah

Sen den bu ci hân

iç re ni şân is ter i

dim ben

yâr yâr ma' bû

düm Al lah [19]

Â hir bu nu bil dim ki ci

hân hep sen i miş [20]

sin yâr

yâr ma' bû düm Al

lah yâr

yâr mak sû düm Al

lah ah

pî rim des ti gi rim

mak sû dü men

ah pî rim

des ti gî rim mah bû

bi men

Re sî dem ber

le bi der

yâ bi

dî dem hû

yâ hû yâ men hû

hû

hû yâ hû

yâ men hû hû

hû

hû hû yâ men

hû Te

al lül mî

kû nem her dem

he me Al

lah yâ hû

yâ men hû

hû hû
 yâ hû yâ men
 hû hû
 hû hû
 hû yâ men hû
 Şi nî dî
 Şem si
 Teb rî zî
 bi yâ yid ber
 se ri bâ
 zâr Bi

dî dî mâ
 hi meh rû yeş [21]
 he me AI [22]
 lah yâ hû
 yâ men hû
 hû hû
 hû yâ hû ye men
 hû

SELÂM-I SÂNÎ (İKİNCİ SELÂM)

Mevlevi Evferi

ah Ey şâ şâ hı şe
 şeh ri ak ak lü cân

cân ber tah tah ti dil
 hâ kân tũ yĩ
 ah En der der ze mi
 mi nũ â â sũ mân
 mân sul tâ tâ ni sul
 tân tũ yĩ
 ah Der câ câ nũ ma
 ma câ nân nân tũ yĩ
 ah kâ kâ ni mâ
 mâ nĩ kâ tũ yĩ
 ah Cen net tũ yĩ

şer bet tü yî

ah sâ kî tü yî

rıd vâñ tü yî

Terennüm-i Nay

[27]

SELÂM-I SÂLİS (ÜÇÜNCÜ SELÂM)

Devr

[28] [29] [30]

Â â şı kan der kû

yi câ nân es sa

lâ lâ ah be lî yâ ri

men Sû sû yi an

hûr şı di tâ

bân es sa lâ lâ

ah be lî yâ ri men dost

Şem şem si Teb ri ri

zî bâ lâ yi

fe lek be lî yâ ri

men hû Her ze mân

nî mî ke şed

hân es sa lâ lâ

Aksak
[31] 10/8 ah hey yâ rim

Terennüm-i Nay

Semâi

[33]

Ey ki he zâr â fe rin
ah bu ni ce sul
tân o lur
Ku lu o lan ki şi ler
câ nım hüs re vü hâ
kân o lur yâ
hüs re vü hâ kân o lur
Her ki bu gün
ve le de ah
i na nu ben yüz sü re
Yok sul i se

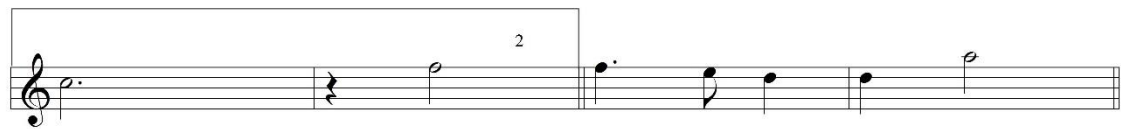
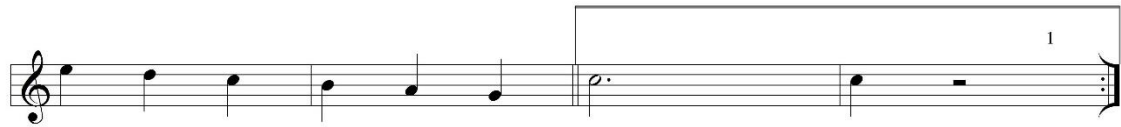
bây o lur câ nim

bây i se sul tân o lur

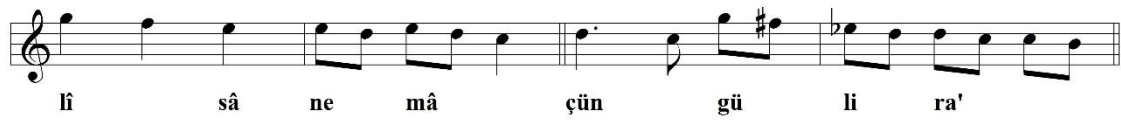
yâr Til ki se ars

lan o lur

Terennüm-i Nay

Der bâ ğı ce mâ

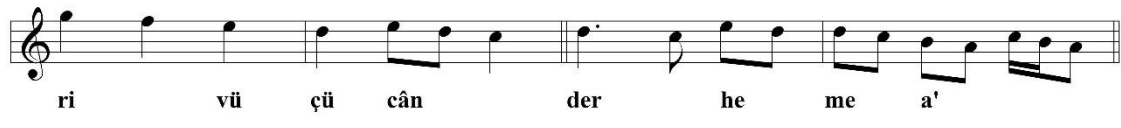

lı sâ ne mâ çün ğü li ra'

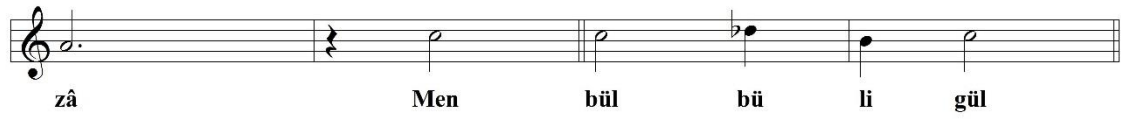

nâ Der çeş mi çü nü

[34]

ri vü çü cân der he me a'

zâ Men bül bü li gül

zâ re mi der dâ mi tü zâ

rem Men bül bü li gül

zâ re mi der dâ mi tü zâ

rem Ez çîst a ceb

bâ tü me râ in he me sev

dâ yâr

yâr in he me sev

dâ dost

dost in he me sev

dâ Ey rû yi tü kib

le i ci hân ni di li men

Van der dü ci hân

em nũ a man ni di li men

Van der dũ ci hân

em nũ a man ni di li men

Hem câ nũ te ní

vũ hem tũ câ ni di li men

Ey gev he ri der

yâ yı ni hâ ni di li men

Ey gev he ri der

yâ yı ni hâ ni di li men

ah

Tũ mâ hi a cí bi

ki mis li ne dâ ri

Be her cil ve can râ

der â teş [35] si pâ ri

yâr yâr

yâr Be zül fey

ni eb rû be çeş [36] mâ

ni â hû Pe [37] ri dil

rû bâ yi çü ş [38] rin

şî kâ rî yâr

yâr yâr

ah

Me hi hur gu lâ met

ze ban geş ti râ met met

[39] [40]

Dü â lem ne da ret

[41]

çi zi bâ ni gâ ri

yâr yâr

yâr Na zî ret

ne dî dem ne ez kes

şi nî dem Di li di

nü bür dî çi ağ yâr

rü yâ ri yâr

[42]

yâr yâr

Ve led râ çi bâ şed
şe hâ ger zi rah met
Zi sil ki gu lâ man
ni hi şet şü mâ ri
yâr yâr

SELÂM-I RÂBİ (DÖRDÜNCÜ SELÂM)

Mevlevî Evferi

[43] [44] [45]
yâr Sul tâ ni me nî
nî sul tâ ni me nî
ah En der di lü cân
cân î mâ ni me nî [46]
ah Der men bi de mî

mi men zin de şe vem

ah Yek cân çi şe ved
[47]

ah sad câ nı me nî

ah î mâ nı me nî

305

³⁰⁵ Defterde Sabâ Bûselik Mevlevî Âyini sonunda arap harfleri ile “Burada Segâh kolundan bir peşrev çalınır. Bade. Aşr-ı Şerîfi okunur” yazılmış.

4.7.2. Güftesi

Birinci Selâm

Âteş nezened der dil-i mâ illâ Hû (yâ Hû yâ men Hû)
Kûteh nekûned menzil-i mâ illâ Hû (yâ Hû yâ men Hû)
Ger âlemiyan cümle tabîban bânşed (yâ Hû yâ men Hû)
Hallî ne-kûned müşkil-i mâ illâ Hû (yâ Hû yâ men Hû)

Hey hey ne acâib bezemiş hüsnüne Bâri
Bu sûret-i yâri bu nakş-ı nigârı
Her ehli nazar kim göre tahsîn ola kârı
Bu çeşm-i izârı, kalmaya karârı

Uşşâkı katâr eyledi aşk içre Muhammed
Ol şâh-ı mümecced ol mabedi maksâd
Ey üstür-i dil sen olagör pîş-i katârı
Çek aşkı ile Bârî bi-verd ile hârı

Ben bilmez idim gizli ayân hep sen imişsin (yâr yâr ma'bûdüm Allah)
Tenlerde vü canlarda nihân hep sen imişsin (yâr yâr ma'bûdüm Allah)
Senden bu cihân içre nişân ister idim ben (yâr yâr ma'bûdüm Allah)
Âhir bunu bildim ki cihân hep sen imişsin (yâr yâr ma'bûdüm Allah)
(yâr yâr maksûdüm Allah)

Ah pîrim destî gîrim maksûdü men, ah pîrim destî gîrim mahbûbi men

Resîdem ber leb-i deryâ bi-dîdem
Teallül mî kûnem her dem heme
Şinîdî Şems-i Tebrîzî bi yâyd ber ser-i bâzâr
Bidîdî mâh-i meh-rûyeş heme

İkinci Selâm(Selâm-ı Sâni)

(Ah) Ey şâh-ı şehri akl ü cân ber taht-ı dil hâkân tûyî
(Ah) Ender zemin ü âsümân sultân-ı sultânan tûyî
(Ah) Der cânü ma canân tûyi (ah) kân-ı mâ'nî kâ tûyî
Cennet tûyî şerbet tûyî (ah) sâkî tûyî ridvân tûyî

Üçüncü Selâm (Selâm-ı Sâlis)

Âşkan der kûy-i cânân essalâ (ah belî yâri men)
Sûyi an hûşid-i tâbân esselâ (ah belî yâri men dost)
Şems-i Tebrîzî bâlâ-yi felek (belî yâri men Hû)
Her zamânî mîkeşed hân essalâ (ah hey yârim)

Ey ki hezâr âferin (ah) bu nice sultân olur
Kulu olan kişiler (cânım) hüsrev ü hâkân olur
Her ki bugün Veled'e (ah) inanuben yüz süre
Yoksul ise bây olur (cânım) bây ise sultân olur (yâr)
Tilkise arslan olur³⁰⁶

³⁰⁶ Defterde Ahmet Eflaki Dede'ye ait bu dörtlüğün sonunda bu âyin-i şerifte "Tilki ise arslan olur" mısrası bulunmaktadır.

Der bâğ-ı cemâlî sânemâ çün gül-i ra'nâ
Der çeşm-i çü nûri vü çü cân der heme a'zâ
Men bülbül-i gülzâremi der dâm-i tü zârem
Ez çîst aceb bâ tü me-râ in heme sevdâ

Ey rûy-i tü kible-i cihân-ı dil-i men
V'an der dü cihân emnü aman-ı dil-i men
Hem cân ü tenî vü hem tü cân-ı dil-i men
Ey gevher-i deryâ-yı nihân-i dil-i men

Tü mâhi acîbi ki mislî ne-dârî
Be her cilve can râ der âteş siparî (yâr yâr yâr)
Be zülfeyni ebrû be çeşmân-i âhû
Peyi dil-rübâyî çü şîri şikârî (yâr yâr yâr ah)
Mehi Hûr gulâmet zebân geşti râmet
Dü âlem ne dâret çi zibâ nigârî (yâr yâr yâr)
Nazîret ne-dîdem ne ez kes şinîdem
Dil-i dinü bür dî çi ağyârrü yârî
Veled râ çi bâşed şehâ ger zi rahmet
Zi silk-i gulâman-ı hişet şümârî (yâr yâr)

Dördüncü Selâm (Selâm-ı Râbi)

(*Yâr*) Sultân-ı menî sultân-ı menî

(*Ah*) Ender dil ü cân îmân-ı menî

(*Ah*) Der men bi-demî men zinde şevem

(*Ah*) Yek cân çi şeved sad cân-ı menî

4.7.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi

1. Sadece birinci selâma başlarken sol anahtarı bulunmaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

2. Donanımda Sabâ Bûselik makamının arıza işaretleri bulunmamaktadır. Donanımda kullanılmayan arıza işaretleri eser içinde gösterilmiş. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

3. Birinci selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Usûlü Düyek” yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük olarak ve her 4 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

4. “Tabîban bâşed” ifadesi Ahmet Çalışır³⁰⁷ nota nüshasında, “Tâbîban bâşend”, Sadettin Heper³⁰⁸ nota nüshasında “Tâbîba başed”, M. Fatih Salgar³⁰⁹ nota nüshasında ve defterdeki Pençgâh Âyîn-i Şerîfi birinci selâmında “Tâbîban bâşed”, defterdeki Rast Âyîn-i Şerîfi birinci selâmında “Tabîba bâşed”, olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

5. Birinci selâmın bu ölçüsü sekizlik değerde çargah perdesi ve dörtlük es kullanılarak bir buçuk zamanda ölçü kapatılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu

³⁰⁷ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/414.

³⁰⁸ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 227.

³⁰⁹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 472.

yazım şekline izin vermediği için dörtlük çargah perdesi yazılarak ölçü 2 vuruşa tamamlanarak yazılmıştır.

6. Birinci selâmın bu ölçüsündeki üçleme notaların çizgileri ve üçlemenin ‘3’ ifadesi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada üçlemenin çizgisi ve ‘3’ ifadesi belirtilerek yazılmıştır.

7. “Müşkil-i” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

8. Birinci selâmın bu ölçüsündeki üçlemenin ‘3’ ifadesi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada üçlemenin ‘3’ ifadesi belirtilerek yazılmıştır.

9. “Bezemiş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

10. “Çeşm-i” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

11. “Uşşâki” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

12. “Ol Ma’bedi maksâd” kısmı, Ahmet Çalışır³¹⁰, M. Fatih Salgar³¹¹ ve Sadettin Heper³¹² nota nüshalarında, Abdülbâki Gölpınarlı’nın “*Mevlâna’dan Sonra Mevlevilik*”³¹³ eserlerinde ve defterdeki Rast Âyîn-i Şerîfi üçüncü selâmında “Ol Matlab-ı Maksad” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

13. “Üştür-i” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

14. “Aşkile” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

15. “Sen imişsin” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

16. “Allah” kelimesi defterde arap harfleriyle “ah” gibi yazılmış. Çalışmada “Allah” olarak yazılmıştır.

17. “Sen imişsin” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

18. “Allah” kelimesi defterde arap harfleriyle “ah” gibi yazılmış. Çalışmada “Allah” olarak yazılmıştır.

³¹⁰ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/415.

³¹¹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 474.

³¹² Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 229.

³¹³ Gölpınarlı, *Mevlanâdan Sonra Mevlevilik*, 110.

19. “Allah” kelimesi defterde arap harfleriyle “ah” gibi yazılmış. Çalışmada “Allah” olarak yazılmıştır..
20. “Sen imişsin” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
21. “Rûyeş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
22. “Allah” kelimesi defterde arap harfleriyle “ah” gibi yazılmış. Çalışmada “Allah” olarak yazılmıştır.
23. Sol anahtarı kullanılmadan ikinci selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
24. İkinci selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır.Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
25. İkinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
26. “Kâ tûyî” kısmı Ahmet Çalışır³¹⁴ ve M. Fatih Salgar³¹⁵ nota nüshalarında, “Kân tûyî” olarak geçmektedir.
27. İkinci selâmın bu ölçüsü 10 zamanda, fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
28. Sol anahtarı kullanılmadan üçüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
29. Üçüncü selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

³¹⁴ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/ 418.

³¹⁵ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 480.

30. Üçüncü selâmın usûlüne, arap harfleri ile “Devr” yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük olarak ve her 14 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi notaya yazılmıştır.

31. Mevlevî Âyinlerinin 10/8 Aksak Semâi usûlü ile bestelenen saz terennümü kısmına defterde arap harfleri ile “Aksak” yazılmış. Usûl 5+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

32. Üçüncü selâmın bu ölçüsü 11 zamanda, fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.

33. Mevlevî Âyinlerinin Aksak Semâi saz terennümünden sonraki Yürük Semâi usûlü ile bestelenen bu bölümüne, defterde arap harfleriyle “Semâi” yazılmış. Usûl 3/4 şeklinde, yürük semâinin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

34. “Çeşm-i” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

35. “Ateş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

36. “Çeşmân-i” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

37. “Peri” kelimesi Ahmet Çalışır³¹⁶ ve M. Fatih Salgar³¹⁷ nota nüshalarında, “Peyi” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

38. “Şiri” kelimesi defterde “Şirin” olarak yazılmış, “ş” harfinin noktası bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

39. “Zeban” kelimesi Ahmet Çalışır³¹⁸ ve M. Fatih Salgar³¹⁹ nota nüshalarında “Zican” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi notaya yazılmıştır.

40. “Geşti” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

³¹⁶ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/423.

³¹⁷ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 485.

³¹⁸ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/423.

³¹⁹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 485.

41. “Nedaret” kelimesi Ahmet Çalışır³²⁰ ve M. Fatih Salgar³²¹ nota nüshalarında, “be damet” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
42. “Yâri” kelimesi defterde “yayi” olarak yazılmış. Çalışmada notaya “yâri” olarak yazılmıştır.
43. Sol anahtarı kullanılmadan dördüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
44. Dördüncü selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
45. Dördüncü selâmın usûlüne arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
46. Dördüncü selâmın bu ölçüsü 8 zamanda, eksik ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
47. “Yek cân çi şevad sad cân-ı menî” mısrasındaki “cân” kelimesi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “cân” kelimesi eklenerek yazılmıştır.

4.8. Dügâh Mevlevî Âyini

Defterde Dügâh Âyîn-i Şerîfi yazısının üstünde arap harfleri ile “Safiyüddin Abdülmümin ile Mollâ Câmi Hazretlerinin müştereken bestelemiş oldukları Âyîn-i Şerîf'tir.” yazılmış fakat üstü çizilmiş. Beste-i Kâdim yazısının üstüne “Safiyüddin Abdülmümin Sultân Fatih zamanında Abdülkadir Meragi'nin ahfadından bulunduğu merviddir.” yazılmış.

³²⁰ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/423.

³²¹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 486.

4.8.1. Notası

DÜĞÂH ÂYÎN-İ ŞERÎFİ

Usûlü: Devr-i Revân

Beste-i Kadîm

[1] [2] [3]

Aş kast tâ ri ki râ hi Pey

[4]

gam be ri mâ Mâ zâ de i a

şı kı mü aşk mâ de ri mâ

[5]

Ey mâ de ri mâ nü hüf te der

çâ de ri mâ Pin han şu de der

ta bî a tı kâ fe ri mâ

Men ben de i kur â nem e ğer

can dâ [6] rem Men hâ ki re hi

Mu ham me di muh tâ rem

Ger na kil kû ned cüz in ke sez

güf tâ rem Bî zâ rem ez ô

[7]

ve zin sü han bî zâ rem [8]

Bâ an ki mî dâ nî me râ

her giz ne mi hâ nî me râ

Hes tem se gî zin â si tan

en der çi mî râ nî me râ [9]

ey Â şık ol dum bil me dim

yâr öz ge ler le yâr i miş [10]

hey Al lah Al [11]

lah â şı ka bun ca ce fa

lâr var ri miş bun ca ce fa [12]

lâr va ri miş yâr ey Bî ve fâ [13]

yâr in çü nün bi rah mü sen

gin dil me van [14] Der çe men üf
 tad ey nâ le i bül
 bül bül bül câ nım Der çe men üf
 tad ey nâ le i bül [15]
 bül bül bül câ nım Tâ tü der a
 yî yâ ri men çün hay hay me i [16] [17]
 gül ey gül Tâ tü der a
 yî yâ ri men çün hay hay me i
 gül hey sul tâ nı men hey hün kê ri men
 hey ra' na yı men hey mak bû li men

SELÂM-I SÂNÎ (İKİNCİ SELÂM)

Mevlevî Evferi

[18] [19] [20]

ah Sul tâ ni me nî

nî sul tâ ni me nî

ah En der di lû cân

cân î mâ ni me nî

nî Der men bi de mî

mî men zin de şe vem

Yek cân çi şe ved

ved sad câ ni me nî

nî Ey â şî kân ey

â şî kân men hâ

ki râ gev her kû nem dost

Ey mut ri bân ey

mut ri bân bân de fi

şü mâ pür zer kû nem

nem Ey mut ri bân ey

mut ri bân de fi

şü mâ pür zer kû nem dost

ah hey zâ lim yâr

ah mî rim

SELÂM-I SÂLİS (ÜÇÜNCÜ SELÂM)

Devr

hey Ey şeh
di nû nû şî
nî ah le
bet hey pâ kez
he me
hey â lû
lû de gî
hey Bin şin ni
ki tâ tâ bâ
zî zî se
ted çe şî me

mem

Aksak

zi

hû

pâ

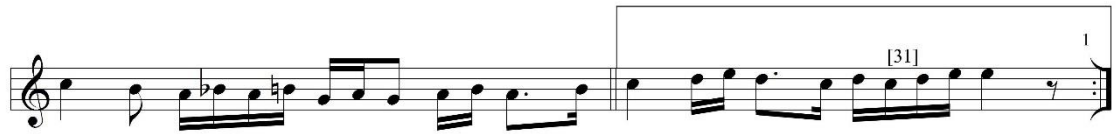

Terennüm-i Nay

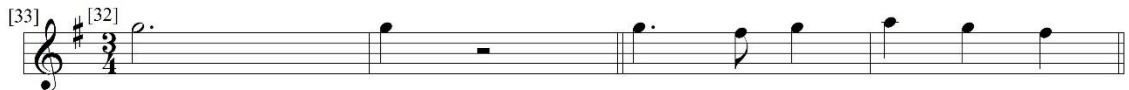
lû

de

gî

Semâi

ah

Ey

ki

he

zâr

â

fe

rin

dost

ey ki he zâr â fe rin

rin bu ni ce sul

tân o lur lur

Ku lu o lan ki şi ler

câ nim hüs re vü hâ

kân o lur yâr

hüs re vü hâ kân o lur

ah Her ki bu gün

ve le de dost

Her ki bu gün ve le de

de i na nu ben

yüz sü re re

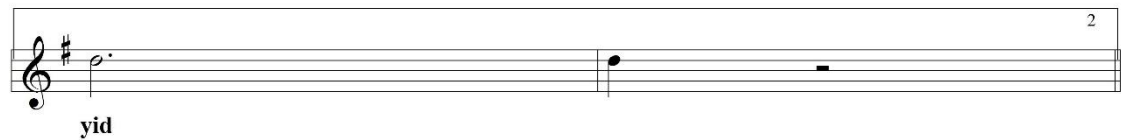
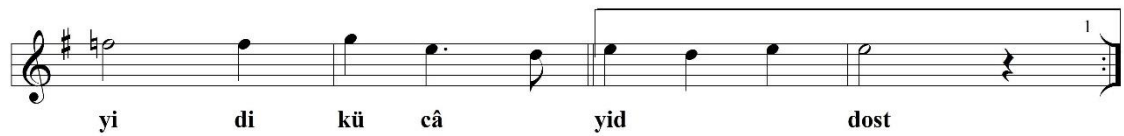
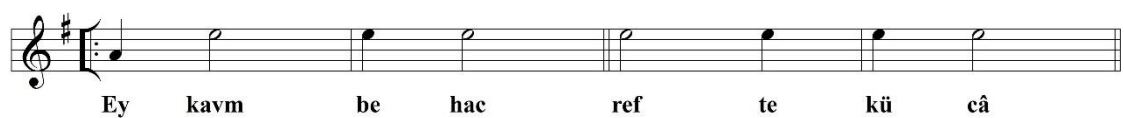
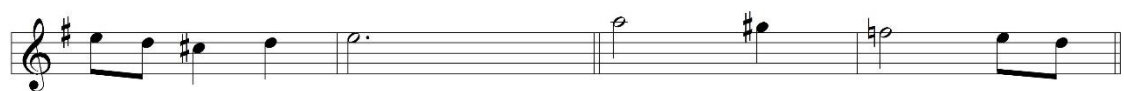
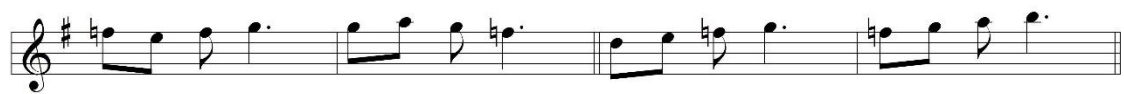
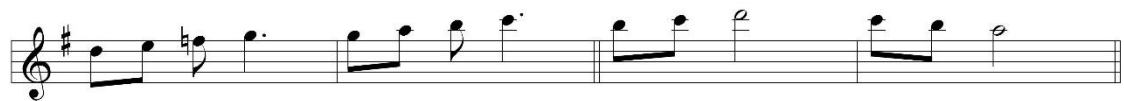
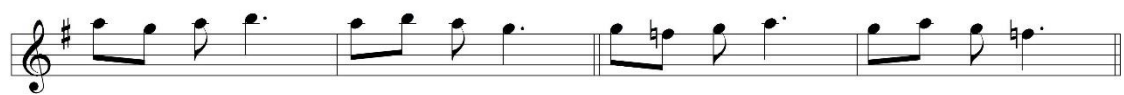
yok sul i se bây o lur

câ nım bây i se sul

tân o lur yâr

Til ki se ars lan o lur

Terennüm-i Nay

Yâr
[34]

yi di bi yâ yid yâ ri men

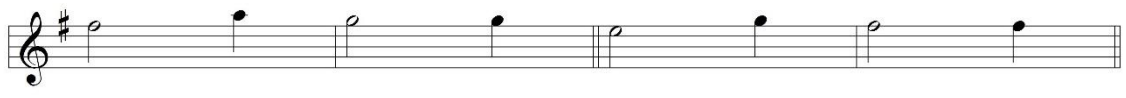
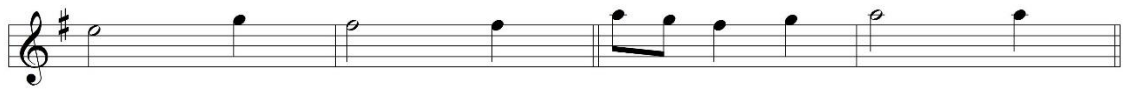
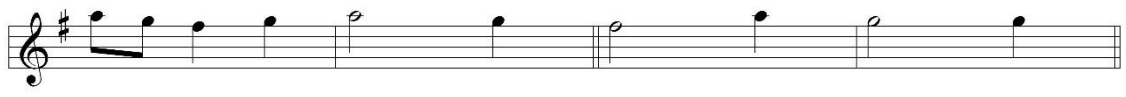
yâ ri me râ ah yâ ri men

yâ ri me râ dost yâ ri men

yâ ri me râ vay

vay

Terennüm-i Nay

Mâ şuk ki te vâ zu' ne nû mâ
[35]

yed çi kü ned yâr Şe bi

hâ be ri kû yi tû ne yâ

yed çi kü ned yâr Ger

bu se di hed zül fû tû râ

tî re me şev vay Di

vâ ne ki zen ci ri ne hâ

yed çi kü ned yâr

yâr yâ ri zâ lim

hey yâ ri zâ lim

yâ ri gü lüm yâ ri mî rim

hey yâ ri zâ lim

yâr ri gü lüm yâ ri mi rim

hey dost Di vâ ne ki zen

ci ri ne hâ yed çi kü ned

yâr Ah gü ze lin

aş kı na hâ lâ tı na

a man Yan dı yü rek

aşk ha râ râ tı na

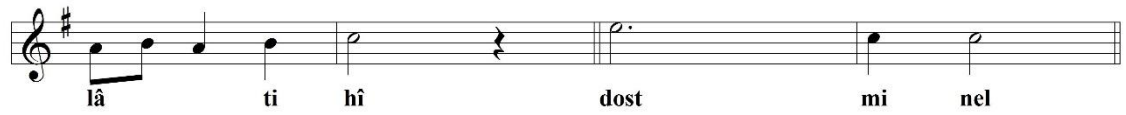
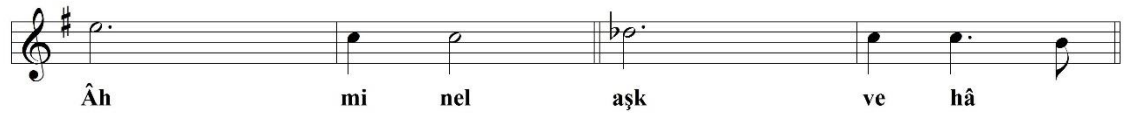
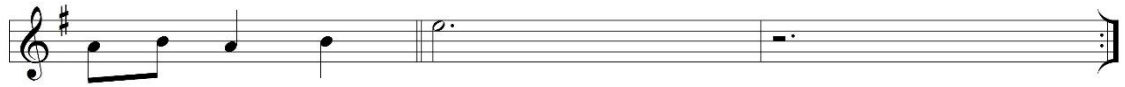
dost And i çe yim

gay rı gü zel sev me ye

a man Tan rı ya vü

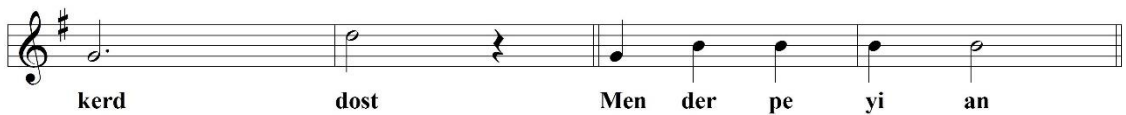
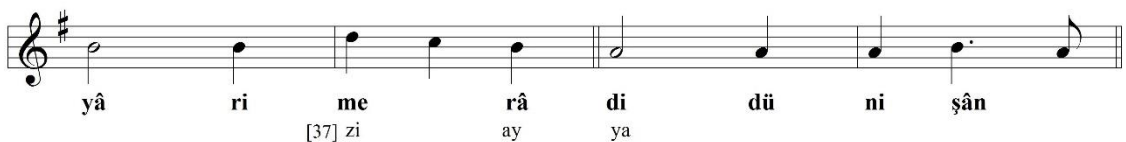
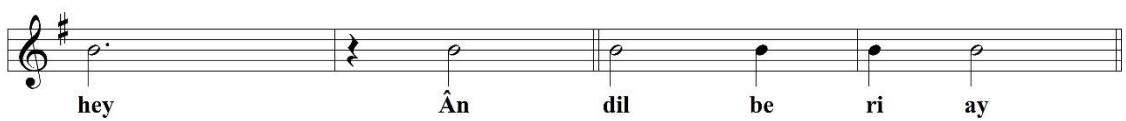
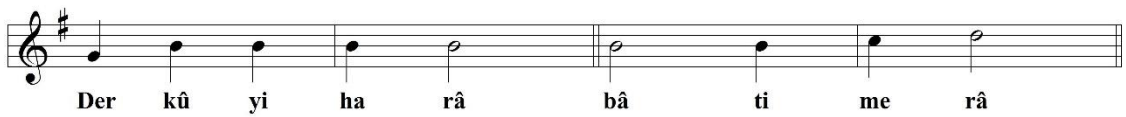

Terennüm-i Nay

Terennüm-i Nay

dil be ri ay yâ ri bi ref
 tem hey O
 rû yi ho dan lâh za zi men
 bâz ni hân kerd dost
 Sul tâ ni a ref nâ ki bü deş
 mah re mi es râr
 hey Ân sır ri te cel
 lî i e zel cüm le be yân

SELÂM-I RÂBÎ (DÖRDÜNCÜ SELÂM)

Evfer-i Mevlevî

^[41]
^[40] ^[42]
 kerd Sul tâ ni me nî
 nî sul tâ ni me nî

nî En der di lü cân

cân î mâ nu me nî hak

dost Der men bi de mî

men zin de şe vem

Yek cân [44] çi şe ved

ved sad cân nu me nî

ah î mâ nu me nî

322

³²² Defterde Dügâh Mevlevî Âyini sonunda arap harfleri ile “Burada Segâh yahud Hüzam peşrev çalınır. Bade.Aşr-ı Şerîfi okunur.” yazılmış.

4.8.2. Güftesi

Birinci Selâm

Aşkast târik-i râh-i Peygamber-i mâ

Mâ zâde-i aşkım ü aşk mâder-i mâ³²³

Ey mâder-i mâ nühüfte der çâder-i mâ

Pinhan şude der tabîat-ı kâfer-i mâ

Men bende-i Kur'ânem eğer can dârem

Men hâk-i reh-i Muhammed-i muhtârem

Ger nakil küned cüz in kes ez güftârem

Bîzârem ez ô vez in sühan bîzârem

Bâ anki mîdânî merâ hergiz ne-mi hânî merâ

Hestem segî zin âsitan ender çi mîrânî merâ

(Ey) Âşık oldum bilmedim yâr özgelerle yâr imiş

(Ey) Allah Allah âşika bunca cefalâr var imiş

(Ey) Bî-vefâ yâr inçünîn bi rahm ü sengin mevân

Derdi merdân-ı tü îm ez hâl-i mâ gâfil mebâş³²⁴

³²³ Bu mısra, Mehmet Kanar'ın "Mevlânâ Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebîrden Seçmeler" adlı eserinde "Mâ zâde-i aşk u aşk şud mâder-i mâ" olarak, s.375. Halil İbrahim Sarıoğlu'un "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Rubâiler" adlı eserinde "Mâ zâde-yi aşk u aşk bod mâder-i mâ" olarak kayıtlıdır. s.36.

³²⁴ "Derdi merdân-ı tü îm ez hâl-i mâ gâfil mebâş" mısrası defterde bulunmamaktadır.

Der çemen üftad (ey) nâle-i bülbül (*bülbül canım*)

Tâ tü der ayî (*yâri men*) çün hayme-i gül

Hey sultân-ı men, hey hünkârı men, hey ra'na yı men hey makkûli men

İkinci Selâm (Selâm-ı Sâni)

Sultân-ı menî sultân-ı menî

Ender dil ü cân î mân-ı menî

Der men bi-demî men zinde şevem

Yek cân çi şevêd sad cân-ı menî

Ey âşikân ey âşikân men hâki râ gevher kûnem (dost)

Ey mutribân ey mutribân def-i şümâ pür-zer kûnem (dost)

Ah hey zâlim yâr, ah pîrim

Üçüncü Selâm (Selâm-ı Sâlis)

(Hey) Ey şehdi nûşîn-i (ah) lebet (hey) pâk ez heme (hey) âlûdegî

(Hey) Binşinki tâ bâz îsted çeşmem zi hûn pâlûdegî

(Ah) Ey ki hezâr âferin (dost) bu nice sultân olur

Kulu olan kişiler (*cânım*) hüsrev ü hâkân olur

(Ah) Her ki bugün Veled'e (dost) inanuben yüz süre

Yoksul ise bây olur (*cânım*) bây ise sultân olur (*yâr*)

Tilkise arslan olur³²⁵

³²⁵ Defterde Ahmet Eflaki Dede'ye ait bu dördlüğün sonunda bu Âyîn-i Şerîf'te "Tilkise arslan olur" mısrası bulunmaktadır.

Ey kavm be hac refte kücâyid kücâyid

Yâr hem incast biyâyid biyâyid

Yâri men yâri merâ ah, yâri men yâri merâ dost, yâri men yâri merâ vay vay

Mâşuki tevazu'ne nümâyed çi küned

Şebha ber-i kûyi tü neyâyed çi küned (yâr)

Ger bûse dihed zülfü türâ tîre meşev (vay)

Divâne ki zencir-i nehâyed çi küned (yâr)

Yâr yâr yâri zâlim hey yâri zâlim yâri gülüm

Yâri mîrim hey, yâri zâlim yâri gülüm, yâri mîrim hey dost

Ah güzelin aşkına hâlâtına (aman)

Yandı yürek aşk harârâtına (dost)

And içeyim gayrı güzel sevmeye (aman)

Tanrı'ya vü Tanrı'nın âyâtına

Âh minel aşk ve hâlâtihî

Ahreka kâlbi bi harârâtihi

Mâ nazarel ayni ilâ gayriküm

Uksimü billâhi ve âyâtihî

Der kûy-i harâbâtmerâ aşk keşân kerd (hey)
Ân dilber-i ayyâr merâ did ü nişân kerd
Men der pey-i an dilber-i ayyârbi-reftem (hey)
O rûy-i hod ân lâhza zi men bâz nihân kerd (dost)
Sultân-ı Arefnâk büdeş mahrem-i esrâr (hey)
Ân sırr-ı tecellî-i ezel cümle beyân kerd

Dördüncü Selâm (Selâm-ı Râbi)

Sultân-ı menî sultân-ı menî
Ender dil ü cân îmân-ı menî (Hak dost)
Der men bi-demî men zinde şevem
Yek cân çi şevêd sad cân-ı menî
Ah imân-ı menî

4.8.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi

1. Sadece birinci selâma başlarken sol anahtarı bulunmaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
2. Birinci selâmın donanımında Dügâh makamının arıza işaretleri bulunmamaktadır. Donanımda kullanılmayan arıza işaretleri eser içinde gösterilmiş. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
3. Birinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Usûlü Devr-i Revan” yazılmış donanıma 14/8 yazılmış, usûl 3+4+3+4 düzümüyle ölçüler dörde bölünmüş fakat her 7 zaman sonları çift çizgi ile belirtilmiş. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım

şekline izin vermediği için usûl bölünmeden sadece 14 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

4. “Aşkast” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
5. “Aşk” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
6. Birinci selâmın bu ölçüsündeki onaltılık değerdeki üçlemenin çizgisi bulunmamaktadır. Çalışmada üçlemenin çizgisi belirtilerek yazılmıştır.
7. Birinci selâmın bu ölçüsündeki gerdaniye perdesine nokta koyulmuş ölçü fazla kapatılmış. Çalışmada gerdaniye perdesindeki nokta koyulmadan yazılmıştır.
8. “Bizârem” kelimesindeki “z” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
9. “Ender” kelimesi, Ahmet Çalışır³²⁶, M. Fatih Salgar³²⁷ ve Sadettin Heper³²⁸ nota nüshalarında “Ezder” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki yazılmıştır.
10. “Yâr imiş” kısmındaki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
11. “Allah Allah” kısmı defterde arap harfleriyle “ah” gibi yazılmış. Çalışmada “Allah Allah” olarak yazılmıştır.
12. “Vâr imiş” kısmındaki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
13. “Vâr imiş” kısmındaki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
14. “Mevan” kelimesi, Ahmet Çalışır³²⁹, M. Fatih Salgar³³⁰ ve Sadettin Heper³³¹ nota nüshalarında “Mebaş” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
15. “Ey” kısmı defterde ikinci tekrarda “in” olarak yazılmış. Çalışmada “ey” olarak yazılmıştır.

³²⁶ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/62.

³²⁷ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 102.

³²⁸ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 20.

³²⁹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/63.

³³⁰ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 102.

³³¹ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 20.

16. “Tâ tü der ayî çün hayme-i gül” mısrası Ahmet Çalışır³³², M. Fatih Salgar³³³ ve Sadettin Heper³³⁴ nota nüshalarında “Tâ tü der ayî der hayme-i gül” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki yazılmıştır.
17. “Hayme-i” kelimesinde ki “y” harfi ilk tekrarda “ha” olarak yazılmış. Çalışmada “Hay” olarak yazılmıştır.
18. Sol anahtarı kullanılmadan ikinci selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
19. İkinci selâmın donanımında sadece evç perdesi bulunmaktadır. Çalışmada defterdeki gibi donanıma sadece evç perdesi yazılmıştır.
20. İkinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
21. İkinci selâmın bu ölçüsü 10 zamanda, fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
22. Sol anahtarı kullanılmadan üçüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
23. Üçüncü selâmın donanımında naturel işareti bulunmaktadır. Çalışmada, kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için donanıma arıza işareti koyulmadan yazılmıştır.
24. Üçüncü selâmın usûlüne arap harfleri ile “Devr” yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük olarak ve her 14 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

³³² Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/63.

³³³ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 103.

³³⁴ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 21.

25. Defterde “Heme” kelimesi “Heyme” olarak yazılmış. Çalışmada “Heme” olarak yazılmıştır.
26. Üçüncü selâmın bu ölçüsü 3 zamanda, fazla ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi aktarılmıştır.
27. “İsted” kelimesindeki “t” harfinin noktası eksik yazılmış.
28. “Çeşmem” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır..
29. Aksak Semâî saz terennümü bölümünden önce ki ölçü, sadece bir vuruşluk hüseyni perdesi ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
30. Mevlevî Âyinlerinin 10/8 Aksak Semâî usûlü ile bestelenen saz terennümü kısmına defterde arap harfleri ile “Aksak” yazılmış. Usûl 5+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
31. Üçüncü selâmın bu ölçüsündeki onaltılık değerdeki notaların çizgileri defterde bulunmamaktadır. Çalışmada onaltılık notaların çizgileri belirtilerek yazılmıştır.
32. Mevlevî Âyinlerinin Aksak Semâî saz terennümünden sonraki Yürük Semâî usûlü ile bestelenen bu bölümüne, defterde arap harfleriyle “Semâî” yazılmış. Usûl 3/4 şeklinde, yürük semâinin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
33. Bu bölümden itibaren Pençgâh Âyîn-i Şerîfi ile aynıdır.
34. “Yâr” kelimesi, Ahmet Çalışır³³⁵ ve M. Fatih Salgar³³⁶ nota nüshalarında “Dildar” olarak, Mehmet Kanar’ın “*Mevlâna Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir’den Seçmeler*”³³⁷ eserinde “Ma’sûk” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

³³⁵ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/67.

³³⁶ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 108.

³³⁷ Kanar, *Mevlânâ Celâleddin Rumi Divân-ı Kebirden Seçmeler*, 162.

35. “Mâşuk” kelimesi, Ahmet Çalışır³³⁸ ve M. Fatih Salgar³³⁹ nota nüshalarında “Aşık”, defterdeki Pençgâh Âyîn-i Şerîf’de “Aşuk” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
36. “Aşkına” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
37. “Merâ did” kısmının altında defterde “zi ay ya” bulunmaktadır.
38. “Hod ân” kısmındaki “n” harfi defterde bulunmamaktadır.
39. “Büdeş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
40. Sol anahtarı kullanılmadan dördüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
41. Dördüncü selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
42. Dördüncü selâmın usûlüne arap harfleri ile “Evfer-i Mevlevî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.
43. “Cân” kelimesindeki “n” harfi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “cân” olarak yazılmıştır.

³³⁸ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 1/67.

³³⁹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 108.

4.9. İsfahan Mevlevî Âyini

4.9.1. Notası

İSFAHÂN ÂYİN-İ ŞERİFİ

Usûlü : Düyek

Zekâi Dede Merhumun

11] ^[2] ^[3]
Ey çen gi per de hâ
yi si pâ her ne do dost
[4]
hey hey sul tâ nı men
hey hey hün kâ rı men
Vey nâ yi nâ le i
ho şu sũ zâ ne dost
[5]
hey hey sul tâ nı men
hey yi hey hün kâ rı men
Ey bâ dı hoş ki der
[6]
çe me ni aş kı men de ah
[7] [8]
hey yi hey sul tâ nı men

hey yi hey hün kâ ri men

he yi he ra' na yi men

hey yi hey zi bâ yi men

Hî çi mî dâ nî çi mî gû

yed re bâb yâr ri yâr

Ze şî ki çeş mü ez ci ğer hâ

yî yî ke bâb

Má ga ri bâ [10] ni fi râ kîm

ey şe hân yâ ri yâr

Bi ŝi ne vi dez ma il lal lâ

hil me âb

Ye ki cür a zi câ mi tü te [11]

mâ mes tü te mâm

Cüz aş ki tü der di lem kü [12]

dâ mes tü kü dâm

Der aş ki tü hû ni dil ha [13]

lâ les tü ha lâ

Â sù de gî aş ki ha [14]

râ mes tû ha râm

Bi yâ ki zi aş ku tû dî

vâ ne ge şî tem

Ve ge ri şeh rî bü de mi vî

râ ne ge şî tem

Zi aş kî tû zi hâ nü mân

bü rî dem

Be de ri di aş kî tû hem

hâ ne ge şî tem

ah ah

hey yi hey mah bú bi men

dost dost
he yi hey mak bú li men

SELÂM-I SÂNÎ (İKİNCİ SELÂM)

Mevlevî Evferi

[19] [20] [21]
vay Sul tâ ni me nî
Saz
sul tâ ni me nî
nî En der di lü cân
cân î mâ ni me nî ah
ah Der men bi de mî
Saz
men zin de şe vem
vem Yek cân çi şe ved

ved

sad

câ

ni

me

nî

ah

î

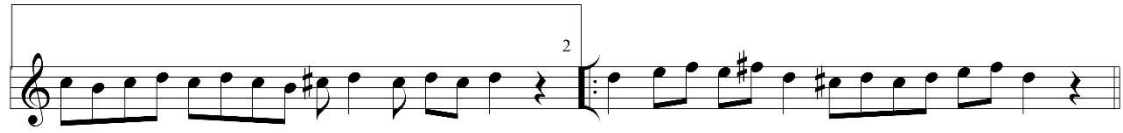
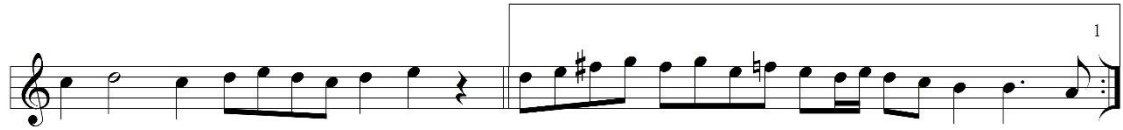
mâ

ni

me

nî

Terennüm-i Nay

SELÂM-I SÂLİS (ÜÇÜNCÜ SELÂM)

Devr

So
[25]

fi

yâ

ne

â

me

de

der

kû

yi

tü be lî yâ ri

men Şey yi en lil

lâl ez ce mâ

li rû yi tü

be lî yâ ri men ah

Han bi dih çi zi

be der vi şâ nî

tü [26] be lî yâ ri

men Ey he mî

şe lût fu rah [27]

met hû yi tü

Aksak

[28] 10 [29]
be li yâ ri men

Terennüm-i Nay

[30]
Ey ki he zâr â fe rin

yâr yâr bu ni ce sul

tân o lur

Ku lu o lan ki şî ler câ

câ nm hüs re vü hâ

kân o lur yâr

hüs re vü hâ kân o lur

Her ki bu gün

ve le de yâr yâr

i na nu ben yüz sü re

Yok sul i se

bây o lur câ num

bây i se sul tân o lur

yâr Til ki se ars

lan o lur

Terennüm-i Nay

Âh ki bâ ri di ġer
 â te ŝi der men fi tâd
 Vi di li di vâ ne yâr
 rû yi be sah râ ni hâd
 Âh ki der
 yâ yi aşk bâ ri di ġer
 mev ci zen Vez di li men

her ta raf çeş me i hun
[33]

ber gû şâ

Terennüm-i Nay [34]

Şüd zi ga met hâ ne i sev

dâ di lem Der tâ le bet

reft be her câ di lem

A hi ki im rû zi di lem

râ çi şüd Dû şî çi güf [35]

te test ke î bâ di lem

Ez ta le bet gev he ri gû [36]

yâ yı aşk Mev ci ze ned

mev cü der yâ di lem

Ger ne kü nî ber di li men

rah me tî Vây di lem

vây di lem vây di lem

yâr yü re ğim del ci ğe rim

gör ki ne ler var

yâ re ha ber var
 yâr yü re ğim del ci ğe rim
 gör ki ne ler var
 yâ re ha ber var
 Terennüm-i Nay
 Ey nâ le i aş
 [37]

kı tü re bâ bı di li men
 vay Ey nâ le şü de
 he me ce vâ bı di li men
 vay An dev le ti ma'
 mûr ki mî pür sî dî
 [38]
 vay Yâ bî tü ve lî
 ki der ha râ bı di li men
 vay Yâ bî tü ve lî
 ki der ha râ bı di li men

SELÂM-I RÂBİ (DÖRDÜNCÜ SELÂM)

Mevlevî Evferi

[39] [40] [41] [42]
 vay Sul tâ nı me nî

Saz

sul tâ ni me nî

nî En der di lü cân

cân î mâ ni me nî

ah Der men bi de mî

Saz

men zin de şe vem

vem Yek cân çi şe ved

ved sad câ ni me nî

ah î mâ ni me nî

ISFAHÂN SON PEŞREV

Usûlü : Devr-i Kebîr

1. Hane

Nâyî Dede Salih Efendi'nin

[43]^[44] [45]

2. Hane

1 2

Teslimleri kendinindir.

³⁴⁰ Defterde Isfahan Mevlevî Âyini sonunda arap harfleri ile “Burada Aşr-ı Şerîfi okunur.” yazılmış.

4.9.2. Güftesi

Birinci Selâm

Ey çeng-i perde hâ-yi sipâherne dost *(hey hey sultân-ı men hey hey hünkârı men)*

Vey nây-i nâle-i hoşu sûzâne dost *(hey hey sultân-ı men hey hey hünkârı men)*

Ey båd-ı hoş ki der çemen-i aşkı mende *(hey hey sultân-ı men hey hey hünkârı men)*

Ber men güzer ki bûy-i gülistânem ârzûst³⁴¹

(Hey hey sultân-ı men hey yi hey hünkârı men)

Hey yi hey ra'nayı men hey yi hey zibâyı men

Hîç mîdânî çi mîgûyed rebâb *(yâri yâr)*

Zeşki çeşm ü ez ciğrhâ-yi kebâb

Mâ garibân-ı firâkîm ey şehân

Bişnevîd ez ma illallâilmeâb

Yek cür'a zi câm-ı tû temâ mest ü temâm

Cüz aşk-ı tû der dilem kûdâ mest ü kûdâm

Der aşk-ı tû hûn-i dil halâlest ü halâl

Âsûdegî aşk-ı harâ mest ü harâm

Biyâ kizi aşk u tû dîvâne geştem

Ve ger şehri bûdem vîrâne geştem

Zi aşk-ı tû zi hân ü mân bürîdem

Be derd-i aşk-ı tû hemhâne geştem

³⁴¹ "Ber men güzer ki bûy-i gülistânem arzûst" mısrası defterde bulunmamaktadır.

İkinci Selâm (Selâm-ı Sâni)

Sultân-ı menî sultân-ı menî
Ender dil ü cân imân-ı menî
Der men bi-demî men zinde şevem
Yek cân çi şeved sad cân-ı menî
Ah imân-ı menî

Üçüncü Selâm (Selâm-ı Sâlis)

Sofiyânım âmede der kûy-i tü (belî yâri men)
Şey'en lillâh ez cemâl-i rûy-i tü (belî yâri men)
Han bi-dih çizi be dervişân-ı tü (belî yâri men)
Ey hemîşe lûtf u rahmet hûy-i tü
Ey ki hezâr âferin (yâr yâr) bu nice sultân olur
Kulu olan kişiler (cânım) hüsrev ü hâkân olur
Her ki bugün Veled'e (yâr yâr) inanuben yüz süre
Yoksul ise bây olur (cânım) bây ise sultân olur (yâr)
Tilkise arslan olur³⁴²

Âh ki bâr-i diğêr âteşî der men fütâd
Vin dil-i dîvâne yâr rûy-i be sahrâ nihâd
Âh ki deryâ-yı aşk bâr-i diğêr mevci zen
V'ez dil-i men her taraf çeşme-i Hûn ber gûşâd

³⁴² Defterde Ahmet Eflaki Dede'ye ait bu dörtlüğün sonunda bu Âyîn-i Şerîf'te "Tilki ise arslan olur" mısrası bulunmaktadır.

Şüd zi gamet hâne-i sevdâ dilem
Der tâlebet reft be her câ dilem
Ahki imrûz-i dilem râ çi şüd
Dûş-i çi güftest kesî bâ dilem
Ez talebî gevher-i gûyâ-yı aşk
Mevc-i zened mevc ü deryâ dilem
Ger nekünî ber dil-i men rahmetî
Vây dilem vâý dilem vâý dilem

Yâr yüreğim del ciğerim görki neler var yâre haber var.

Ey nâle-i aşk-ı tü rebâb-ı dil-i men (vay)
Ey nâle şüde heme cevâb-ı dil-i men (vay)
An devlet-i ma‘mûr ki mî-pürsîdî (vay)
Yâbî tü velî ki der harâb-ı dil-i men (vay)

Dördüncü Selâm (Selâm-ı Râbi)

Sultân-ı menî sultân-ı menî
Ender dil ü can imân-ı menî
Der men bi-demî men zinde şevem
Yek cân çi şevad sad cân-ı menî

Ah imân-ı meni

4.9.3. Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi

1. Sadece birinci selâma başlarken sol anahtarı bulunmaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.
2. Birinci selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmaktadır. Donanımda kullanılmayan arıza işaretleri eser içinde gösterilmiş. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
3. Birinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Usûlü Düyek” yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük olarak ve her 4 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
4. “Sipâherne dost” kısmı, Ahmet Çalışır³⁴³, M. Fatih Salgar³⁴⁴ ve Sadettin Heper³⁴⁵ nota nüshalarında, Mehmet Kanar’ın “*Mevlâna Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir’den Seçmeler*”³⁴⁶, adlı eserinde, “Sipâhânem ârzüst” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.
5. “Sûzâne dost” kısmında ki “za” hecesi “zar” olarak yazılmış. Ahmet Çalışır³⁴⁷, M. Fatih Salgar³⁴⁸ ve Sadettin Heper³⁴⁹ nota nüshalarında, Mehmet Kanar’ın “*Mevlâna Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir’den Seçmeler*”³⁵⁰, eserinde “Sûzânem ârzüst” olarak geçmektedir. Çalışmada “Sûzâne dost” olarak yazılmıştır.
6. “Hoş” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
7. “Aşk-ı” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.
8. “Mende” kelimesi, Ahmet Çalışır³⁵¹, M. Fatih Salgar³⁵², Sadettin Heper³⁵³ nota nüshalarında ve Mehmet Kanar’ın “*Mevlâna Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir’den*

³⁴³ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/109.

³⁴⁴ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 627.

³⁴⁵ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 296.

³⁴⁶ Kanar, *Mevlânâ Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir’den Seçmeler*, 112.

³⁴⁷ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/109.

³⁴⁸ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 627.

³⁴⁹ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 296.

³⁵⁰ Kanar, *Mevlânâ Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir’den Seçmeler*, 112.

³⁵¹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/109.

³⁵² Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 627.

*Seçmeler*³⁵⁴, eserinde “Mîresi” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

9. “Çeşm” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

10. “Garibân-ı” kelimesindeki “ri” hecesi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “ri” hecesi eklenerek yazılmıştır.

11. “Temâmet” kelimesi defterde “Memâmet” olarak yazılmış. Çalışmada “Temâmet” yazılmıştır.

12. “Aşk-ı” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

13. “Aşk-ı” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

14. “Aşk-ı” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

15. “Kizi” kelimesi, Ahmet Çalışır³⁵⁵, M. Fatih Salgar³⁵⁶ Sadettin Heper³⁵⁷ nota nüshalarında “Kez” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

16. “Aşk” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

17. “Aşk-ı” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

18. “Aşk-ı” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

19. Sol anahtar kullanılmadan ikinci selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtar koyulmuştur.

20. İkinci selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

21. İkinci selâmın usûlüne arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış.

³⁵³ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 296.

³⁵⁴ Kanar, *Mevlânâ Celâleddin Rûmî Divân-ı Kebir'den Seçmeler*, 112.

³⁵⁵ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/110.

³⁵⁶ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 630.

³⁵⁷ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 297.

Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

22. Sol anahtarı kullanılmadan üçüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

23. Üçüncü selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

24. Üçüncü selâmın usûlüne arap harfleri ile “Devr” yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük olarak ve her 14 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi notaya yazılmıştır.

25. “Sofiyânım” kelimesi defterde “Sofiyane” olarak yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

26. “Tü” kısmı, Ahmet Çalışır³⁵⁸, M. Fatih Salgar³⁵⁹ ve Sadettin Heper³⁶⁰ nota nüshalarında “Hiş” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

27. “Rahmet” kelimesindeki “t” harfi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada “rahmet” olarak yazılmıştır.

28. Aksak Semâi saz terennümü bölümünden önce ki ölçü, sadece bir zamanda eksik ölçü ile kapatılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

29. Mevlevî Âyinlerinin 10/8 Aksak Semâi usûlü ile bestelenen saz terennümü kısmına defterde arap harfleri ile “Aksak” yazılmış. Usûl 5+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

30. Mevlevî Âyinlerinin Aksak Semâi saz terennümünden sonraki Yürük Semâi usûlü ile bestelenen bu bölümüne, defterde arap harfleriyle “Semâi” yazılmış. Usûl 3/4

³⁵⁸ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/113.

³⁵⁹ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 632.

³⁶⁰ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 299.

şeklinde, yürük semâinin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

31. “Vin” kelimesindeki “n” harfi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

32. “Yar” kelimesi , Ahmet Çalışır³⁶¹ M. Fatih Salgar³⁶² ve Sadettin Heper³⁶³ nota nüshalarında, “baz” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

33. “Çeşme-i” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

34. “Gûşâd” kelimesindeki “d” harfi defterde bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

35. “Dûş-i” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

36. Defterdeki “talebet” kelimesi Ahmet Çalışır³⁶⁴ M. Fatih Salgar³⁶⁵ ve Sadettin Heper³⁶⁶ nota nüshalarında “talebi” olarak geçmektedir. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

37. “Aşk-ı” kelimesindeki “ş” harfinin noktası defterde bulunmamaktadır.

38. “Pürsidî” kelimesinde ki “pürsi” heceleri ölçü içindeki ikilik değer üzerine yazılmış. Çalışmada nota üzerinde pür hecesi ikilik değerdeki çargah, si hecesi birlik değerdeki çargah perdesinin altına yazılmıştır.

39. Sol anahtarı kullanılmadan dördüncü selâma geçilmiş. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

40. Dördüncü selâmın donanımında arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

³⁶¹ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/114.

³⁶² Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 634.

³⁶³ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 301.

³⁶⁴ Çalışır, *Mevlevî Âyinleri*, 2/114.

³⁶⁵ Salgar, *Mevlevî Âyinleri*, 635.

³⁶⁶ Heper, *Mevlevî Âyinleri*, 301.

41. Dördüncü selâmın usûlüne arap harfleri ile “Mevlevî Evferî” yazılmış. Usûl 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada kullanılan nota yazım programı, bu yazım şekline izin vermediği için usûl ikiye bölünmeden, sadece usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

42. Dördüncü selâmın bu ölçüsündeki onaltılık değerdeki notaların çizgileri defterde bulunmamaktadır. Çalışmada onaltılık notaların çizgileri belirtilerek yazılmıştır.

43. Sadece son peşreve başlarken sol anahtarı bulunmamaktadır. Çalışmada günümüz nota alışkanlığı dikkate alınarak ve eserin kolay anlaşılabilmesi için her satıra sol anahtarı koyulmuştur.

44. Donanımda arıza işaretleri bulunmamaktadır. Çalışmada defterdeki gibi yazılmıştır.

45. Son peşrevin usûlüne arap harfleri ile “Usûlü Devr-i Kebîr” yazılmış, donanıma “C” ifadesi koyularak usûl, ölçüler 4 vuruşa bölünerek 4/4 lük olarak ve usûlün tamamlandığı 28 zaman sonları sadece 1. Hane’de çift çizgi ile belirtilerek yazılmış. Çalışmada defterdeki gibi notaya yazılmıştır.

SONUÇ

“Süleymaniye Kütüphanesi Ekrem Karadeniz Koleksiyonu 2 Numralı Defter-Mevlevî Âyinleri'nin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışması yoğun bir araştırma ve çalışma sürecini kapsamaktadır. Bu süre içerisinde konuya ilişkin literatür taraması yapılmış, edinilen bilgiler ışığında yazıya aktarılmıştır.

Mevlevî Âyinlerinin Türk Mûsikîsi'nin dinî formlarından en değerli eserlerinden biri olmasının önemini vurgulamak arzusu ile adım attığım bu çalışmada, Abdülkadir Töre'nin el yazısı ile hazırlanmış olduğu defterde bulunan 9 Mevlevî Âyîn-i Şerîf'in güfteleri latin alfabesine çevrilmiş, günümüz Türkçesi'ne aktarımı yapılmış, âyin notaları günümüz icrası dikkate alınarak yazılmış, günümüz nüshalarıyla karşılaştırılması ve incelenmesi yapılmıştır. Dinî mûsikîsinin âyin formuna ait yazılı kaynak eksikliği ve farklı nüsha oluşumu sorunu göz önüne alındığında, Töre ve Karadeniz gibi değerli isimlerin çalışmalarının önemi büyüktür.

Nota koleksiyonlarının önemi doğrultusunda defter özellikleri incelenerek detaylı aktarılmıştır. Göze çarpan özelliklerden birisi, 2 Numralı Mevlevî Âyini Defteri'nin dış kapak ve iç kapakların dışında diğer sayfalarda arap harfleri ile sol alt köşede “Bayezid 17” sağ alt köşede “Şamlı İskender” yazılmış olmasıdır.

Defterdeki nota ile günümüz nota nüshaları karşılaştırmalı incelendiğinde, nota farklılıklarının bulunduğu görülmektedir. Bu farklılıklar; sol anahtar, donanım ve usûl kullanımları, terennüm ile selâm ifadeleri ve güfte yazımları özellikleri açısından mukayese edilerek değerlendirilmiştir.

Defterde sol anahtar kullanımı günümüz notasyon sisteminden farklı olarak Âyîn-i Şerîf'lerin sadece birinci selâm başlarında kullanılmış, çalışmada günümüz nota alışkanlığı ve icrası göz önüne alınarak her satıra sol anahtar yazılmıştır.

Defterde donanım yazımları günümüz nota nüshalarından farklı yazılmıştır. Âyîn-i Şerîf'lerin birinci selâmlarında makamların arıza işaretleri eser içinde gösterilmiş veya tek arıza işareti yazılmıştır. Rast Âyîn-i Şerîfi, Sûz-i Dilârâ Âyîn-i Şerîfi, Sûzinâk Âyîn-i Şerîfi ve Pençgâh Âyîn-i Şerîf'de sadece evç perdesi bulunmaktadır. Nihavend Âyîn-i

Şerîfi, Sabâ Âyîn-i Şerîfi, Sabâ Bûselik Âyîn-i Şerîfi, Dügâh Âyîn-i Şerîf ve ve Isfahan Âyîn-i Şerîf’de arıza işaretleri bulunmamaktadır.

Defterde, usûl yazımlarında günümüz nüshalarına ve günümüz icrasına göre farklılıklar bulunmaktadır.

Defterde Âyîn-i Şerîf’lerin birinci selâmlarında kullanılan usûllerden, Düyek usûlü iki farklı şekilde yazılmış; Rast Âyîn-i Şerîfi ve Sûz-i Dilârâ Âyîn-i Şerîf’de donanıma “C” ifadesi koyularak 4/4 lük yazılmıştır. Sûzinâk Âyîn-i Şerîfi, Sabâ Bûselik Âyîn-i Şerîfi ve Isfahan Âyîn-i Şerîf’de ise Düyek usûlü ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük olarak her 4 zaman sonları çift çizgi ile belirtilmiştir. Devr-i Revân usûlü iki farklı şekilde yazılmış; Nihavend Âyîn-i Şerîfi ve Sabâ Âyîn-i Şerîf’de 7/8 olarak notaya alınmış, usûl 3+4 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve her 7 zaman sonları çift çizgi ile belirtilmiştir. Aynı usûl Dügâh Âyîn-i Şerîf’de 14/8 olarak usûl 3+4+3+4 düzümüyle ölçüler dörde bölünmüş ve fakat her 7 zaman sonları çift çizgi ile belirtilmiştir. Pençgâh Âyîn-i Şerîf’de arap harfleri ile “Usûlü Mevlevî Devr-i Revânı” yazılmış, üstü çizilmiş “Devr-i Kebîr” yazılmış fakat 7/8 olarak usûl 3+4 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve her 7 zaman sonları çift çizgi ile belirtilmiştir.

Defterde Âyîn-i Şerîf’lerin ikinci ve dördüncü selâmlarındaki usûllere arap harfleri ile; Rast Âyîn-i Şerîfi, Nihavend Âyîn-i Şerîfi, Sabâ Âyîn-i Şerîfi, Sabâ Bûselik Âyîn-i Şerîfi, Isfahan Âyîn-i Şerîf ikinci ve dördüncü selâmlarına ve Dügâh Âyîn-i Şerîf’in ikinci selâmına “Mevlevî Evferi”, Sûzinâk Âyîn-i Şerîfi, Pençgâh Âyîn-i Şerîfi ikinci ve dördüncü selâmlarına ve Sûz-i Dilârâ Âyîn-i Şerîf ikinci selâmına “Evfer”, Dügâh Âyîn-i Şerîfi ve Sûz-i Dilârâ Âyîn-i Şerîf’in dördüncü selâmlarına “Evfer” yazılmış, usûller ise; 4+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

Defterde Âyîn-i Şerîf’lerin üçüncü selâmlarında kullanılan usûllerden, Frenkçin Usûlü iki farklı şekilde yazılmış; Rast Âyîn-i Şerîf’de ölçüler 4 vuruşa bölünerek 4/4 lük olarak ve her 24 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır. Sûz-i Dilârâ Âyîn-i Şerîf’de ise ölçüler 4 vuruşa bölünerek 4/4 lük olarak ve her 12 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır. Devr-i Kebîr usûlü; Nihâvend Âyîn-i Şerîfi, Sûzinâk Âyîn-i Şerîfi, Pençgâh Âyîn-i Şerîfi ve Sabâ Âyîn-i Şerîf’de ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük

olarak ve her 14 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır. Sabâ Bûselik Âyîn-i Şerîfi, Dügâh Âyîn-i Şerîfi ve Isfahan Âyîn-i Şerîf’de ise; arap harfleri ile “Devr” yazılmış, ölçüler 2 vuruşa bölünerek 2/4 lük olarak ve her 14 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

Defterde Aksak Semâi usûlü bütün âyinlerde; 5+5 düzümüyle ölçüler ikiye bölünerek ve usûl sonları çift çizgi ile belirtilerek, Yürük Semâi usûlü; 3/4 şeklinde yürük semâinin tamamlandığı her 6 zaman sonundaki ölçüler çift çizgi ile belirtilerek yazılmıştır.

Son Peşrev bölümü; defterde Nihâvend Âyîn-i Şerîfi, Sûzinâk Âyîn-i Şerîfi ve Isfahan Âyîn-i Şerîf’de, Son Yürük Semâi Bölümü ise sadece Nihâvend Âyîn-i Şerîf’de bulunmaktadır. Sûzinâk Âyîn-i Şerîfi Son Peşrev bölümündeki Düyek usûlü; donanıma “C” ifadesi koyularak 4/4 lük olarak yazılmıştır. Nihâvend Âyîn-i Şerîfi ve Isfahan Âyîn-i Şerîf’deki Devr-i Kebîr usûlü; donanıma “C” ifadesi koyularak 4/4 lük olarak ve her 28 zaman sonları çift çizgi ile belirtilerek, Nihâvend Âyîn-i Şerîfi, Sûzinâk Âyîn-i Şerîfi, Pençgâh Âyîn-i Şerîfi ve Sabâ Âyîn-i Şerîf’lerin üçüncü selâmlarında kullanılan Devr-i Kebîr usûlünden farklı olarak yazılmıştır.

Çalışmada, nota yazım programının müsaade ettiği ölçüde defterdeki usûl yazımları aktarılmaya çalışılmıştır.

Terennüm ifadesi defterdeki bütün âyinlerde “Terennüm-i Nay” olarak kullanılmıştır.

Defterde bütün ayinlerin İkinci Selâm’ına Selâm-ı Sâni, Üçüncü Selâm’ına Selâm-ı Sâlis, Dördüncü Selâm’ına Selâm-ı Râbi ifadeleri kullanılmıştır.

Defterde güfteler notaların üst kısmına yazılmış, çalışmada günümüz nota alışkanlığı ve icrası dikkate alınarak güfteler notaların altına yazılmıştır. Âyîn-i Şerîf’lerin güftelerinde, günümüz nüshalardan farklılıklar tespit edilmiş, “Notanın Karşılaştırmalı İncelenmesi” başlıkları altında belirtilmiştir.

Mevlevî Âyinlerinin çoğunlukla ikinci selâmı ile aynı olan dördüncü selâmındaki Hz. Mevlâna’nın meşhur; “*Sultân-ı menî sultân-ı menî*” mısrası ile başlayan dörtlükteki “Der” ve “Şeved” kelimeleri defterdeki Rast Âyîn-i Şerîfi, Nihâvend Âyîn-i Şerîf’in ikinci ve dördüncü selâmlarında, Sûz-i Dilârâ Âyîn-i Şerîfi dördüncü selâmında, “Ger”

ve “Şevem” yazılmıştır. Pençgâh Âyîn-i Şerîfi ve Sabâ Bûselik Âyîn-i Şerîf’in ikinci selâmları farklıdır.

Ahmet Eflâki Dede’nin; “*Ey ki hezâr âferin bu nice sultân olur*” mısrası ile başlayan dörtlüğünün son iki mısrası, defterdeki Sûzinâk Âyîn-i Şerîfi ve Sabâ Âyîn-i Şerîf’de bulunmamaktadır. Sûz-i Dilârâ Âyîn-i Şerîfi, Pençgâh Âyîn-i Şerîfi, Sabâ Bûselik Âyîn-i Şerîfi ve Dügâh Âyîn-i Şerîf’de dörtlüğün sonunda, “Tilkise arslan olur” kısmı bulunmaktadır.

Defterde aynı güftelerin kullanıldığı Âyîn-i Şerîf’lerde bazı kelimelerin farklı yazıldığı tespit edilmiştir.

Rast Âyîn-i Şerîfi, Pençgâh Âyîn-i Şerîfi, ve Saba Bûselik Âyîn-i Şerîf’in birinci selâmlarındaki, “Âteş ne-zened der dil-i mâ illâ hû” mısrası ile başlayan rubâinin 3. mısrasındaki aynı ifade, Rast Âyîn-i Şerîf’de “tabîba bânşed”, Pençgâh Âyîn-i Şerîf’de “tabîban bâşend” ve Saba Bûselik Âyîn-i Şerîf’de “tabîban bânşed” olarak 3 farklı şekilde yazılmıştır.

Rast Âyîn-i Şerîf’in üçüncü selâmında ve Saba Bûselik Âyîn-i Şerîf’in birinci selâmında bulunan “Ol şâhî mümecced ol matlabu maksad” mısrasındaki “ matlabu maksad” kısmı Rast Âyîn-i Şerîf’de “mabedi maksad” olarak iki âyin-i şerîfte farklı yazılmıştır.

Rast Âyîn-i Şerîf’in üçüncü selâmında ve Saba Bûselik Âyîn-i Şerîf’in birinci selâmında bulunan “Her ehli nazar kim göre tahsîn ola kârî” mısrası, Rast Âyîn-i Şerîf’de “Hem onu nazar kim göre tahsîn ola kârî” olarak iki farklı şekilde yazılmıştır.

Dügâh Âyîn-i Şerîfi, “*Ey ki hezâr âferin bu nice sultân olur*” kısmından sonra Pençgâh Âyîn-i Şerîfi ile tamamlanmış, “*Der kûy-i harâbât merâ aşk keşân kerd*” mısrasındaki “keşân” kelimesini Pençgâh Âyîn-i Şerîf’de “keşâ” olarak , “Âşuki tevazu’ne nümâyed çi küned” mısrası Dügâh Âyîn-i Şerîf’de “Mâşuki tevazu’ne nümâyed çi küned” olarak farklı yazılmıştır.

Bu farklılıkların karşılaştırmalı incelenmesi sonucunda, bu yüksek lisans tezi kapsamında ulaşılan sonuçlar doğrultusunda konuya ilişkin gerçekleştirilmesi temenni edilen bazı önerilere yer verilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Türk mûsikînin en sanatlı ve en kıymetli eserleri olan Mevlevî Âyinlerinin mûsikimizin olgunlaşmasında büyük etkisi olduğu düşünülürken, yazılı kaynakların ve nota koleksiyonlarının korunmasına ilişkin dinî mûsiki repertuarındaki boşluğu doldurması açısından ciddi öneme sahiptir. Abdülkadir Töre'nin, Türk mûsikîsinin kıymetli eserlerini kendi el yazısı ile notaya alarak oluşturduğu nota koleksiyonu ve öğrencisi Ekrem Karadeniz'in bu değerli nota koleksiyonunu muhafaza ederek günümüze ulaştırması, mûsikî repertuarının zenginleşmesi bağlamında önem taşımaktadır.

Mevlevî Âyinlerinin yer aldığı birçok değerli koleksiyonların, günümüz Türkçesi'ne aktarılması ve günümüz notasyon sistemi göz önüne alınarak icrâ için uygun hale getirilmesi farklı nüshalar ile mukayese yapılması ile en doğru kaynağa ulaşılması, Türk mûsikîsinin âyin formuna dair repertuarına ve mûsikî literatürüne katkı sağlanabilir. Türk mûsikîsinin eşsiz değere sahip Mevlevî Âyinleri nüshalarının karanlıkta kalmaması adına yapılan ve yapılacak olan akademik çalışmaların kıymetli olduğu ve bu bağlamda Mevlevî Âyinlerine ilişkin kapsamlı akademik çalışmaların gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ak, Ahmet Şahin. *Türk Din Müsîkîsi Câmî ve Tekke Müsîkîsi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2009.
- Akdoğan, Bayram. *Ankaravî İsmâil b. Ahmed er-Rusûhî Mevlevîlik ve Müsîkî*, İstanbul: Rağbet Yayınları. 2009.
- Akdoğan, Bayram. *Türk Din Müsîkîsi Dersleri*. Ankara: Bilge Ajans&Matbaa, 2010.
- _____. “*Türk Din Müsîkîsi Tarihine Bir Bakış*”. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 49/1 (Nisan 2008), 151-190.
https://doi.org/10.1501/Ilhfak_0000000959
- Akdoğan, Onur. *Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 1996.
- Aksüt, Sadun Kemali. *500 Yıllık Türk Müsîkîsi Antolojisi*. İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1967.
- Beydilli, Kemal. “SELİM III”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 36/420-425, İstanbul: TDV yayınları, 2009.
- Ceyhan, Semih. “SEMÂ” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 36/455-457, İstanbul: TDV yayınları, 2009.
- Çalışır, Ahmet. *Beste-i Kadîmden Beste-i Cedîde (Meydan Görmüş) Mevlevî Âyinleri*. 1-2. Cilt. Konya: Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları, 2010.
- Çetin, Beytullah. *Süleymaniye Kütüphanesi Ekrem Karadeniz Koleksiyonundaki 8 Nolu İlâhi Defteri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Çevikoğlu, Timuçin. *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*. Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Bakanlığı, 4. Basım, 2013.
- _____. *Mevlevîhânelerin Faaliyette Olduğu Dönemde Bestelenmiş Mevlevî Âyinlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010.
- Çıpan, Mustafa. *Güfte İncelemesi Notalar, Güfteler, Şekil Özellikleri, Açıklamalar, Edebiyat ve Müsîkî Bilgileri*. 1.Cilt. Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi, 1999.
- Değirmençay, Veyis. “SULTAN VELED” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 37/521-522, İstanbul: TDV yayınları, 2009.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. *Türk Müsîkîsi Antolojisi*. İstanbul: Vadi Yayınları, 2. Basım, 2017.

- Erguner, Süleyman. *Kutb-ı Nâyî Osman Dede ve Rabt-ı Ta'birât-ı Mûsikî*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1991.
- Gölpınarlı, Abdülbâki. *Mevlâna'dan Sonra Mevlevîlik*. İstanbul: İnkilâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., 2. Baskı, 2018.
- _____. *Mevlevî Âdâp ve Erkâmı*. İstanbul: İnkilap ve Aka Kitapevleri, 1963.
- _____. *Şeyh Galip Divanı'ndan Seçmeler 1001 Temel Eser*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.
- Heper, Sadettin. *Mevlevî Âyinleri*. Konya: Turizm Derneği Yayını, 1974.
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal. *Hoş Sada Son Asır Türk Mûsikîşinasları*. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2012.
- İrden, Sühan. *Hammâmizâde İsmâil Dede Efendi'nin Mevlevî Âyinlerindeki Makam ve Form Anlayışının Türk Din Mûsikîsine Etkileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.
- Kanar, Mehmet. *Mevlâna Celâleddîn Rûmî Divân-ı Kebir'den Seçmeler*. İstanbul: Say Yayınları, 2012.
- Karadeniz, M. Ekrem. *Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2013.
- Karaduman, İrfan. *Mehmet Zekâi Dede Efendi'nin Makam Anlayışının Türk Din Mûsikîsine Etkileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- Koç, Ferdi. *Sultân III. Selin Hân'ın Mûsikî Eserlerinin Müzikal Analizi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003
- Kolukırcık, Kubilay. *Türk Müzik Tarihinde Dârü'l-Elhân ve Dârü'l-Elhân Mecmuası*. Ankara: Barış Kitabevi, 2015.
- Küçük, Sezai. "MEVLEVÎLERDE ÇOCUK ŞEYHLER VE VEKİL ŞEYHLİK". Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 15/27 (Haziran 2013), 95-119.
- Önder, Mehmet. *Mevlâna ve Mevlevîlik*. İstanbul: Aksoy Yayıncılık, 1998.
- Öngören, Reşat. "MEVLÂNÂ CELÂLEDDÎN-i RÛMÎ" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 29/441-448. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Özalp, M. Nazmi. *Türk Mûsikîsi Tarihi*. 1-2 Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000.
- Özcan, Nuri. "AHMED AĞA, Vardakosta". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 2/41-42. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

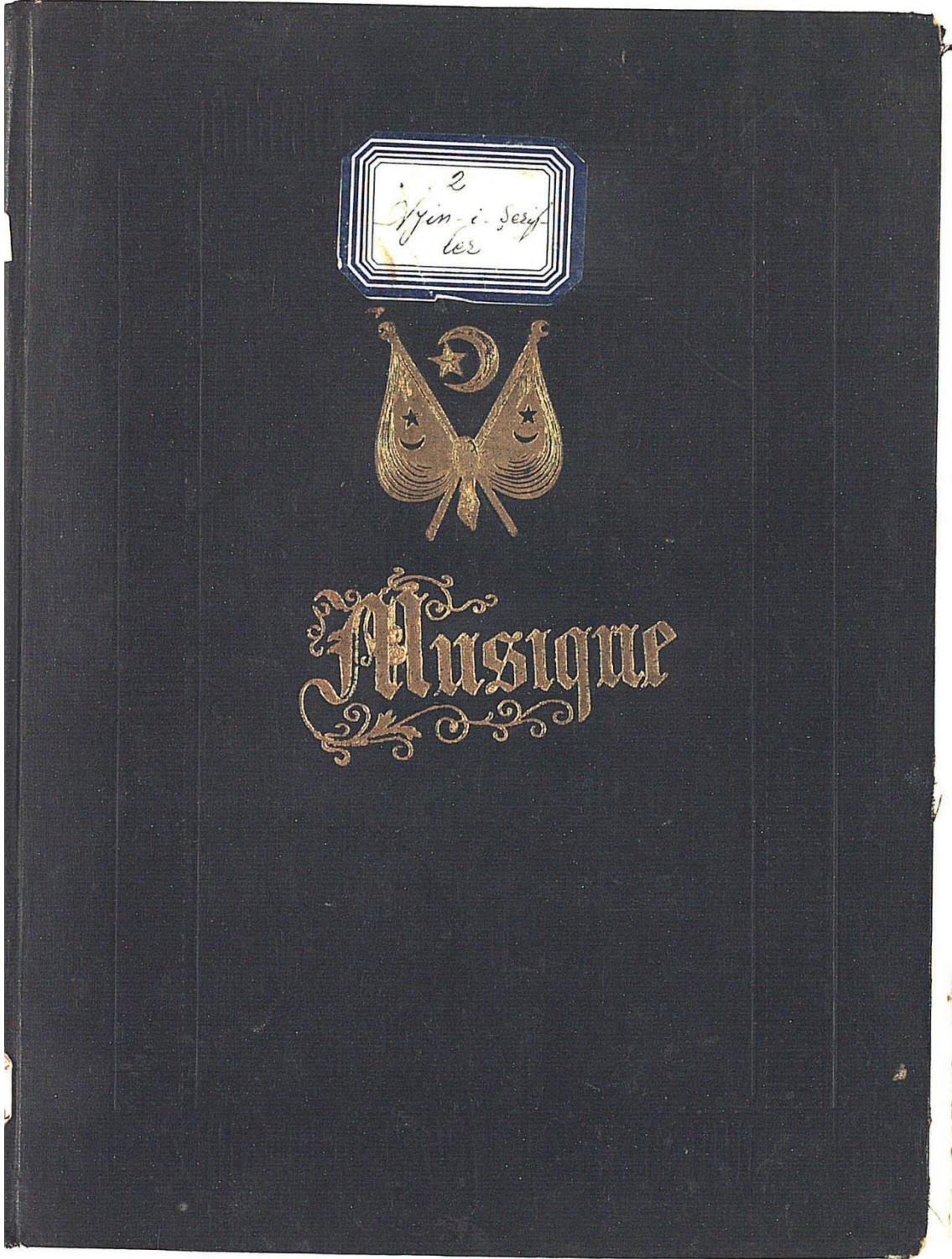
- _____. “İSMÂİL DEDE EFENDİ, Hamâmîzâde”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 23/93-95. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- _____. “KARADENİZ, M. Ekrem Hülusi”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 24/390-391. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- _____. “Mevlevî Âyini”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 29/461-466. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- _____. “TÖRE, Abdülkadir”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 41/278-279. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- _____. “ZEKÂİ DEDE”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 44/195-196. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Özkan, İsmail Hakkı. *Türk Müsîkîsi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 12. Baskı, 2013.
- Öztuna, Yılmaz. *Türk Bestecileri Ansiklopedisi*. İstanbul: Hayat Neşriyat Anonim Şirketi, 1969.
- _____. *Türk Müsîkîsi Ansiklopedisi*. I-II. Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1974.
- Pekgeçgil, İbrahim İskender. *Abdülkadir Töre Koleksiyonu 3 Numaralı Âyin Defteri ve Bilinmeyen İki Âyin Notası*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Popescu-Judet, Eugenia. *Türk Müsîkîsi Kültürünün Anlamları*. İstanbul: Pan Yayıncılık, 3. Baskı, 2007.
- Rona, Mustafa. *50 Yıllık Türk Müsîkîsi*. İstanbul: Türkiye Basımevi, 2. Basım, 1960.
- Salgar, M. Fatih. *50 Türk Müziği Bestekârı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 2. Basım, 2017.
- _____. *Mevlevî Âyinleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 2008.
- Sarıoğlu, Halil İbrahim. “*Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî Rubâîler*”. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4. Baskı, 2016.
- Sevgi, H. Ahmet. “HÜSÂMEDDİN ÇELEBİ” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 18/512. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Tanrıkorur, Cinuçen. *Osmanlı Dönemi Türk Müsîkîsi*. İstanbul: Dergah Yayınları, 4. Baskı, 2016.
- Tekin, Abdülkadir. *Türk Musikînde Nağmeler ve Makamlar Kemânî Hızır Ağa'nın Tefhimü'l Makâmât fî Tevlîdi'n Nagâmât İsimli Edvâr Örneğinde 18. Yüzyıl Türk Musikîsi*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2015.

Yazıcı, Tahsin. “ÂRİF ÇELEBİ” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 3/363-364. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

Yücel, Hasan Ali. *Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi Mevlâna Rubailer LIV*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 13. Basım, 2019.

EKLER

Ek 1: Süleymâniye Kütüphânesi Ekrem Karadeniz Koleksiyonundaki 2 Numaralı Mevlevî Âyini Defteri Dış Kapak Orijinal Nüshası

صفحہ

لاہور سٹی عمارت فنکارانہ	رائے ایبہ میرٹھی	۶
سید احمد اعجازی	نزاوت	۱۴
سلفہ بیگم ٹالپا	سوز دلارا	۴۷
ذکائی دروہ فنکارانہ	سوز لاک	۴۹
صفی اللہ بیگم علیا لودھی (میرٹھی) (۱۹۱۱ء) (میرٹھی)	نخچاہ	۴۹
دروہ اسماعیل اعجازی	صبا	۵۷
" " "	صبا بولیاں	۶۴
صفی اللہ بیگم علیا لودھی (میرٹھی) (۱۹۱۱ء) (میرٹھی)	دو کاہ	۷۹
ذکائی دروہ فنکارانہ	اصوات	۸۶

فاضل اسکندر

۱۸

Ek 3: Rast Âyîn-i Şerîfî Orijinal Nüshası

راسته آینه شریفی
دریغ
نالی شبنم عثمانه اشد بک

شامل استند

بازید

Handwritten musical score on ten staves. The lyrics are written in red ink above the notes. The text is a Persian poem:

راجه پسته ما علی
 رو سو بر می باله فی صر سیه زه پریب جاع نه هی هی
 لئی نه فی ار هم می کا فی شو نم بر می باقی
 قال زاعی بر صیه بر می لاله اوسیه تاه رو کو کیم
 با رو کر صیه ال له و کسه ولای می ط ای را تا ما
 بی قانی ل ای دنیج بی جا هی ل ای جال بی
 می جا مهول می عارو شش جال شا طا دسه مرقه ذ تی سا ای
 زر می هی زا ای می ما ضر ل ای دنیج می تا می
 در بی نا نه هی را طوبی بی یا بی قو ویر زو بر تی را

در نای

بازید ۱۸

کامل اسکندر

9

تو اول عتبه را هر ما دره دره سینه قشنگ ما ای بی را صو ل کی
 بی تا ف ل ای آری بی کاشی هم شا بول رک نا کر
 قی سا اول در اول صو ل عتبه مو بی حا اول در س نه لهر لهر
 هم جی بی ریت سنا در صبر سو صی در او تر کوه کوه
 بی بی جان عم صحن بی بی نا ل رک نو اول سم ل ای
 رو ایچ عشر دی ل ای طار تر قی شاعره بی یا قی رو فرد
 هم بی ل مط اول جد بچ سو هم شا اول سم هم مو
 چک بی طا نا سوزی کر بی او سم دل بی تو ایسمه ای صد
 ای دت لهر شای بی حاله دی در بی بی با ل قی عسه
 یا بی رو سه به ای دا سش ووه بی شو هو ل عا
 چور کر ل ای لا به ل وی در ماله ای وا برک در نه وا دی
 بی ها بو ل ای نرشی بی نا در ل نا نال بی هانی بو لی

کیم ره یه یار
 کیم ره یه یار
 کیم ره یه یار

هه را
 نه فی ره هض می ره م راب یا وار بر ضه ره یا

آل
 ل عه با هه با هه ا هه ا بر ل دی در با لا عه با

کیم لی دی دل
 کیم لی دی دل
 کیم لی دی دل

آ ل دی بر نه می ته می با دل
 آ ل دی بر نه می ته می با دل
 آ ل دی بر نه می ته می با دل

عه با هه با
 عه با هه با
 عه با هه با

سلام رابع
 سولوی توفری

ما سول ل
 ما سول ل
 ما سول ل

در انه
 در انه
 در انه

دی
 دی
 دی

زه سه
 زه سه
 زه سه

سه
 سه
 سه

آه
 آه
 آه

Ek 4: Nihâvend Âyîn-i Şerîfî Orijinal Nüshası

اصول دور روانه

سید احمد آغا رحمداد

نوازنده آیه شریفی

The image shows a page of handwritten musical notation on aged paper. At the top center is a decorative lyre icon. The text is written in Persian. The lyrics are:

 زه فی طا سول سی کو زت عز هی ها در بر ش دو

 م حا م فی نا جا سه بی بی درسته هی یار هی

 یار هی درم زه فی با رب کی سول دل دا لی لا با بر

 زی را فی بر فی نا جا سه بی بی درسته هی

 هی یار هی دل تی شو ما فی کز از مت هم ش عر

 ی می زی دت راج و ده با سه فی نا جا سه بی بی درسته

 جا سه بی بی درسته هی یار هی درم زه فی طا سول سی جا

 درسته هی یار هی هی هی هی هی هی

 دو م راجه غوف هی هی دو سه سانه ایج هی

 یار یار یار یار

 کیم کیم کیم کیم

 م راج فی ما سوا غی را چه ای وار

شامل اسکندر ۱۳

۱۸

Handwritten musical notation on ten staves. The lyrics are written in Persian script above the notes. The lyrics include:

جا مه ی بی دست یار هی میه زه بر معمر فی
 ی ها دی در رو دا شن کر مه ر نا فی نا
 فی نا جا مه ی بی دست یار هی بیه مو مه
 کرده غم نا با ره ی بی مه ی را مه یار
 فی نا جا مه ی بی دست یار هی رام مه از
 یار هی نیه میر یا کرده ناله میر با کرده ها ره وا فر ده ده
 هی هی هی فی نا جا مه ی بی دست هی
 در م سانه ایج هی دست یار هی یار
 یار یار در م رانه خون هی هی
 یار کرده یار سیم یار یار
 ده یان دار رنه آبی
 هی عتبه فی یار بر مه بر مه دا عره می

۱۵

بازید ۱۸

فانی اسکندر

یار دست بزرگ هستی
 مه فی نا جا سیه کی بی
 حاد دور راه زاهد هر کوی دور دم از در با
 عتبه یار هستی دست هستی سیه کی بی جا
 کر نای صبر نای نای از هوش کی نای آه سیه فی نا
 جا سیه کی بی دست هستی یار هستی روم ده دم
 در راه ده مایه دم دی نه کشته سوس لر عا سیه فی نا
 جا سیه کی بی دست هستی یار هستی عتبه با
 سیه فی نا
 سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا
 سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا
 سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا
 سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا سیه فی نا

سلام نای
سوی نای

Handwritten musical score on ten staves. The lyrics are written in Persian script below the notes. The score includes various musical notations such as notes, rests, and bar lines. There are two red handwritten annotations on the left side: 'سنگی' at the top and 'در زمانه' in the middle.

Lyrics (from top to bottom):

آه زار هم کی ای نم جا
 بو تو لور لور ار طابه سول چه ف بو
 او قائم جا در ره جرس نم جا ر شکی کی لام از
 کورده بو کی هی نم جا دای لور
 دم سر یوز به نر نا ای آه ده ل ده
 جا لور او بای س ای سول یون
 دای لور او طابه سول س ای بای نم
 کور سی لها جی لها جی فی زی تو لور ایبه
 می یاری کب سه هوف نر ری را اس پی
 دم دا سر در هی سه بونم ده دی زر ضر در کور

بازید ۱۸

۱۳ شامل اسکندر

Handwritten musical notation on ten staves. The lyrics are written in Persian script above the notes. The lyrics include: "وہ وا سر در ہی تہ اریہ رہ وی ذر خور از بار بہ", "دا خبر دا خبر باہ زہ قو نزلہ ط", "ای نم نا جو قو با سہ سہ کور", "ایم تر سہ کی طابہ لا غہ در لالہ وای فی تہ ضی ہی", "ک تر فی م سہ فی وای فی م تر یا", "ک تر فی م سہ فی وای فی م تر فی", "ک تر تر م سہ فی وای فی م تر فی", "وای فی م قو ہم".

ترنمای

Handwritten musical notation on four staves. The lyrics are written in Persian script above the notes. The lyrics include: "وہ بوہ ماسہ فی وا", "وہ ہی ضی از وہ فی ہی", "لی بہ فی صار".

20

بازیدہ ۱۸

عالمی اسکندر

Handwritten musical notation on ten staves. The notation includes various note values, rests, and bar lines. A red handwritten note is present on the fifth staff, and a red signature is on the sixth staff.

عزیزینہ او قوریز بعد تمام

Ek 5: Sûz-i Dilârâ Âyîn-i Şerîfi Orijinal Nûshası

سوز دلارا آیینہ شریفی

اصولی دوریک

سلطانسلیم خان ناکت حضرت ترنابک

Handwritten musical score for 'Sûz-i Dilârâ Âyîn-i Şerîfi'. The score is written on ten staves of five-line music paper. The lyrics are written in red Persian script above the notes. The music is in a 2/4 time signature and features a variety of note values including quarter, eighth, and sixteenth notes, as well as rests. A decorative emblem is centered at the top of the page. The page number '25' is written in the bottom right corner, and 'شاملی اسکندر' is written below it. The number '۱۸' is written in the bottom left corner.

۱۸

شاملی اسکندر

25

Handwritten musical score on ten staves. The lyrics are written in red Persian script above the notes. The lyrics include:

ماست ری زار با ایبه نرفی
 درسته هوی یار هوی
 آه مایه ری مه آه مایه
 قانه قانه سنی عا غن جا می
 درستی نند دا سی که است
 آه ننته جا جا نو جا را
 عندی ماسه در لاله رفته صل صبا مهر صو
 در به باغ رو دنته کر می هوی
 ما کر قر عه ایبه آه ننته یا با م
 یا خالی عمه دیمه مال کر تر س ما کر تر س
 ما چه بی را دی یال خا تر س یا خا تر س
 صبا وی تر س نو مال چه تر س ما چه تر س

Handwritten musical notation on ten staves. The notation includes various note values, rests, and bar lines. Red ink annotations are present throughout, including the following Persian words: *آه*, *س*, *بام*, *اس*, *باز آه*, *سکو*, *آه*, *قور*, *صه*, *زای*, *زای*, *باز آه*, *سکو*, *ماج*, *نزه*, *ای*, *ایه*, *نا*, *نزه*, *تاج*, *نا*, *آه*.

سلامت
و
تندرستی

لور ار طابم سول سه ای بای

لور ار لانه ار سه کی تنی

ترانه

لور ار لانه ار سه کی تنی

ارسته هم طابم سه کی تنی

ارسته هم طابم سه کی تنی

ارسته هم طابم سه کی تنی

ارسته هم طابم سه کی تنی

ترانه

لور ار لانه ار سه کی تنی

هله جه نو جا ماست اهر هله جه زه رو ايم صير

زه رف نه در ره زره ماست مانه بيه در قی سا

قی نا نس کو ست جه لی بر بول ماست دی شانی

حانه قی عهه مکه زه کو اه ماست

را صه عشقم رک یو دی بام مانه ا قی لا

زل کو ری عای کم چه ای انه اه قی ا

ا مکه ری تامه در یه ری تامه درسته م سو

قی با نه

ترنمای

لا مو را ضر ری اس غنی شی با ای

نا لا مو نانه صه شانی طای سل نا

طاب ص ل بری نه فن رضی در ده م ایت عشق

نا لا مو یا فی از هن بر کو فی لا مو

ام فی فی س فی طا سول سلام رابع اول فرمودی

فی فی س فی طا سول

جانہ جانہ لور دی در

ام فی فی س فی ما ای

می می فی س ک

م م م زبیه در

د د د جی جانہ یانے

ام فی فی س جا صباد

ای فی فی س ما ای

برآده راستا قولیند بر پیش و حالیند بعده
عشر شریف او حضور

تمام

Handwritten musical score on ten staves. The lyrics are written in Persian script above the notes. The text includes:

عائت را نیت دو نا سه حاتر
 دی عی سه بر دل هاشم امه لری
 چه نه جو تر ما هه فی لا جلیت
 سی نه لی دهن نی من سه بر ال را
 ک ام لیر ال دوده عو سه دو می
 لالی ام قدر با دوده عو قدر دی عم لالی عم فی صوب
 مالم بر من اوه بر فی واتی عمه
 مهاب قدر لر صه تی عمه لالی عه هو لا بال ته که
 صوف لا سه سه سه عی بی صهر لا نال هر به
 یا صه سه تم ما وده ده در عه نی ده به عی وده
 عذر ره صی با به حاره عا وده وده لا ایم سوده
 لت عم سه نوم نا ره کر بیه کی سوده لا

بازی ۱۸

شامل اسکندر ۳۵

Handwritten musical score with Persian lyrics. The lyrics are written in red ink above the musical staves. The score consists of ten staves of music. The lyrics include:

نابی کرم رو هر صر نا
 نابی کرم رو هر صر نا
 نابی کرم رو هر صر نا
 نابی کرم رو هر صر نا
 نابی کرم رو هر صر نا
 نابی کرم رو هر صر نا
 نابی کرم رو هر صر نا
 نابی کرم رو هر صر نا
 نابی کرم رو هر صر نا
 نابی کرم رو هر صر نا

انفشار

نزدیک

امیر سمانی

Handwritten musical score on ten staves. The lyrics are written in Persian script above the notes. The lyrics include:

اه چوک درسته درسته اور اور آقا خا در ره چوک
 در در حا آقا اور اور
 یار دار خدی بی زار یا کر در ص در
 ایسه یار دار خدی بی زار ای خسته درج سرفی مو بار
 یار لا دار به ص صبه عاص ما نا فتو را خنی نه
 یار درده ؟ نه حا صبه کر زار ده باغ ره فر اس
 درسته یار مه ری یار یار درسته یار
 درسته دای مه ری یار درسته

ترانه‌ای

ص ص لول مت کر بق قال مر ف لول مت کر هج

ص ص به لول نز کر نز هوس قا به حوله رو کر ص رو

وال هه فی فی لہ رو زل وال فر ض رو کر ری هج

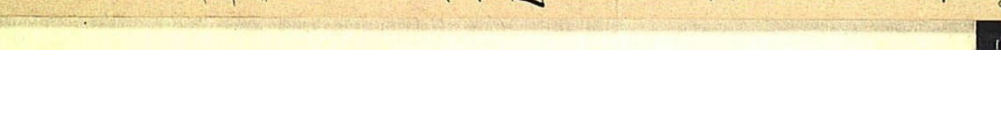
را غر عود دا ضو نه لوه فر وال کی میه ری کر لو کول

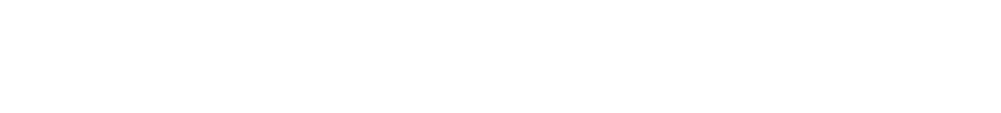
وی بل کر جن دل یار کیم به یو یار

وار کی کر رم کر جن دل کیم به یو یار

یار بر ص به یا

وار یار دود مع رو غی هر ما عم نز ص یا

وی لہ ک سج وس ص ری یا ری یا

آه

مهرنگ بر بند و زاری دلی که آغوا
 امواته دو بلیک

عز شریف اوقرتوز

تمام

Handwritten musical score on ten staves. The lyrics are written in Persian script above the notes. The lyrics include:

قصی زنی با سه
 بیست و دو کبیر
 مانه ای سه ری یا بی چه
 بیست و دو کبیر
 درسته سه ری یا بی چه
 مانه ای سه ری یا بی چه
 درسته سه ری یا بی چه

۴۲

بازید ۱۸

فامی اسکندر

Handwritten musical notation on three staves. The lyrics are written in Persian script above the notes. The first staff contains the words: "نه س خا هم ش ض م". The second staff contains: "از راهه فی به ی ی ی سه ا م". The third staff contains: "بی نا کر ش ض در دها".

Handwritten musical notation on a single staff. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo marking "10" is written above the staff. The lyrics "ایسه فی با" are written above the notes. A red bracket on the left side of the staff is labeled "اتصال".

Handwritten musical notation on a single staff. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo marking "10" is written above the staff. A red bracket on the left side of the staff is labeled "تیم ناک".

Handwritten musical notation on a single staff.

Handwritten musical notation on a single staff.

Handwritten musical notation on a single staff.

Handwritten musical notation on a single staff.

Handwritten musical notation on a single staff.

Handwritten musical notation on a single staff.

Handwritten musical notation on a single staff.

بازید ۱۸

شاملی اسکندر

۴۹

Handwritten musical notation on ten staves. The lyrics are written in red Persian script above the notes. The notation includes various note values, rests, and bar lines. A red bracket on the left side of the first staff is labeled "سنگ". A red bracket on the left side of the eighth staff is labeled "چاشنی".

Lyrics (from top to bottom):

کی ای دوست به فدای زار ه کی ای
 او طمانه سول چه بی بو به به به زار ه
 نم جا رستی کی لاله او لور قتر لور لور
 جا در جو موس یار لور او قمانه جا در ره موس
 دوست ره لره کونه بو کی هر او قمانه
 به لور نا ای ده لره ده کونه بو کی هر
 لور او بای سه ای سول یوز ره سر یوز
 جا نم لور او طمانه سول سه ای بای لور یار
 لور او لاله اری سه کی نینی

به مایه شہ یار نہ کر چہ یہ ما نہ نہ ضعیف را تہ کی سہ عا
 ہدہ دہ سہ بو کر یار نہ کر چہ یہ یا نہ تو یں کو ری
 زہ کی نہ وا دہ وای شو سہ رہ طہ را تہ ضو زول
 یار یار نہ کر چہ یہ ہا نہ ری چہ
 لیم کو ری یا لیم نطا ری یا ہی لیم نطا ری یا
 ری یا لیم کو ری یا لیم نطا ری یا ہی لیم سہ ری با
 نہ کو چہ یہ ہا نہ ری چہ زہ کی نہ وا دہ دوست ہی لیم سہ
 مانہ ا نہ تہ لا حانہ تہ عہ لک نہ کو ام یار
 لیم چہ اسی آئند دوست نہ تہ را صہ عہ لک یو دی یامہ
 ری طابہ رو یہ ری تانہ مانہ ا یہ سہ سر زل کو ری غای
 نہ تہ تہ نا ا نہ

نہ تہ تہ نا ا نہ

صا ده عشق نلی می دوست هس تی لا حاره عشق نلی می آه
 هس تی را حای بی بی فاله قره ره آم هس تی لا
 کوم ری غای لا ای تی عن دل ظه نا ما
 هس تی یا او هس لا تنک سو سی اوته

کوزنای

آه هس کرد شاکه عشق را مه تی با ره بی کو در
 آه بی به در مه دوسته کرد شانه تی دو دی را مه ری یا عای ری به دل
 ظه تی دلم هو بی رو او هس تم غه بی ری یا عای ری به دل
 اس می رو ی که بزی کی نا غه عه تی طا سول دوسته کرد همام تی باز مه زی
 پناه به لر جمع دل ک را تی جل نه سی سر انه هس را

خا سول کرد
 ۱۸

شامل اسکندر

Handwritten musical score on eight staves. The lyrics are written in red Persian script above the notes. The lyrics include: "فای مه فای", "فای درانه", "فای ماهی", "فای در", "فای زین", "فای جان بی", "فای در صد", "فای ماهی", "فای ماهی", "فای ماهی", "فای ماهی", "فای ماهی", "فای ماهی".

بوراوه سگاه فولندم بر جانم پیشور جالوز

بعده

عز شریف اوقولوز

?

Ek 8: Sabâ Âyîn-i Şerîfî Orijinal Nüshası

۵۷

صبا آیین شریف
اصول ملودی دور رواف
دوم افند بیلک

هـ باب ره یی باه ل نا دز دی نه به
هـ در تم عمه بی حه ته فوله یار یار یار
هـ باب نه کو
یار دا یاه کو صه تو فی غا ض با آه سه می بی یار
صرا ی یار یار
هـ هـ هـ دا ضه ای دا ضه ای دا
فی فی ناع آه سه می بی یار
یار یار یار جود در مد ا تم عمه
هـ هـ هـ بود ک رخ ج ج ه ه ه ه ه ه
بت صبه مو از آه سه می بی یار
یار حانه صه در فی هـ دی زا

۱۸
شاملی اسکندر
۵۵

Handwritten musical score on ten staves. The notation includes various rhythmic values and melodic lines. Persian lyrics are written in red ink above the notes. A handwritten note in the left margin reads "در ریتم".

Lyrics (from top to bottom):
 نو نی ده هر هر
 سه ری یا لی بی راسته ضر دی
 ان صه کی سی دا ابه تا
 سه ری یا لی بی راسته ضر دی
 آ ده به یج یج رند
 سه ری یا لی بی جا نی ده
 سه ری یا لی بی نه ده دی در
 سه ری یا لی بی سه سه صه
 سه ری یا لی بی سه صه ضر عر

Handwritten musical score on ten staves. The notation includes notes, rests, and bar lines. Persian lyrics are written in red ink below the notes. The lyrics include:

هیه یاره من کیز دم ای ز بیک
ده بر نه سکه سہ ن سہ ن سہ ن
سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن
سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن
سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن
سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن
سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن
سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن
سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن
سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن سہ ن

Ek 9: Sabâ Bûselik Âyin-i Şerîfi Orijinal Nüshası

۶۶

صبا بوسلك آينه شريف
اصول دوت
دوه افندي مرصدي

دوه افندي مرصدي
صبا بوسلك آينه شريف
اصول دوت
در
ما سالی دی در
هر
صه یا هو بی
کر نه نه کو
ما سالی زی سه
هر سه یا هر یا
جو یاه سه ل عا کر
چنه بانه
هر سه یا هو یا
کر نه فی صل
ایله سامه ل کی حرم

بازید ۱۸
شاملی اسکندر

Handwritten musical score on ten staves. The lyrics are written in Persian script above the notes. The text includes:

هو سه با هر با هر لا
 با نه نو صر سه نه به بیت جا ع نه ه ه
 ما نی شی نر بر ری یا نه ره صو بر ری
 ری تاج ره کو کم نر نه نی او ه
 ری زای م صی بو ری ی لا او سیه
 تا عرسه ری رقا یا نه تال
 صو دی به ماع اول صو عظمه دی لم ای طار تا تج
 صو دی به ماع اول صو اول صو اول
 قاشو به کر لم او سه دل ری تی ازبه ای
 ری با له تی عمه جک ری طا
 عمه تی کیز دم ای مز بیل سه ری خا له دی در بی

تاریخ ۱۸

شامل اسکندر 65

Handwritten musical score on ten staves. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and slurs. Persian lyrics are written in red ink above the notes. The lyrics include words such as "تو", "دی", "هر", "یا", "س", "م", "کو", "از", "ش", "نی".

Handwritten musical score on ten staves. The lyrics are written in Persian script below the notes. The lyrics include:

زی بی یا بی بی
 دی دی بی بی یا زار
 هه هه هه هه هه
 هه هه هه هه هه
 هه هه هه هه هه
 هه
 سلام ناله من
 مولوی اوروی
 آه ای شا آه
 شه ری عامه لور عمده جن جن
 بر تاج تاج ملک
 خانه صا بی تو آه
 انه در در نه می می
 نو اینه سرینه مینه

۶۵

بازید ۱۸

شاملی اسکندر

Handwritten musical notation on two staves. The lyrics are written in red ink above the notes. The lyrics include: "یا مہر نہیں مانے", "س", "کے", "شہ", "یہ", "آہ", "ہیں", "آستانہ", "یا", "یہ".

Handwritten musical notation on six staves. The lyrics are written in red ink above the notes. The lyrics include: "آہ", "ہیں", "آستانہ", "یا", "یہ".

Handwritten musical notation on four staves. The lyrics are written in red ink above the notes. The lyrics include: "سول جہ ف ب", "آہ", "یہ", "فر", "آ", "زہ", "ہ", "کی", "ان", "ہیں", "کر", "شہ", "کی", "لاہ", "او", "لو", "قہ", "لور", "او", "طہ", "یا", "لور", "او", "قہ", "جا", "و", "ہ", "صہ", "نم", "جا", "لور", "او", "قہ", "جا", "و", "ہ", "صہ", "لور", "بو", "کی", "ہر", "کوہ".

Handwritten musical score on a single page. The score consists of ten staves of music. The first four staves have Persian lyrics written above the notes. The fifth staff begins with a red bracketed section labeled "تذکره". The sixth and seventh staves continue the melody. The eighth staff has lyrics "ما چه غم با" above it. The ninth and tenth staves have lyrics "نور چه می بیند" and "کون فی بر بک سها" above them. The page number "72" is written in the bottom left corner, and the name "فانی اسکندر" is written in the bottom right corner.

یار ری یا ہی نسہ ا در را جانہ وہ جنی ہر بہ

یار یار یار نزل بہ نی اب فک رو صہ

سا فک ا ہو دل ہی ہر با رو ی سہ جو

یہ سی یار یار یار

ا

را فک کسہ بانہ وہ ست لہ غنہ ضرہ ہر مہ

ست

عا دو لہ یار زنی جو یا فک

رت تھن نا یار یار یار

دی لی می دم فک شی کسہ از م دم دی م

یار یار یار آغ جی دی ہر نو

یار یار یار جی را لہ وہ

Ek 10: Dügâh Âyin-i Şerîfi Orjinal Nüshası

صفی الدین عبدالمولود سلطانہ فتح زمانہ
عبدالقادر مرغیلک اصفا زنده بولینقی مردیر

صفی الدین عبدالمولود سلطانہ فتح زمانہ
عبدالقادر مرغیلک اصفا زنده بولینقی مردیر

دو مقام آیینہ شریف
اصول دور و اف
بسته قدیم

Handwritten musical score for Dügâh Âyin-i Şerîfi. The score is written on a single page of aged paper. It features ten staves of musical notation in a traditional style, with Persian lyrics written in red ink above the notes. The lyrics include phrases such as "بسته قدیم", "اصول دور و اف", "دو مقام آیینہ شریف", "صفی الدین عبدالمولود سلطانہ فتح زمانہ", "عبدالقادر مرغیلک اصفا زنده بولینقی مردیر", "کو قتل نا کر", "تا کوفت", "از سم", "زینہ وہ", "فصلی اسکندر", "بازید ۱۸", and "۷۶". The manuscript is signed "فصلی اسکندر" in the bottom right corner.

Handwritten musical score on ten staves. The notation includes notes, rests, and bar lines. Red ink is used for lyrics and some musical markings. The lyrics are in Persian and include:

کمی ای دست به آ نار ه کی ای
 او طاهر سول به بی نار ه
 خم جا ر می کی لاه او لور قره لور
 حا در به صرک بار لور او قانه حا در به صرک
 دستا ده لور ده کوه بر کی هه لور او قانه
 به نر نا ای ده لور ده کوه بر کی هه لور
 جا لور او با س ای سول برخ لور

بازید ۱۸

شامل اسکندر

Handwritten musical score on a single page. The score consists of several staves of music with lyrics written in Urdu. The lyrics include:

ایسے کی تیل یار لور اور لہانہ سولہ سے اہ باہی نم
 لور لور لور
 (دوانہ)
 جا کر دی بی جا کر تہ رف جہج بہ قلم ای
 ر ا م ی یا مہ ری یا بی یا بی دی بی یا بی جتے مہ ہ یار
 وای وای ر ا م ہ ی یا مہ ری یا دتے ر ا م ہ ی یا مہ ری یا اہ

گزنائی

Handwritten musical score with lyrics in Urdu. The score consists of ten staves of music. The lyrics are written in red ink below the notes.

چو یہ یاد ہے تو ہی کر رہ بہ جا بی شہ یار ند کر چو یہ ما تو نہ ضوع وا نہ کی شہ ما
 نہ وا وہ دی وی شہ رہ طہن را تو ضر زولہ ہدی سہ کر یار ند کر
 یسے ظاہری با یار یار ند کر چو یہ ہا نہ ری چو نہ کی
 یسے ظاہری با ہی ہم سے یہ یا ہم کر ری یا یسے ظاہری یا ہی
 ند کر چو یہ ہا نہ ری چو نہ کی نہ دادہ دوست ہی ہم سے یہ یا ہم کو رہ بار
 عشقہ رک پورہ یانہ ما آ نہ تی لا حانہ حق عمہ لک نہ کر آہ بار
 بہ سہ سو نہ کر ی غلہ ہم سے یہ اندہ دوست نہ تی را را صہ
 نہ تی لا آ نہ تی طابہ دور یہ ری تانہ ہائے آ

گزنائی

بازید ۱۸

شاملی اسکندر ۳۳

هه قی ی حاره عشق نی م درت هه قی لا حاره عشق نی م آه
 کرم ی غاه لای قی عی ل نله ناما هه قی را حای بی قله قه ره آه
 هه قی یا آره هه لا یل م سوب اره (تورک)

(تورک نام)

مغای ری به دل آه هه کر شاه که عشق را به قی با را صه بی کر در

ماه ره به دل آه بی و در سه درت کرد شاه لطف مه دی غاه نی بی یلا

طه ل دا صو بی رو او هه غم بقه بی ره با

ره مع سه بر کی نا سفه عی طاسوله ریخته کرد هه قی باز صه زه

لم جمع نزل کی رد بی وصل نه ری سر آه هه لار ای م

یا به

طاسوله کرد (تورک نام) ای م ای م ای م

84

لینه ۱۸

شامل اسکندر

Handwritten musical score with Persian lyrics. The lyrics are written in red ink above the musical notation. The score consists of ten staves of music. The lyrics include:

پای که با ما
 لاله ای در نی یاری یا
 ما ما تر می جا زری عم جودگی می اب مه صل
 دا کو لم دی در نر قی عمه جزه نام ته تر می
 لا حال فی ضر قی عمه در ظم کو تر می
 لاله قی عمه کی ده سوا لاله ص قی می
 می کوه وا دی تر قو عمه زری کی با بی نام ص قی می
 که نه ما وی می به یو می می کی گو به نم
 نه تر خا زری تر قی عمه زری نم
 تر قی عمه ده ده ده بوم دی پرو
 آه آه می که نه خا
 درسته می بی بو ماح هی بی هی هم

زده جی مو کر دی یا عشقه بی یا در کی آه

کو بر حضور م م صبه رفی طه هر سه بی دی وز

شا

زنگنه

رفیقه بی در طه در لم دی وا سو و نه خا مت غه زی شود

چه را لم دی زی رو ام کی فتنه لم دی جا هر به

طه از لم دی یا سی که سته نه کوفه جی سه دو ش

در جو سو نه نه جی مو عشقه بی یا کو بی ه کر بت ل

وای بی م راه م بی دی بی کو کو لم دی یا

سیم ره یو بار لم دی وای لم دی وای لم دی

بر ضرره یا وار ل نه کی کر یلم کر جی دل

Handwritten musical notation on a five-line staff. The notes are in a traditional style with stems and dots. Above the staff, there are several Persian characters: *در*, *سه*, *بی*, *ده*, *م*, *ساز*. Below the staff, there are more characters: *سه*, *زیم*, *ده*, *سه*, *م*, *م*, *بی*, *جان*, *جه*, *دو سه*, *دو*, *جا*, *صدا*. Below the staff, there is a line of text: *افضل نه جوتنه ميشود*, *اصول دو کسر*, *نالیبه دره جالی افندیك*, *تسایر کوندر*.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The notes are in a traditional style with stems and dots. Above the staff, there are several Persian characters: *عانه*, *م*. Below the staff, there is a line of text: *بورا ده عشر شریف او قریب*.